

GERMANDAT DEL MONESTIR CISTERCENC DE SANTA MARIA DE POBLET

P BLET

II època,

Any XIX, número 38,

Juny 2019

Sumari

EDITORIAL 1

EL PÒRTIC DE L'ABAT 2

Octavi Vilà, abat

GERMANDAT 4

EL RECÉS D'ADVENT

Mar Galceran

EL NADAL I LA TRADICIÓ PROFÈTICA 6

Borja Peyra

EL CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE POBLET 12

Joan Colom

ESCOLA DE PREGÀRIA 15

ELS SALMS, UN MAPA PER A UN VIATGE

Lluís Solà

LA REGLA AMB ULLS DE LAIC 26

L'ESCALA DE LA HUMILITAT

Francesc Torralba

RELIGIÓ I CIÈNCIES NATURALS 30

REFLEXIONS SOBRE INTEL·LIGÈNCIA HUMANA I INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL: EL REpte D'UNA INTEL·LIGÈNCIA LLIURE I CREATIVA

Jaume Agustí Culler

A FONTS 37

MIRAR-NOS LA TERRA COM UN BÉ

Norbert Bilbeny

EL PODER I LA GLÒRIA 42

Salvador de Brocà

MÓN MONÀSTIC 52

EL ARCHIVO DE POBLET

Xabier Añoveros

L'ENTREVISTA 60

LA HERMANA CARINA RAMOS

Cristòfol-A. Trepal

LA PORTADA 67

Jesús M. Oliver

CRÒNICA DE LA COMUNITAT 68

De novembre de 2018 a abril del 2019

Xavier Guanter

LA RODA DELS DIES 75-80

- NOTÍCIA NECROLÒGICA
- VIII TROBADA D'INTEL·LECTUALS I PROFESSIONALS CATÒLICS A POBLET
- CAPÍTOL DE LA CONGREGACIÓ CISTERCENCA DE LA CORONA D'ARAGÓ
- REBEU-ME, SENYOR, SEGONS LA VOSTRA PARAULA, I VIURÉ, QUE NO VEGI CONFOSA LA MEVA ESPERANÇA
- FRA BORJA PEYRA, PREVERE FRA DAVID RENART I FRA BERNAT FOLCRÀ, DIAQUES

INVITACIÓ A LA LECTURA 81-82

BREUS COMENTARIS D'ALGUNS LLIBRES PER CONVIDAR A LA LECTURA

Lina Zulueta

RESSENYA 83

ÉS MARIA DE NATZARET, ENCARA AVUI, UN MODEL PER A LA DONA EN L'ESGLÉSIA?

Cristòfol-A. Trepal

DÉU A LA XARXA 84

LA COMUNITAT DEL CENACLE

Cristòfol-A. Trepal

Director: Cristòfol-A. Trepal

Consell de Redacció: Xavier Alonso
Lluís Solà
Sam Soler
Lina Zulueta
Tomàs Bataller

Portada: Les cases noves.
(foto: Sam Soler)

Edita:

GERMANDAT
DEL MONESTIR
CISTERCENC
DE SANTA MARIA
DE POBLET

Realització: T.G.A.,
Técnicas Gráficas Aplicadas, S.L.
Tel. 629 831 307
t.g.a.sl@telefonica.net

Disseny-Maquetació: Pau Benito

Preu subscripció (2 números): 25 €

Número solt: 15 €

Dipòsit legal: T-60/2001 - ISSN 1577-4104

Us dono la pau, us deixo la meua pau. Jo no us la dono com el món la dona. Que els vostres cors s'asserenin i no tenim (Jn 14,27). Vivim temps accelerats en què resulta molt difícil desempallegar-se dels ritmes quotidians de feina i també del devesall d'entreteniments que les tecnologies de la informació i de la comunicació ens ofereixen gairebé de manera il·limitada. Ens cal la pau.

Jesús, però, va molt més enllà d'una pau que posi fi a un conflicte bèl·lic. Jesús ens ve a dir que la pau autèntica, la que després es reflecteix físicament en el món, consisteix a acceptar la pau que ell posa en el nostre interior. La pau de Crist és una pau espiritual que podem conservar sigui quines siguin les circumstàncies que vivim. Està per dessota i per damunt de les nostres alegries i angoixes.

Aquesta pau, tanmateix, no s'obté a base d'esforç personal: és un do. Nosaltres ens hem de limitar a obrir-nos-hi i a demanar-la en el silenci, el gran absent de la nostra civilització contemporània. Déu sembla que prefereix el silenci per parlar-nos. Sant Benet en la seva Regla (capítol VI) parla del silenci i ens diu clarament: *Parlar i ensenyar pertoca al mestre, callar i escoltar correspon al deixeble*. I és aquesta actitud dels deixebles que escolten el Mestre en el silenci, el que ens cal per demanar cada dia la pau de Crist. És a les nostres mans vetllar perquè els nostres cors s'asserenin i no temin tot mantenint-los oberts per tal que l'Esperit pugui donar fruits en nosaltres.

Els cristians hem de ser, per damunt de tot, gent de pau. El papa Francesc ens n'està donant pràcticament una exhortació a cadascuna de les seves declaracions. La pau interior, però, no significa un quietisme estèril sinó que ens ha d'abocar a actuar quotidianament d'acord amb l'evangeli. Ara bé, l'acció no resulta fecunda si no neix d'una profunda espiritualitat. I és en aquesta direcció que la Germandat de Poblet està preparant amb gran il·lusió i esforç el I Congrés Internacional d'Espiritualitat per a la primera setmana de juliol de l'any 2020. El Congrés porta el següent lema en portada: *Un cristianisme per a la transformació personal i social*. Tres en són els objectius: a) revalorar els elements fonamentals d'una renovada espiritualitat cristiana per al món d'avui; b) reflexionar sobre els aspectes humans i espirituals que poden portar-nos a una transformació en la manera de viure; i c) viure una experiència de silenci i de trobada amb les fonts de l'espiritualitat cristiana.

Del 2 al 5 de juliol del 2020, doncs, si Déu vol, s'oferiran ponències, exposicions i comunicacions per reflexionar, meditar i debatre diverses qüestions a partir de la visió integradora i *cosmoteàndrica* de Raimon Pannikar en un ambient de silenci i de contemplació. Els continguts del Congrés giraran al voltant de tres grans eixos temàtics. En primer lloc la dimensió humana i material (*anthropos*), és a dir, els diferents contextos i àmbits de relació personal, social, política, artística i fraternal com a encarnació de la divinitat. En segon lloc tractarem la dimensió espiritual (*Theos*): mística, contemplació, interioritat, etc. I, finalment, la dimensió ecològica (*cosmos*), és a dir, la naturalesa, l'entorn i l'ecologia com a expressió del que és diví. En el proper número de "Poblet" (desembre), informarem en un article llarg de tota la planificació del Congrés. Us animem ja des d'ara a fer reserva d'agenda i a participar-hi.

A l'hora de tancar aquest número ens arriba la notícia de l'elecció de mossèn Joan Planellas com a arquebisbe de Tarragona i primat. Li desitgem tota mena d'encerts. I agraïm també a monsenyor Jaume Pujol, que des del 2004 ha pasturat la diòcesi tarragonina, l'excel·lent tasca realitzada durant tot el seu pontificat.

Un nou número de la revista *Poblet* arriba a les vostres mans. Potser més que altres vegades mirareu encuriosits i un xic expectants l'editorial i el pòrtic. Quan l'any 2000 la Germandat va reprendre les seves activitats ho feia amb un doble objectiu: recuperar un grup de laics vinculats a la comunitat monàstica, amb l'ajut dels quals l'any 1940 s'havia restaurat la vida cistercenca a Poblet, i donar-li una dimensió més espiritual.

La Germandat es va fundar els anys quaranta i tenia com a objectiu ajudar aquella incipient comunitat, sobretot materialment. Tot estava per fer i la mateixa Germandat va restaurar edificis i dependències, gràcies a l'ajut econòmic de molts dels seus membres. Passats els anys, no podem dir que la restauració del monument estigui del tot enllestida, perquè sempre quedaran coses per fer, i ara és més que mai una tasca de les institucions i les administracions públiques, ja que el monestir és propietat de l'Estat. Aquell parèntesi de finals del segle XX i inicis d'aquest segle XXI permeté a la Germandat replantejar objectius i ressituar aquesta associació en una altra dimensió.

La Germandat nasqué en temps difícils, pocs anys després de l'acabament d'una guerra civil cruel i durant una no menys dura postguerra. Malgrat totes les dificultats, persones amants de Poblet, de procedències i idees diverses, foren capaces de tirar-la endavant i de portar a terme moltes obres i activitats. Una d'elles, no pas la menor, fou ajudar a la publicació d'una revista que amb la capçalera *Poblet* aportés quelcom a aquella societat que, sacsejada per tants esdeveniments, maldava per recuperar una certa normalitat. Desgraciadament la vida d'aquella primera publicació fou efímera. Ni en aquells temps difícils la Germandat no cercà mai ser una altra cosa que un grup de gent que estimava Poblet i la seva comunitat, i l'ajudava en la mesura de les

seves possibilitats. Voldria avui recordar un d'aquells protagonistes, Felio A. Vilarrubias i Solanes, que recentment ens ha deixat, el qual durant molts anys en fou secretari i que imprimí una gran eficàcia en la seva gestió aconseguint innumbrables fites; gent com ell, amants de Poblet i amb una fe de pedra picada, estimaren i serviren la comunitat i el monestir amb generositat.

Quan l'any 2000 la Germandat recuperava la seva activitat i la reorientava vers un caràcter més espiritual sorgiren moltes iniciatives impulsades per aquella Junta presidida per Ramon Maria Mullerat, sota l'aixopluc de l'abat Josep Alegre. Una d'aquestes fou la idea de crear una revista i alhora d'escollir-ne un títol. Aquest, naturalment, no podia ser altre que *Poblet* recuperant així la històrica capçalera. La Germandat, i la seva revista, no nasqueren ni es recuperaren per crear polèmiques. Llastimosament ja n'hi ha prou de polèmiques en els mitjans de comunicació socials, tan en els convencionals com a les xarxes. La Germandat i la seva revista renasqueren per ser vincle d'unió entre gent de procedència molt diversa, d'idees sovint divergents, però unides per una mateixa realitat: Poblet. En uns temps marcats per la divisió, sovint artificial, ens calen punts de contacte, d'entesa, de trobada. Aquest és el sentit amb què la Germandat recuperà la seva activitat l'any 2000, no ho oblidem. Aquella Junta, nomenada per l'abat Josep l'any 2000, alhora que incorporava noves generacions de germans, en mantenia d'altres ja veterans. L'experiència, crec jo, fou reeixida i sobretot enriquidora. És massa fàcil crear tensions innecessàries, ho veiem en la nostra societat i ho veiem fins i tot en la nostra Església. Per això associacions com la Germandat tenen encara un sentit, potser fins i tot més sentit que mai. Certament cal uns mínims que ens uneixin, ens cal compartir una fe que esdevé l'eix vertebrador de

l'Església, però els germans i germanes, els integrants de la Germandat, no són uniformes però alhora tenen quelcom en comú: l'amor a Poblet.

Celebrem enguany el novè centenari de la *Carta Caritatis*, un document molt important per a l'Orde Cistercenc, que establí la relació entre els monestirs, basada fonamentalment en l'anomenada filiació, relació entre les cases fundadores i les seves filles o fundacions. Una relació de comunió i alhora d'autonomia. Avui també, quan tantes coses són posades en qüestió, ens cal fixar-nos en aquestes dues idees: comunió i autonomia. Destacant la nostra pròpia idiosincràsia no oblidem allò que ens uneix; perquè separar és fàcil, trencar ponts no és massa difícil, però un cop trencats reconstruir-los és tasca de titans.

No són temps fàcils ni per al món, ni per a l'Església en particular. Sovint perdem les formes i posem l'accent en la diferència amb un grau tan elevat que impossibilitem l'entesa. Tots som coneixedors de com el nostre món hipercomunicat cau en la desqualificació, quan no en l'insult, sovint des de l'anonimat i la impunitat. S'arriben a oblidar coses tan fonamentals per a nosaltres creients, com els mateixos ministeris dins de l'Església, un oblit del qual massa sovint el ministeri de Pere és víctima privilegiada.

Potser seria massa agosarat dir que ens cal recuperar la sensatesa, perquè seria afirmar que l'hem perdut del tot i això seria molt greu. Però sí que ens hem d'esforçar per mantenir-la, no defallir i treballar per no abandonar-la mai. Al cap i a la fi no som tan sols responsables del nostre propi destí, sinó que del que nosaltres fem, de com actuem ara, en depèn en bona part el futur dels qui ens succeiran.

Fa pocs mesos es publicava un llibre entrevista del claretí Fernando Prado amb el papa Francesc amb el títol *La força de la vocació, la vida consagrada avui*. A part de recomanar-ne la lectura, voldria ara destacar-ne un sol aspecte. El papa Francesc recomana als religiosos no perdre mai de vista les «tres p»: pobresa, pregària i paciència. Certament som nosaltres, els consagrats, els primers que les hem de viure; seguint, però, els objectius de la Germandat consistents a aprofitar el que sigui aprofitable de la nostra vida monàstica sota el carisma cistercenc, us convido a reflexionar sobre aquestes «tres p».

Octavi Vilà, abat

EL RECÉS D'ADVENT

El passat 1 de desembre del 2018 tingué lloc l'habitual recés d'Advent organitzat per la Germandat de Poblet. Ens en fa la crònica la doctora Mar Galceran, membre de la Germandat.

L'eucaristia

Una quarantena de persones ens aplegàrem, a primera hora del matí, per començar la jornada de reflexió compartint l'eucaristia presidida pel P. Abat. Amb ella ens introduírem a la comunió fraterna i espiritual, i a la invitació del P. Abat a mantenir-nos en un estat de vigilància i d'atenció plena en tot moment. L'Advent, ens recordava el P. Abat en la seva homília, ens convida a deixar de banda les nostres preocupacions per tal que no ens afligeixin el cor. L'anunci del Regne, va dir el P. Abat, *ens crida a estar atents, a vigilar, a no caure en l'escepticisme, en la indiferència, a no quedar-nos tan sols en les crítiques, en les queixes, en les lamentacions, en les murmuracions, sinó a posar-hi el*

coll per testimoniar ara i aquí el seu Regne. I afegia ser testimonis del Regne és ser testimonis d'esperança en un món desesperançat, (...) vol dir viure no pas centrats en els nostres petits objectius sinó en un de molt més elevat, l'únic que és digne de ser esperat, pel qual val la pena fins i tot donar la vida com ho feu Jesús i com ho han fet tants d'altres. La nostra esperança no ha de ser un optimisme fugisser, ni una quimera, sinó una esperança realista, assumint les dificultats i les contradiccions del dia a dia.

La conferència i la lectio

Amb aquesta predisposició a la vigilància i abandonament dels nostres neguits i la invitació a ser testimonis d'esperança, ens vam disposar a escoltar amb atenció la

Els assistents a la conferència després de l'eucaristia.

conferència de fra Borja: *El Senyor ve*, que va tenir lloc al palau de l'abat. Podeu llegir-la íntegrament en aquest mateix número.

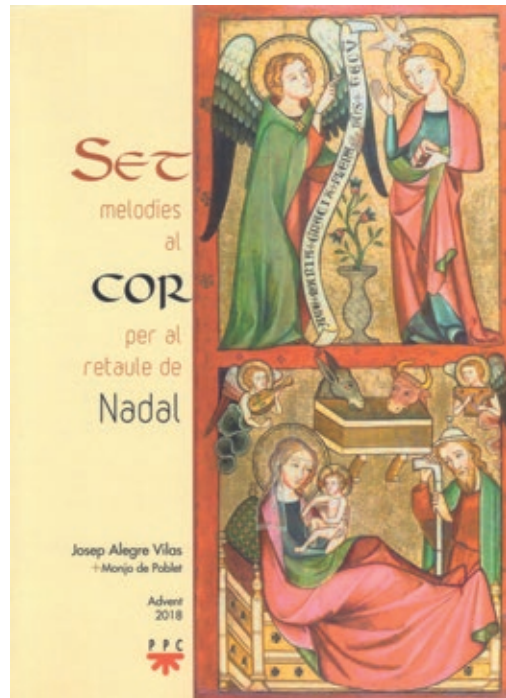
Fra Borja ens va oferir alguns elements de reflexió i meditació sobre la figura de Joan Baptista i Maria de Natzaret, protagonistes dels textos de la litúrgia d'Advent, a la llum d'un recorregut per la història i el missatge d'alguns dels profetes de l'Antic Testament. Aquests darrers ens van ajudar a comprendre i interpretar el missatge apocalíptic de Joan i la intuïció profètica de l'encarnació, acollida en el si de Maria.

Després, i tenint en compte les útils indicacions pràctiques sobre la *lectio divina* exposades per fra Lluís Solà, ens vam disposar a compartir-la per grups a partir d'alguns textos dels evangelis dels dies de Nadal.

Presentació de les antífoes de la O

Vàrem iniciar la tarda posant en comú el treball en grups realitzat al matí i, tot seguit, el P. Josep Alegre ens va comentar i presentar el seu llibre *Set melodies al cor per al retaule de Nadal*, un recull sobre els seus comentaris a les antífoes de la O. El P. Alegre va començar fent al·lusió al bell títol d'aquesta obra: les melodies al cor. Una bonica metàfora de la vida espiritual que esdevé el fil conductor de tota l'obra.

Cada home, cada dona, cada ésser humà porta a dins una bella melodia que ha sembrat el Creador. La nostra missió és desenvolupar-la i fer que s'escolti arreu! Potser la nostra melodia personal no sigui suficient perquè es faci sentir; per això és important que aquesta melodia sigui una melodia coral. "Canteu tots a cor". Perquè el Nadal és Déu en nosaltres, no Déu en mi. La vida del cristià ha de ser un anar a l'encontre del germà per a fer aquest nosaltres. I aquest ha de ser el camí de tota la vida, anar caminant vers aquest horitzó. Escoltar aquesta melodia i anar-la afinant

Portada del llibre de les Antífoes de la O del P. Josep Alegre.

cada dia amb els altres demana fer silenci en el nostre cor, tal i com va fer Maria.

El cor, ens diu el P. Alegre, no és una biblioteca on podem emmagatzemar idees; el cor seria més aviat com un ventre matern. És qui rep una llavor per propiciar una vida nova. Per això *Santa Maria, mare de l'Amor, ens obre el camí a aquest misteri del Naixement de Déu com a home, que ens parlarà en el nostre llenguatge per dir-nos: Déu t'estima. Necessites que aquesta Paraula de Déu sigui una fletxa que arribi al teu cor, fins que puguis dir: defalleixo d'amor, perquè quina altra experiència més viva podem arribar a viure, quan ens sentim "tocats d'Amor"?*

Amb aquest desig de deixar-nos robar el cor per l'Amor encarnat de Déu, finalitzava l'exposició del P. Alegre.

Finalment, vàrem cloure el recés semblantment com el vam començar: en comunió espiritual compartint les vespres monàstiques.

Mar Galceran

EL NADAL I LA TRADICIÓ PROFÈTICA

Fra Borja Peyra, monjo de Poblet, va ser l'encarregat d'exposar-nos la conferència inicial del Recés d'Advent acabada la missa. Ell mateix ens ha ofert un resum del que ens va dir.

Introducció

Per tal de preparar la contemplació del misteri del Nadal i de propiciar-ne un acostament sempre renovat i viu, l'Església ens proposa en la litúrgia de l'Advent, a través de les antífoes i els textos de l'ofici diví i dels evangelis escollits per a la missa dels diumenges, una meditació al voltant de dues figures principals: Joan Baptista i la Verge Maria.

Si el precursor acapara el protagonisme durant les primeres setmanes, la mare de Jesús, Maria, aquella que gaudeix de la més gran intimitat amb el Salvador perquè el porta en el seu si, va ocupant progressivament el centre d'atenció. I així es realitza de nou, simbòlicament, allò que el Baptista diu d'ell mateix: *Ell ha de créixer i jo he de minvar* (Jn 3,30).

Ara bé, la figura i el missatge de Joan Baptista, observats amb una mirada atenta i deslligada de representacions potser un xic massa estereotipades, ens resulta, si més no, sorprenent. En l'inici del Nou Testament, en ser anunciada la Nova Aliança, l'Aliança de l'amor que dona compliment a l'Aliança de la llei, esperaríem trobar una predicació més amable, un anunci de l'amor diví menys barrejat d'amenaçes i de temor: *Ara la dextral ja és ran de la soca dels arbres, i tot arbre que no dona bon fruit és tallat i llençat al foc. [...] Ja té la pala a les mans per ventar el gra de l'era, entrarà el blat al graner, però cremarà la palla en un foc que no s'apa-*

ga (Mt 3,10-12). Ens sobta efectivament la duresa d'aquest missatge, la seva insistència en el judici i en la justícia, el seu caràcter apocalíptic.

Per entendre i penetrar la veritat d'aquesta predicació i comprovar la seva harmonia amb la resta de l'evangeli, ens caldrà situar-la, al seu torn, dintre del context profètic, entendre-la com a últim esglaó d'aquesta tradició, com a frontissa entre l'Antic i el Nou Testament. Joan és el precursor del Messies que ha de néixer i a la vegada l'últim dels profetes, i així ell encarna la continuïtat necessària entre l'anunci i la realització de les promeses fetes per Déu al seu poble.

En aquesta succinta exposició, intentarem fer un breu recorregut per la història i el missatge dels profetes més representatius¹ per tal de situar correctament la predicació del Baptista i per veure la llum característica que aporta la tradició profètica al misteri del naixement del Senyor. Esperem que aquest esforç ens ajudi a encarar la celebració del Nadal tot orientant correctament la nostra pietat i els nostres sentiments i no cedint a la temptació de deixar-nos portar per l'actitud potser massa afectiva, superficial i estèril a què ens invita un cert tipus de pietat moderna...

¹ Segueixo en aquesta exposició de la tradició profètica, el llibre de LOUIS BOUYER, *La Bíblia i l'Evangelí*, Estela, Barcelona, 1964.

La Nativitat amb els profetes Isaïes i Ezequiel (1308), de Duccio di Buonisegna (Galeria Nacional de Washington).

Amós i Osees

L'adveniment del "Dia del Senyor" constitueix el nucli central de la predicació del profeta Amós, però la significació d'aquest "Dia" resulta certament ambivalent. D'una banda, és el dia terrible en què Déu ha de manifestar-se definitivament al món, en què la Història presentarà la seva vertadera faç i el seu significat ocult. És el dia en què Déu irromprà en el món per aplicar la seva justícia inexorable i jutjar els homes: *No serà, doncs, fosca, i no pas llum, el dia del Senyor? Serà un dia de tenebres, sense gens de claror (Am 5,20)*. A la vegada, és el dia en què Déu restablirà Israel en la seva dignitat original, en què restituirà la relació amb el poble en la puresa dels seus orígens: *Aquell dia, aixecaré la cabana de David, que està caient. En reparar les esquerdes, n'aixecaré les ruïnes, la reconstruiré com era abans (Am 9,11)*.

Per entendre el significat i la magnitud d'aquest missatge, cal situar-lo en el context de la lluita menada pels profetes contra la

idolatria. Per al profeta, Déu i els ídols són dues realitats ben oposades. Els homes estableixen amb els ídols un pacte abjecte, una aliança d'esclavitud que té en el seu origen l'egoisme i la insensatesa humanes. L'home necessita un ídol per tal que aquest satisfaci els seus desitjos, perquè realitzi i compleixi els dissenys de la seva voluntat egòlatra. L'ídol s'avé a complir la seva part del tracte, però a canvi de la satisfacció de les necessitats humanes, exigeix un sacrifici, una manutenció, en definitiva, la donació de la vida d'aquell qui fa recurs a ell. D'aquesta manera l'home es veu tancat en un pacte d'esclavitud que ell lliurement ha contret, on la lliure voluntat se sotmet perversament a l'objecte del seu propi desig.

L'Aliança oferta pel Déu d'Israel revesteix, en canvi, un caràcter radicalment oposat. En aquesta aliança, és Déu qui pren la iniciativa d'establir un pacte, és el Déu lliure qui lliurement i per amor s'adreça als homes

El profeta Amós, (1800-05) d'Aleijadinbo
(Congoñas, Minas Gerais, Brasil).

amb la seva paraula i es dona a ells per tal d'alliberar-los dels seus pactes idolàtrics, de les cadenes amb què ells mateixos han empresonat llur voluntat. Déu es revela com a creador de l'home i com el seu Pare. És el Déu que l'ha creat a la seva imatge i semblança i que vol retornar-lo a la intimitat del paradís, esquinçant el cel i davallant fins a ell.

El Dia del Senyor serà, doncs, terrible i meravellós alhora perquè de cop tots els pactes idolàtrics seran descoberts i anul·lats, la mentida en què l'home ha escollit de viure serà posada a plena llum i, a la vegada, l'home i Déu tornaran gaudir de l'amistat perduda, tornaran a estimar-se com s'estimen un pare i un fill. D'aquesta manera, el Dia del Senyor revestirà efectivament la forma d'un judici en què la condemna tindrà, però, un caràcter medicinal, on s'oferirà la possibilitat d'una rectificació al poble abans de la fi dels temps.

D'aquesta manera la nova manera de retre un culte veritable a Déu preconitzada per Amós ja no és el sacrifici interessat i buit, sinó la pràctica de la justícia que restableix la dignitat perduda i fa veritablement lliure el creient. La submissió a la justícia divina allibera l'home de la idolatria però l'obliga al mateix temps a reconèixer la seva total indignitat, el fa captar que no hi ha exigència més terrible que aquesta justícia, el fa descobrir l'autèntic temor de Déu.

Ara bé, si el descobriment del Déu de la justícia fet per Amós suposa evidentment

El profeta Osees, vitrall de la catedral d'Augsburg.

un avenç en el sentiment religiós d'Israel, comporta a la vegada un risc molt seriós. La identificació de la divinitat amb la llei moral pot desembocar en una excessiva conceptualització de Déu i transformar-lo en una mena d'idea a la manera platònica, en un principi moral impersonal que governaria tot l'univers però que pel mateix motiu esdevindria estèril, incapaç de relacionar-se amb els homes i de participar en llur vida.

El profeta Osees corregeix amb la seva predicació aquest possible desviament. Ell proclama la misericòrdia de Déu sense anul·lar les exigències de la justícia. La seva aportació no prové d'una simple idea o d'un desenvolupament teòric, sinó que s'arrela en la dramàtica experiència amorosa de la qual ell és protagonista. Casat amb una prostituta, víctima de múltiples infidelitats, posa tota la seva confiança en la força de l'amor per aconseguir la conversió de la seva estimada, sense deixar, però, d'acusar la seva indignitat. Ell demostra que l'amor i la lucidesa no s'oposen mai, creu que l'amor pot transformar l'ésser estimat i retornar-li la virginitat tot i no acceptar les taques de la indignitat.

Osees revela així la naturalesa de l'amor de Déu, que estima sense mesura per transformar l'home i fer-lo tornar cap a ell, però per a qui el perdó no és mai oblit de les exigències de la justícia. El pecat, doncs, ja no és la transgressió d'una norma, sinó la infidelitat, la manca de resposta a l'amor diví. Déu no espera que l'home sigui just per estimar-lo, l'estima en la seva injustícia sense que això comporti la desaparició de les exigències morals. L'amor de Déu és l'única força que torna justos els homes, és un amor immerescut, i precisament per això és a la vegada un amor creador i regenerador: *Et prendré com a esposa per sempre, et prendré com a esposa i pagaré per tu bondat i justícia, amor i misericòrdia* (Os 2,21).

Isaïes i Jeremies

Hem vist fins aquí com un Déu que fos només justícia hauria purificat i esterilitzat la religió d'Israel transformant-lo en una mera personificació de la justícia i que, per tal d'evitar aquest risc, Osees hi havia oposat el Déu de la misericòrdia gratuïta i immerescuda.

Ara bé, aquesta nova imatge de Déu corre semblantment un altre risc: esdevenir un ésser dependent de l'home, totalment adaptat i reduït a la seva mesura i als seus desitjos, en definitiva, un nou ídol. Per tal que aquesta tensió entre les dues característiques divines no esdevingui estèril, Isaïes aporta una tercera noció fonamental: la santedat de Déu.

La santedat és la sobirania divina davant la qual l'home ha de tenir un respecte sense límits i ha de sentir-se impel·lit ha adorar-lo immediatament: *Jo vaig dir: «Ai de mi! Estic perdut! Jo, que soc un home de llavis impurs i visc enmig d'un poble de llavis impurs, he vist amb els meus ulls el Rei, el Senyor de l'univers!»* (Is 6,5).

L'home no pot pretendre servir-se de Déu, ni tocar-lo ni atansar-s'hi o veure'l. Si

El profeta Isaïes, de Claus Sluter, al Pou de Moisès a Dijon (1391-1400).

El profeta Jeremies, de Miquel Àngel, a la capella Sixtina (1506).

s'esborra aquest sentiment, el Déu just ja no és més que una abstracció i el Déu amor es transforma en un ídol en el qual l'home no estima altra cosa que ell mateix i el seu propi món. La Santedat divina no és només una noció de puresa moral, és una puresa i elevació inaccessible que ateny una esplendor màxima, que impedeix reduir Déu a una realitat moral o psicològica. La noció de santedat purifica el ritu i l'habita dels sentiments religiosos més elevats i madurs: l'adoració i la contemplació. A la vegada, però, l'experiència de la santedat de Déu es troba lluny de provocar la paràlisi en el creient, l'empeny més aviat a l'acció i al servei, implica la fe i l'obediència a la voluntat de Déu i al seu disseny sobre el món.

Per la seva banda, l'aportació del profeta Jeremies vindrà a completar aquesta noció de santedat amb l'experiència de la interioritat. Ell predica, enmig dels infortunis de l'exili que viu en primera persona, fins a quin punt Déu pot acompanyar l'home en el seu patiment, fins a on pot arribar la intimitat, la comunió, el trobament personal

entre l'home i el seu Creador. La fe arriba fins a l'experiència del reconeixement personal, fins a la intimitat de cors amb Déu. És el Déu que estima cadascú en particular, que acompanya l'home en la prova i li dona consol. És el Déu que no demana res més que el seu cor, que no té altre objectiu que regenerar-lo i purificar-lo: *Posaré la meua llei en el seu interior, l'escriuré en el seu cor. Llavors jo seré el seu Déu i ells seran el meu poble* (Jer 31,33).

En Jeremies, al costat de la consciència de la incapacitat de l'home per convertir-se de cor, neix la fe de la realització divina d'allò que l'home no pot fer per si mateix. Estem a les portes de la nova aliança.

Joan Baptista i Maria

Després d'aquesta petita vista panoràmica de la tradició profètica, retornem, doncs, a Joan Baptista i observem de nou el seu missatge. Ens adonem llavors que la seva predicació no conté res més que les principals intuïcions profètiques portades a l'extrem i amb una radicalitat nova.

En l'anunci de Joan hi trobem el Déu justícia que ha de manifestar-se en la Història i el Déu sant que hem d'adorar i que hem d'obeir. Però tot això es troba com portat a l'extrem, pintat amb una imminència i una urgència colpidora, són veritats que queden embolcallades d'una terrible urgència i actualitat. Ja no es tracta d'un càstig correctiu, ni d'un anunci sobre temps llunyans. Es tracta de l'aquí i l'ara, d'un càstig etern i d'una immediatesa suprema.

Però aquesta exigència suprema, aquest vertigen apocalíptic en què ens situa el Baptista es veu compensat forçosament per l'altre pol de l'antítesi, troba el seu equilibri en el Déu amb nosaltres, en el Déu amor que es fa íntim i que pateix amb nosaltres i regenera el nostre cor. Comprenem llavors perquè Maria acompanya sant Joan Baptista en la preparació de la vinguda del Senyor. Ella,

Joan Baptista, (1600-1605) obra d' "el Greco", actualment al museu de Belles Arts de València

que porta el redemptor en el seu si, representa l'altra element de la intuïció profètica, portada també al límit: el Déu just, el Déu terrible i sant ens estima tant, és tan íntim a nosaltres, que arriba a fer-se ell mateix home, que consent a patir per nosaltres per tal de salvar-nos, a pagar ell mateix el preu de la seva pròpia justícia.

Aquest recorregut al llarg de la tradició profètica ha de servir-nos, doncs, per apropar-nos de manera adequada al misteri del Nadal. En apropar-nos a venerar la figura de l'infant tot just nat, hem de recordar que en ell hi podem efectivament fer reposar el

nostre cor, en ell podem estimar la meravellosa humilitat de Déu i el seu amor incondicional i íntim. Però no tindrem consciència de la veritable profunditat d'aquest amor, de la seva immensitat inabastable si no recordem que en aquest nen que ha nascut es renoven totes les exigències de la justícia divina, tota la majestat inigualable del Déu sant, tota la severitat de la predicació de Joan Baptista.

Borja Peyra

Santa Maria de Poblet, de Damià Forment (segle XVI).

EL CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE POBLET

De vegades, la riquesa del conjunt monàstic de Poblet pot semblar confusa, com si fos el resultat dels afegitons sense ordre ni concert de diverses èpoques. Ben al contrari, el conjunt arquitectònic del monestir palesa una harmonia particular tot i que sigui producte de la Història. Ens en parla Joan Colom, membre de la Germandat.

Introducció

El bon observador que no coneix el monestir de Poblet i el contempla, per primera vegada, des d'un lloc elevat proper, de seguida s'adona de dues característiques del monestir: la grandiositat i les nombroses construccions que formen un complex extens i ben estructurat. Un conjunt monumental i harmònic que incita qui el contempla a saber-ne més coses.

Podríem dir al bon observador que Poblet és el conjunt monàstic medieval viu més gran i ben conservat d'Europa, i que és un compendi d'història de l'arquitectura catalana —també de l'escultura. Poblet ha sigut construït al llarg de prop de nou segles, des de la seva fundació fins avui. Al principi les construccions foren poques i aïllades, i amb el pas del temps van anar augmentant i lligant-se les unes amb les altres formant

Vista general del monestir de Poblet.

belles composicions i un magnífic conjunt. A més, a diferència dels edificis construïts d'una tirada amb l'estil arquitectònic del moment, Poblet, com que s'ha construït durant molts segles seguint les tendències arquitectòniques que anaven apareixent, reuneix molts estils, des del romànic fins a l'arquitectura contemporània. Naturalment, amb trets propis dels monestirs cistercencs, com ara la simplicitat, l'amplitud i la funcionalitat. Que Poblet reuneixi tants estils realça la bellesa i la singularitat del conjunt, una gran agrupació de volums i espais que transmet equilibri i pau.

Els segles medievals

A través dels segles i de la història s'ha anat formant, d'acord amb les necessitats i possibilitats de la comunitat, el conjunt que podem veure avui. Poblet fou fundat el 1150, i el 1152 va arribar la primera comunitat cistercenca procedent de Fontfreda. Des dels seus inicis el monestir anà adqui-

rint terres i drets fruit de successives donacions, de la bona administració i del treball intens. Als primers segles es van completant les construccions monàstiques bàsiques seguint la distribució del pla general del Cister; les principals dependències de la vida en comú s'obren al claustre major, centre neuràlgic del monestir. Fins a mitjan segle XIII es construeix en l'anomenat estil cistercenc (romànic tardà amb elements del gòtic), que després va evolucionar cap a la plenitud del gòtic. Hi ha molt poca documentació escrita sobre les obres del segle XII, així i tot és probable que quedessin acabats la capella de sant Esteve, i amb obertura al claustre, l'estructura de l'església major, el refector dels monjos i el calefactor. Al segle XIII es construeixen l'ala meridional del claustre major, el templet del lavabo, la capella de santa Caterina, el claustre de sant Esteve, la galilea de l'església, diverses estances dels conversos, el celler, i amb obertura al claustre, la sala capitular —una joia—, la sala dels

Ala gòtica del claustre de Poblet.

monjos —avui biblioteca—, l'antic dormitori, la cuina i el locutori. Al segle XIV s'acaben les galeries gòtiques del claustre major, el claustre del locutori i part de la casa del mestre de novicis; a la primera meitat del segle l'abat Copons, introductor del gòtic amb tota la seva plenitud, va fer edificar una nova nau sud de l'església amb capelles laterals, el cimbori —inacabat—, l'atri que porta el seu nom, i algunes noves dependències i ampliacions a la zona de conversos.

A la segona meitat del segle XIV i al XV moltes construccions ja no són estrictament monàstiques sinó reials, finançades en bona part pels reis i al seu servei. Pere el Cerimoniós feu aixecar la muralla amb tretze torres que tanca la clausura del monestir, un exponent de l'arquitectura militar medieval, i s'edifiquen les cambres reials —aquestes a costa de la comunitat—, el palau del rei Martí, una joia del gòtic civil català, i la capella de sant Jordi, del millor gòtic, sufragada per Alfons el Magnànim. Entre les obres fetes per iniciativa de la comunitat destaca l'atri de la Porta Daurada, de finals del XV —els edificis annexes són molt posteriors.

Els segles moderns i l'exclaustració

Malgrat les grans construccions, després de dos segles d'espendor el monestir inicia una lenta davallada, que no arribarà a posar en perill la seva continuïtat. Al segle XVI es construeixen la muralla exterior emmerletada, la porteria de la primera entrada al monestir i un nou palau abacial. Les obres del XVII són poques: el campanar nou, clàssic i elegant, i alguns magatzems fora de la clausura.

La sagristia nova, grandiosa obra barroca; la façana de l'església, del mateix estil; les cases noves, i la casa del prior són del segle XVIII. En aquest segle, a causa de les circumstàncies polítiques i socials del país, s'inicia un temps agitat i ple de dificultats.

Sagristia barroca (segle XVIII).

El 1835, la desamortització de Mendizábal suposa l'exclaustració i la dispersió de la comunitat. El monestir, que passa a ser propietat de l'Estat, viu quasi un segle d'abandó, espoli i destrucció. La clau decisiva de la reconstrucció fou la constitució del Patronat de Poblet el 1930 i Eduard Toda, el seu president, hi té un paper fonamental. El 1940 la vinguda de quatre monjos d'Itàlia restableix la vida monàstica, i s'obre una llarga etapa de rehabilitació intensa que afecta tot el monestir. Es restauren i reconstrueixen molts edificis, s'acaba el cimbori, es refà el palau de l'abat i s'edifica l'hostatgeria externa.

A aquell bon observador també li podríem dir que Poblet és Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO des del 1991. Però ha de saber que Poblet és, per damunt de tot, un monestir viu. Gairebé nou segles després de la seva fundació, segueix sent habitat per monjos cistercencs que viuen en comunitat, pregant i treballant, guiats per l'Evangelí.

Joan Colom

ELS SALMS, UN MAPA PER A UN VIATGE

Prosseguim el camí de la "lectio divina" recorrent per ordre els llibres de la Bíblia de la mà de fra Lluís Solà, monjo de Poblet.

Introducció als escrits: una nova secció de la Bíblia

Acabat el nostre recorregut pels profetes (*nebiim*) —hem llegit Isaïes, Jeremies, Ezequiel, Amós i Jonàs—, encetem una nova secció de la Bíblia: els escrits (*ketubim*), els altres escrits. Un segon nivell de relectura i comentari de la Torà.

A mi m'agrada dir que els profetes actualitzen la Torà per a la història, és a dir, en un marc solemne, el del destí del poble, conjuntament amb els altres pobles i nacions. En canvi, els escrits situen el projecte amorós de Déu, amb la seva exigència d'una vida recta i justa, en els àmbits personal i social, en el marc de la quotidianitat, de la realitat concreta.

Ens ajuda a entendre-ho teològicament aquest fragment del llibre dels Nombres: *Entre els ancians inscrits, n'hi hagué dos que no van anar a la tenda, sinó que es quedaren al campament. L'un es deia Eldad i l'altre Medad. Però l'esperit també va reposar damunt d'ells, i dins el campament mateix es posaren a parlar com els profetes* (Nm 11,26).

El Senyor vessa sobre un grup d'ancians aplegats a la tenda del trobament el mateix esperit —esperit diví, esperit de profecia— del qual participa Moisès, per tal que l'ajudin a portar la càrrega del poble. D'aquests ancians «inscrits» (en hebreu s'escriu *ketubim*, com la tercera secció de la Bíblia, els escrits), dos, Eldad i Medad, s'havien quedat al campament, és a dir, en el lloc de la reali-

tat profana, quotidiana. I també ells, segons el text sagrat, han rebut l'esperit de profecia, com els altres que es trobaven en un lloc sagrat. Per tant, també els altres escrits de la Bíblia, en el marc de la realitat profana, de l'experiència humana, han rebut la capacitat d'interpretar profèticament la Torà, de rellegir-la, d'actualitzar-la per a aquest àmbit. És la Torà mateixa qui ho certifica: Nombres és un rotlle de la Torà, la primera instància d'autoritat.

Els salms

El primer llibre d'aquesta nova secció, els Escrits, és un llibre teològicament molt fort, un llibre cabdal, un llibre essencial. El llibre dels salms, en hebreu *sefer tebilim*, llibre de les lloances. En aquest article en parlarem una mica en general, en una clau interpretativa molt personal meua, a partir d'una idea de l'estimat papa Benet XVI, i basant-me en el curs de salms que vaig fer a Montserrat (2000-2001) amb el Dr. Ramon Ribera Mariné, monjo de Montserrat.

Benet XVI, quan era el cardenal Ratzinger, en una conferència sobre l'Advent comentava el salm 24: *A vos elevo la meua ànima Senyor, Déu meu en vos confio*. I deia: *Aquesta expressió ens pot resultar banal, perquè ja no estem acostumats a l'aventura que condueix la persona al centre d'ella mateixa. Mentre que els nostres mapes són cada cop més complets i exactes, l'íntim de la persona es torna cada cop més una terra ignota, un país desconegut,*

tot i que s'hi podrien fer descobriments molt més grans que en l'univers visible.¹

El Rei David assegut en un tron, tocant la viola, relleu de la Porta de Las Platerías de la catedral de Santiago de Compostela (segle XII).

Els salms parlen de Déu, però també de l'home. De fet ens proporcionen el mapa

¹ Cercate le cose di lassù. Riflessioni per tutto l'anno. Accostarsi alla presenza di Dio. Paoline, 2005, pàg. 11.

de la nostra identitat, el mirall —en expressió d'André Chouraqui—, o els miralls, on aprenem a mirar-nos, on aprenem, sobretot, a descobrir la mirada de Déu que ens fita i ens ajuda a purificar els nostres ulls, a ajustar-ne el camp de visió. Els salms, al capdavall, parlen de Déu i de l'home, parlen de Déu des de l'home, com a experiència humana, i parlen de l'home des de Déu, com a aventura divina. Els salms són l'alè de Déu barrejat amb la carn de l'home.

Problemes que tenim en la lectura dels salms

Els salms, mapa del nostre interior. Retinguem aquesta idea del papa Benet. En general fem —l'Església fa— una lectura massa moralitzant de l'Escriptura, com si fos un codi per a regular la conducta humana. I l'Escriptura, certament, tal com la rebem de la tradició dels rabins, de la tradició dels pares, des d'Orígenes, fins a Bernat... no és el *Codi d'Hammurabi*. És quelcom més seriós i més interessant. Però també més arriscat, és clar. Per això, com deia sant Gregori el Gran, les paraules de l'Escriptura creixen amb el qui les llegeix, i el qui llegeix creix amb elles: *divina eloquia cum legente crescunt*. Aquesta és, em sembla, l'autèntica *lectio divina*, la que ens fa créixer, i la que fa créixer la Paraula. Hauríem de fer una lectura més identitària de la Bíblia, no tant com el llibre que ens ensenya el que hem de fer, sinó més aviat com el llibre que, entrant en diàleg amb nosaltres, ens fa créixer i ens configura com a possessió personal de Déu, com a poble seu, tots i cadascun de nosaltres.

Quin és el problema pel que fa als salms, el llibre de pregària de l'Església? La distribució actual dels salms en la Litúrgia de les Hores ha convertit el salteri en una mena de *Cantoral de Missa Dominical* on tenim uns salms per a unes hores i uns altres per a unes altres. Ací potser cal dir alguna cosa dels dos

Miniatura del papa Gregori el Gran inspirat per l'Esperit Sant, al Registrum Gregorii (c. 983), actualment a la Stadtbibliothek de Tréveris.

estils de recitació del salteri que es troben a l'origen de la configuració de l'ofici diví tal com el coneixem avui. L'estil monàstic, que feia una lectura-pregària contínua dels salms, des del 1r fins al 150, i l'estil propi de l'ofici basilical o catedralici, que comença a introduir una certa especialització triant els salms en funció del seu tema segons l'índole de cada hora litúrgica. A partir del segle XIX, la crítica literària acabarà de consagrar aquesta tria amb la distribució dels salms segons els gèneres literaris, tal com ho trobem en totes les nostres Bibles. Així parlem d'himnes, de súpliques, de salms reials, de salms de la Llei, històrics, de cants de Jahvè

Rei, etc. i els anem repartint en funció de les Hores. Els himnes s'escauen més per a les Laudes, les súpliques potser per a les Vespres, etc.

Sant Benet, a la Regla, mostra una clara preferència per l'*oratio continua* del salteri, i alhora introdueix alguns aspectes propis de l'ofici basilical romà, com per exemple els salms matutins, triats expressament per a les Laudes, a banda d'altres elements, com els versets, els responsoris, etc.

Aquesta lectura o pregària discontinua que fem del salteri és un problema, ja que no ens permet aquesta identificació profunda amb l'experiència que batega al fons del llibre dels salms: és com si ens haguessin desordenat els països en un mapa, o els haguessin barrejat els noms. Parlo de problema. I els problemes hi són per a fer-nos avançar.

L'ordre dels salms

El salteri, des del salm 1r fins al 150, se'ns presenta com un itinerari, com un tot, com un llibre, en el sentit fort del terme, no com una col·lecció de pregàries. Ho va entendre molt bé sant Agustí en el seu comentari, quan afirma, comentant el darrer: *Ordo psalmorum mihi magni sacramenti videtur continere secretum*. ("L'ordre dels salms em sembla que conté el secret d'un gran sacrament"). Òbviament, per a ell, i per a nosaltres, el sacrament és Crist, veritable sentit i cor de l'Escriptura.

Agustí parla de l'ordre dels salms. El sacrament és l'ordre dels 150 salms. Només així podem entendre el salteri com a mapa del tresor, Crist, amagat en el nostre interior. A sant Benet també li preocupa l'ordre, i la necessitat de recitar el salteri tot sencer, amb els 150 salms: *Que en tot cas s'observi això, que cada setmana es reciti el salteri amb tots els cent cin-*

2 *Enarrationes in Psalmos* 150,1.

quanta salms, i que a les vigílies del diumenge es reprengui sempre per on s'ha començat (RB 18,23). Hem de remarcar que el títol d'aquest capítol 18 és precisament: *Quo ordine ipsi psalmi dicendi sunt.* (Amb quin ordre s'han de dir els salms).

El salm 150, com a epíleg o final del viatge, i el 1 i el 2, com a pròleg de tot el salteri, ens donen les claus de lectura i d'interpretació d'aquest mapa.

Els salms 1 i 2 són dos salms sense títol, posats sense més ni més al principi del llibre. Aquesta és una pista important. Visualment el llibre ens diu ja que aquests dos salms tenen una funció especial. Comprovem-ho: el salm 1 comença de forma abrupta: *feliç l'home...*, *feliç*, el mateix terme que reprendrà Jesús en el seu sermó de la muntanya, un altre camí de la felicitat: les Benaurances. *Feliç*, benaurat l'home! I el salm 2 comença també, de forma abrupta, amb un *lama*, amb un «per què?» (és un plany, una lamentació, una interpel·lació): *Per què s'avaloten les nacions i els pobles es conjuren en va?* Llegim aquests dos salms.

En les nostres Bibles, comparats amb el següent, el 3, per exemple, no porten cap títol. El 3 porta el títol: «Salm del recull de David, de quan fugia del seu fill Absalom». Però els salms 1 i 2 no porten cap títol. No em refereixo pas al títol en negreta, que és obra

editorial moderna; em refereixo al títol que ocupa normalment el primer verset del salm.

En aquest pròleg del salteri, salms 1 i 2, hi ha una paraula clau: «feliç», en hebreu *aixré*. La trobem a Sl 1,1 i a 2,12, obrint i tancant. D'aquest recurs se'n diu «inclusió literària»: vol dir que aquests dos textos tan diferents pel que fa al gènere literari i al registre teològic, s'han de llegir com un tot unitari.

El pròleg, doncs, ens indica que el salteri ens parlarà de la felicitat, la felicitat com a meta i alhora com a camí, com a pelegrinatge de creixement espiritual. El salm 1, en-

cara, ens diu que la felicitat es troba en la meditació de la Torà. La imatge sapiencial de l'arbre i de l'aigua, símbol d'una vida feliç, reeixida i plena de fruits, ens remet a Gn 2 i 3. La felicitat i la infelicitat. El tema dels dos camins que apareix a Dt 30,15-20 i que reprendrà també l'evangeli en la paràbola del camí ample i de la porta estreta (Mt 7,13-14). Un camí que reïx, perquè el coneix el Senyor, o un camí que es perd, que no és camí, que no duu

Breviari del rei Martí l'Humà. Salms 1 i 2.

enlloc. La paraula camí (*derej*), després de felicitat i Torà, és la més important del salm 1: tres vegades. Un cop més el terme camí ens remet a Gn 3,24, als inicis, a la Torà: un querubí veda l'accés, el camí (*derej*) a l'arbre de la vida. Ara el salm ens ofereix la possibili-

litat de refer aquest camí, el camí de la vida, per mitjà de la Torà (simbolitzada ja d'altra banda en el relat de Gn 2 i 3 amb la metàfora de l'arbre del coneixement i el manament de no menjar-ne el fruit). La Bíblia es rellegeix constantment!

El salm 1 es mou en un nivell molt humà: «feliç l'home (*ish*)». La felicitat, el camí de la vida, en la Torà, se'ns proposa com una tasca humana, viscuda i feta en la quotidianitat: *ish-isha*, en hebreu, designa l'ésser humà (*adam*) com a masculí i femení. Per això subratllàvem al principi, que els escrits, la tercera i darrera secció de la Bíblia, de la qual els salms són el pòrtic, ens situen, deixat ja el pla més universal de la història on s'experimenta la salvació de Déu (profetes), al bell mig del campament, a la plaça de la ciutat com a àmbit de la realitat profana, de l'experiència humana, de la quotidianitat.

El salm 2, encara som al pròleg, fa un salt qualitatiu respecte del primer: un salt teològic decisiu. Canviem de registre, certament, i solament la inclusió del mot «feliç» i l'absència de títol fa que el puguem aparellar amb el salm 1. El salm ens presenta dos nous grans personatges protagonistes del salteri: el Senyor (Adonai, Jahvè) i el seu ungit, el Messies. I la presentació és dura, complicada: la missió del Messies a la terra, una missió que consisteix a ser el sagrament i l'actualització de la salvació de Déu, topa amb l'oposició i la revolta. El salm, doncs, introdueix el tema de la lluita, que serà un dels més constants del salteri. Els pobles es conjuren per fer fracassar el pla salvífic de Déu, el seu projecte de reconduir la humanitat cap a l'arbre de la vida pel camí de la Torà. Però és que el salm 1, en un pla purament humà, ja ens presentava aquesta mateixa lluita que el salm 2 presenta de manera més teològica. El salm 1 ens parlava del just (*tsadic*) i de l'impíu o malvat (*raixa*) com dues possibilitats de situar-se davant Déu. En el

salm 2, el Messies, l'ungit del Senyor, és una encarnació d'aquest just al qual s'oposen els malvats (*rexaïm*), encarnats per les nacions i els seus sobirans. La lluita entre el just i l'impíu, o millor, entre el just i l'impíu, el qui viu segons la Torà i el qui en viu al marge, és transposada a un nivell quasi còsmic, o almenys global: els *goim*, els pobles que no són Israel, la resta de la humanitat, per tant, es revolta contra l'ungit del Senyor, i el mateix Senyor surt com a garant del triomf del seu Messies, és a dir, de l'èxit del seu pla de salvació. Per això, «feliços els qui es refugien en ell», en el Senyor, com acaba el salm 2. Enllaçat amb el tema del Messies, i al bell mig del salm, trobem el tema de la filiació o adopció reial de l'ungit, vinculada a Sió-Jerusalem, el lloc del Temple, de la presència "sacramental" de la salvació de Déu, on el Messies-rei és consagrat, ungit —adoptat per Déu— per esdevenir el guia i el pastor del poble.

Els dos salms «pròleg» ens proposen diferents filons per a la meditació del salteri, diversos fils conductors, però al capdavant molt relacionats entre si. El filó de la Torà com a camí de la felicitat i de retorn a l'arbre de la vida, a la comunió amb Déu, el filó de la lluita entre el just (*tsadic*) i el malvat (*raixa*), aquesta lluita que marca tota la història de la humanitat i també la història del nostre propi cor, i que és un dels temes recurrents del salteri, que es va repetint en moltíssims salms. I el tema major del Messies, una altra de les claus amb què haurem de llegir tot el salteri, el Messies sempre com a sagrament de la salvació de Déu (clau teològica). De fet el salteri és atribuït simbòlicament a David, l'autor dels salms.

Al final del camí, el salm 150 apareix com la gran doxologia, el «Glòria al Pare» de tot el salteri. L'últim verset del salm 150 és molt significatiu com a terme de l'itinerari que ens proposa el salteri, un itinerari es-

piritual amb vista a la felicitat, a la plenitud (en Déu) de l'home: acaba així el salm 150: *Que tot alè (tot el que respira) lloï (verb balal) el Senyor, al-leluia (lloeu-lo)*. El terme «alè» (*nesbama*) és del mateix camp semàntic del terme *nefeix*, que el llatí tradueix per *anima* o *animus* i el grec per *psije*, però que evoca, fins i tot fonèticament (en grec i en hebreu) l'alè, el respir. Anem a Gènesi 2,7: *Llavors el Senyor-Déu va modelar l'home amb pols de la terra. Li va infondre l'alè de vida (neshama), i l'home es convertí en un ésser viu.*

El redactor ens està fent una antropologia de la lloança, ens està dient quin és el

sentit, la felicitat, la plenitud, l'horitzó de l'itinerari humà («feliç l'home» comença el salm 1) que s'inicia amb la mica de pols i fang que Déu modela, afaïçona i en la qual bufa el seu mateix alè vital. Ens ho diu amb una paraula: que aquest alè (*nesbama*) lloï el Senyor. L'horitzó de l'home, el final del camí, la seva felicitat, és la lloança divina. *Neshama* és el mateix terme amb què Gn 2,7 designa la constitució profunda, vivent, de l'home, allò que Déu li ha comunicat de si mateix. El relat de la creació segons l'altra versió (sacerdotal), a Gn 1, presenta l'home al centre d'un cosmos ordenat i embellit com un temple (el santuari), amb la paraula firmament (*raqiua*), que el salm 150 reprèn també al verset 1. És al centre d'aquest món ordenat on l'home és cridat a trobar la seva plenitud en el sàbat, el repòs sagrat del dia setè, és a dir, en l'horitzó de la lloança escatològica.

Lloança: la clau del salteri. De fet els nostres germans jueus l'anomenen llibre de les lloances (*sefer tehilim*). Salm (*psalmos*) és una paraula grega de significat neutre: cant, poema.

Hem parlat del salm 150, conclusió del salteri, doxologia final, coronament i horitzó, d'alguna manera del nostre itinerari espiritual, de l'itinerari espiritual de la Bíblia. Sant Benet, que era molt savi, feia acabar cada dia la pregària de Laudes amb aquest salm, precedit dels dos anteriors, anomenats, tots tres, *laudate*, per la paraula amb què comencen en llatí (RB 12 i 13). Tinguem present, a més, que sant Benet vol que els Laudes comencin cada dia amb el salm 50, el *Miserere*, dit després del 66, que fa com d'invitatori. El 50 ens situa molt a prop de Gn 2, de la nostra realitat caduca, de fang i de pols, i, tanmateix, cridada a aquest horitzó tan meravellós del salm 150. ¿Ens adonem de la importància de pregar els salms amb un ordre correcte, sense trastocar-los massa del seu ordre en el llibre, cosa que,

Crist lligat a la columna, salteri de Cîteaux.

dissortadament ens obliga a fer la distribució actual del salteri al breviarí?

Déu i l'home

L'home: el salm 8

1 Per al mestre de cor: a la tonada de «Haguitit».

Salm del recull de David.

2 Senyor, sobirà nostre, que n'és, de gloriós, el teu nom per tota la terra!
En el cel tens posada la teva majestat.

3 Amb la paraula dels infants i dels nadons has assentat els fonaments d'un baluard contra els teus adversaris, per fer callar el rebel i l'enemic.

4 Quan miro el cel que han creat les teves mans,
la lluna i els estels que hi has posat,
5 jo em dic: «Què és l'home, perquè te'n recordis?

Què és un mortal, perquè el vulguis visitar?»

6 Gairebé l'has igualat als àngels, l'has coronat de glòria i dignitat,

7 has fet que dominés la teva creació, tot ho has posat sota els seus peus:

8 ramades de vedells i d'ovelles, fins i tot els animals de la selva,

9 l'ocell que va pel cel i els peixos de la mar, i tot el que segueix els camins dels oceans.

10 Senyor, sobirà nostre, que n'és, de gloriós, el teu nom per tota la terra!

Ens trobem davant un salm del recull de David: així ho indica el v. 1, que és el títol del salm. A la 1a part del salteri (salm 1-89) trobem dues col·leccions de salms de Da-

vid molt ben estructurades (3-32 i 34-72), per subratllar la mediació del Messies com a sagrament de la salvació de Déu. La 2a part del salteri (salm 90-150) és més teològica, més centrada en la sobirania de Déu. El salm 8 relleix Gènesi 1, el relat, diguem litúrgic (de la tradició sacerdotal), de la creació.

Hans-Joachim Kraus, en el seu comentari als salms (*Los Salmos*. Ediciones Sígueme, Salamanca 1993-1995, en dos volums), descobreix en l'organització del salteri una relació molt profunda amb la Torà. Potser per ací es troba el fil o els fils conductors de la seva comprensió. És a dir, que el salteri no és bàsicament el «cantoral» del segon temple, sinó un llibre de meditació, un llibre de la sinagoga, llegit i confegit alhora com això, com un mirall de la Torà. Kraus, en esmentar l'estudiós Anton Arens i les seves aportacions sobre l'estudi del culte sinagoga, fa veure com la lectura de la Torà estava dividida en un cicle triennal. Tres anys són 144 dissabtes (deixant de banda els mesos excepcionals en què hi ha cinc dissabtes (12 x 4 x 3)). És un nombre simbòlic: 144. Ens apropem al nombre de salms del salteri. El salteri llegit, pregat, doncs, en relació a la Torà. Un mirall de la Torà. Ja ens ho deia el salm 1.

El teòleg Hans-Joachim Kraus.

És important subratllar aquest caràcter sinagoga dels salms. No es tracta únicament de les pregàries del temple, d'acord amb una visió del salteri —que és una mica la que hi ha al darrere de l'actual Litúrgia de les Hores— que el veu només com el cantoral del temple, en concret del segon temple (reconstruït al segle V aC, després de l'exili), sinó d'un llibre per a la lectura i aprofundiment de la Torà, un llibre de clara factura sapiencial, fruit de moltes hores de lectura i relectura i d'interpretació de la Llei. Un llibre per a la nostra *lectio*, que, segons el salm 1, ens invita, nit i dia, a reprendre la lectura i la meditació de la Torà, del projecte amorós de Déu.

El salm 8 situa, al bell mig del projecte amorós de Déu, plasmat en la creació, l'home, i ho fa en forma de pregunta, amb l'interrogatiu (*mah*, què), què és l'home? El rabí francès Marc-Alain Ouaknin³, comentant aquest salm, defineix l'home com una pregunta, ja que segons la càbala *adam* i *mah* són dos mots equivalents numèricament): sumen el mateix (en hebreu cada lletra de l'alefat equival també a un número). Per tant, l'home és una pregunta, una pregunta oberta, que va configurant la seva identitat en relació a Déu. Podríem dir que la dignitat de l'home, allò que és, el seu pes específic, la seva glòria, és també la glòria de Déu. De fet el salm 8 fa un sol cant de lloança de la dignitat de l'home i la glòria de Déu.

L'home es troba al bell mig de la creació, com a centre de tota l'obra de Déu, i també com a interlocutor, com el qui pot prestar la seva veu a les obres creades i articular-les en forma de lloança, per ajudar-les a entrar en el dissabte, en l'àmbit de la gratuïtat i de la lloança, segons el mateix relat de la creació

³ *La Història més bella de Déu: qui és el Déu de la Bíblia?* Jean Bottéro, Marc-Alain Ouaknin, Joseph Moingt entrevistats per Hélène Monsacré i Jean-Louis Schlegel. Barcelona, Edicions 62, 1998.

El rabí Marc-Alain Ouaknin.

en sis dies, que culmina en el dissabte, el dia setè. És dialogant amb la creació que l'home va donant resposta a la seva pregunta. De fet, la pregunta neix de la contemplació de les obres creades, de la lluna i els estels, del firmament, que amb la seva bellesa és alhora signe de la fermesa, de la fortalesa de Déu, de la seva fidelitat.

L'home, diu el salm, és objecte del *record* i de la *visita* de Déu, són exactament els verbs que fa servir: recordar (*tsajar*) i visitar (*pacad*). El record i la visita de Déu, en el marc esplendorós de la creació, aquest espai per a la dignitat i la llibertat de l'home, és el que sustenta la seva vida, li dona sentit, el fa ser.

El salm, com el relat de Gn 1, no contempla el pecat. Ens presenta l'home com un ésser que, tot i trobar-se en l'àmbit de la creació, pertany al món de Déu, és un tot amb la seva glòria. Aquest disseny, aquest ordenament diví roman sempre, ni el pecat no el pot invalidar. De fet aquest món diví del salm 8 és una realitat present per al salmista, no quelcom situat en el futur, o en el passat protològic. Aquesta realitat és la dignitat de l'home, forma part del seu ésser, en tant que Déu l'ha fet rei de la creació, fent-lo participar de la seva reialesa.

La carta als Hebreus aplica a Jesús el salm 8: «No és pas als àngels que Déu ha sotmès el món renovat de què ara parlem. En les Escripures, algú en dóna testimoni dient: *Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el vulguis visitar? L'has posat un*

moment per sota dels àngels, l'has coronat de glòria i dignitat, tot ho has sotmès sota els seus peus. Per tant, si Déu ho ha sotmès tot a ell, vol dir que no ha deixat res fora del seu domini. De fet, encara no veiem que tot li estigui sotmès, però contemplem com Jesús, posat un moment per sota dels àngels, ha estat ara coronat de glòria i dignitat, per mitjà de la passió i de la mort. Així Déu ens ha fet la gràcia que ell morís per tothom. Déu, que ho ha creat tot i ho ha destinat tot a ell mateix, volia portar molts fills a la glòria, i va decidir que el capdavanter de la salvació arribés a la plenitud per mitjà dels sofriments» (He 2,5-10).

En Jesús contemplem l'home nou, l'Home, en majúscules, segons el projecte de Déu.

Déu: el salm 23

1 Salm del recull de David.

El Senyor és el meu pastor: no em manca res.

2 Em fa descansar en prats deliciosos, em mena al repòs vora l'aigua,

3 i allí em retorna.

Em guia per camins segurs, per amor del seu nom.

4 Ni que passi per la vall tenebrosa, no tinc por de cap mal.

Perquè tu, Senyor, ets vora meu: la teva vara i el teu bastó em donen confiança.

5 Davant meu pares taula tu mateix, i els adversaris ho veuen; m'has ungit el cap amb perfums, omplés a vessar la meva copa.

6 N'estic cert, tota la vida m'acompanyen la teva bondat i el teu amor.

I viuré anys i més anys a la casa del Senyor.

Es tracta d'un altre salm del recull de David. I ens interessa perquè ens parla de Déu a través d'una experiència humana: la Bíblia no en parla, no en pot parlar altrament. És el Déu de David, allò que Déu és per a David, tal com David, és a dir, el salmista, Israel, l'experimenta en la seva vida.

La imatge del pastor, que qualifica també a Israel la institució monàrquica –David era pastor, no guerrer–, aquí és aplicada totalment a Déu, veritable Pastor, veritable Rei del seu poble. Rere la imatge del pastor s'hi amaga el Senyor, el Rei d'Israel.

Sota la imatge del pastor estem parlant d'un Déu bo, tendre, i alhora d'un Déu poderós en la seva autoritat. La BCI tradueix bé els atributs del pastor: *la teva vara i el teu bastó em donen confiança* (v. 4). La vara és designada amb el mateix terme que trobem al salm 2, la vara de ferro, el ceptre de poder del Messies, amb què esmicola les nacions adversàries *com un gerro de terrissa*. I el bastó es refereix al gaiato amb què el pastor condueix el ramat pel camí correcte defensant-lo de qualsevol perill. El salm agermana, doncs, aquests dos aspectes, l'autoritat i la tendresa, en Déu. Ben lluny de les imatges ensucrades que sovint ens fem de Déu a partir d'aquest salm.

L'home, el salmista, el poble... es troben en una situació de perill real. El fracàs del projecte de Déu sempre és a punt, sotjant a la porta, al llarg de tot el salteri. Una realitat complexa, difícil: la vall tenebrosa, com a símbol del fracàs, del caos que sempre amenaça, i els adversaris, els *goim* (nacions) del salm 2, que contemplem el Senyor i el seu Messies, i estan a punt per a oposar-se-li.

Al centre del salm, però, al centre d'aquesta realitat complexa, hi ha aquesta afirmació: *Tu, Senyor, ets vora meu*, estàs amb mi, fas camí amb mi. I això em dona confiança. Es tracta d'una composició retòrica molt ben feta: abans i després d'aquesta

frase central, comptem 26 paraules, en l'original hebreu, i 26 correspon a la suma de les lletres del nom de Jahvè. La taula parada, la copa plena i la unció, són el signe de la proximitat de Déu, d'aquest Déu serè, i ens remetent a la missió del Messies —David, el salmista— en la teologia d'Israel, que és encarnar l'autoritat i la tendresa del Déu pastor que guia i alimenta el seu poble i, amb un projecte del tot humà, fer possible que el projecte amorós de Déu tiri endavant, s'obri camí en la història.

El lloc on Déu para la taula per al perseguit i li ofereix la seva protecció i la seva proximitat, la seva unció i la seva benedicció, és a casa seva, la casa del Senyor (*bet Adonai*), és a dir, el temple, que és com acaba el salm, expressant el desig de viure anys i més anys a la casa del Senyor, és a dir, en la comunió amb Ell.

Mentrestant, mentre el salmista fa camí cap a la casa de Déu, en el seu itinerari humà, la bondat i l'amor de Déu l'acompanyen, són el signe de la seva proximitat, perquè fan camí amb ell. Dos atributs majors de Déu: bondat (*tob*) i l'amor, la misericòrdia, la tendresa (*hesed*). Dos atributs de Déu que qualifiquen el camí humà del salmista, de David, vers la casa del Senyor com a horitzó feliç del seu pelegrinatge.

Ben mirat, el salteri és un pelegrinatge que culmina en el salm 150, en la lloança final, on tota la creació esdevé plenament temple, casa del Senyor.

Conclusió

El salteri, un mapa per a un viatge interior, per la nostra geografia humana, per la nostra ànima, en el sentit grec de la paraula, a la recerca d'un tresor, el tresor la benedicció de Déu. El salteri, un mapa per a una antropologia divina. I una teologia humana. Llegiu, si us plau, com a complement d'aquest article, d'aquest viatge, el llibre de

Mapamundi del Salteri de Westminster (segle XIII).

Tobit, de la Bíblia. És un llibre que la Bíblia hebrea ja no va admetre en el seu cànon, mentre que sí que fou acceptat per la Bíblia de l'Església, en tant que depèn de la traducció grega dels LXX.

Tobies, el fill de Tobit, ens invita a fer un viatge a través de la quotidianitat, d'allò de més ordinari que té el nostre temps, a la recerca d'un tresor amagat. Un tresor amagat al fons del cor de cadascun de nosaltres, i al cor de la realitat, un tresor que és com el sentit de la nostra vida, la nostra felicitat. Un tresor que és el rastre de la bondat de Déu —Tobies i Tobit depenen del terme hebreu *tob*: bo, bondat— pintada en tots els detalls del paisatge de la creació i del paisatge de l'ànima, a cada replec. És el tresor d'aquell denari de l'evangeli que porta gravada no la imatge del Cèsar sinó la de Déu en una cara, i la nostra en l'altra. Amb una inscripció: *Nosaltres esperem aquella vida que*

Déu donarà als qui no perden la confiança en ell (Tb 2,18). Perquè Tobit, en la foscor, és signe d'esperança, i brilla com un far que porta a bon port el nostre viatge, tots els viatges del món. Apliqueu-ho al salteri!

I us deixo, per acabar, amb aquestes belles paraules de Dietrich Bonhoeffer, un gran creient i un gran cristià:

En moltes esglésies, el diumenge, o tal vegada cada dia, es reciten o es canten els salms a cors alterns. Aquestes esglésies han conservat una riquesa immensa, ja que tan sols l'ús quotidià permet de madurar en la comprensió d'aquell llibre de pregària que ens ve de Déu. Si el llegim només ocasionalment, aquestes pregàries ens resulten d'una densitat i d'una força insostenible, per la qual cosa tornem de seguida a quelcom més al nostre abast. Però el qui ha estat iniciat a pregar el salteri amb serietat i regularitat, ben aviat es desempallegarà d'altres formes més fàcils i familiars de pregària devocional, dient: "Aquí no hi ha el vigor, la força, el coratge i el foc que trobo en el salteri, tot em sembla fred i àrid" (Martí Luter). Si, doncs, en les nostres esglésies ja no es prega amb els salms, haurem d'incloure el salteri en les nostres meditacions del matí i del vespre, llegint i pregant en comú més salms, per tal

Tobias i l'Àngel, de Filippino Lippi, 1472.

El teòleg i pastor protestant Dietrich Bonhoeffer.

de rellegir aquest llibre més cops en el curs de l'any i d'aprofundir-lo sempre més i més. Ni tan sols no ens és lícit de fer-ne una tria segons els nostres gustos, si ho féssim no faríem honor al llibre de pregària de la Bíblia, amb la presumpció de saber millor que el mateix Déu com hem de pregar. A l'Església antiga no era inusual saber-se de memòria "David tot sencer". En una Església oriental aquesta era la condició indispensable per al ministeri eclesiàstic. Un pare de l'Església, Jeroni, explica que en el seu temps se sentien cantar els salms en els camps i en els jardins. El salteri omplia la vida de la jove cristiandat. Però, encara molt més important que tot això, és el fet que Jesús va morir a la creu amb les paraules dels salms als llavis: "Déu meu, Déu meu, per què m'has abandonat?" (Sl 22,2; Mt 27,46 i Mc 15,34). "Pare, a les teves mans confio el meu alè" (Sl 31,6; Lc 23,46). Una comunitat cristiana perd un tresor incomparable si no recorre al salteri, mentre que, quan el retroba, descobreix en ella mateixa una força inesperada.⁴

Lluís Solà

⁴ La litúrgia i els salms, de Dietrich Bonhoeffer, de la seva obra «El llibre de pregària de la Bíblia».

L'ESCALA DE LA HUMILITAT

El doctor i catedràtic de la universitat Ramon Llull, Francesc Torralba, membre de la Germandat, ens aporta la seva reflexió sobre el capítol VII de la Regla de sant Benet.

Introducció

El capítol VII de la Regla de sant Benet és el més extens de tots. S'hi explora la virtut de la humilitat i els seus diferents graus. Es presenta una escala amb diferents graons seguint, com a referència, l'escala de Jacob, presentada en l'*Antic Testament*.

L'escala té dotze graons i cadascun correspon a un tipus d'humilitat. El monjo està cridat a pujar els graons de l'escala per assolir la caritat de Déu. Aquest ascens exigeix esforç, però el monjo no està sol. Està sostingut i empès per la força de l'Esperit.

La virtut de la humilitat, encara que no consta entre les virtuts teològiques (fe, esperança i caritat), ni tampoc entre les cardinals (temprança, justícia, fortalesa i prudència), és la virtut més subratllada al llarg de la Regla. La humilitat s'oposa radicalment a la supèrbia, primer pecat capital. Consisteix a conèixer els límits de la pròpia condició. És humil el qui sap que és finit, mortal, indigent, precari, fràgil, en definitiva, contingent, que necessita dels altres i de l'Altre per subsistir.

El pecat de la supèrbia consisteix a voler ser com Déu, a negar la pròpia condició finita per esdevenir infinit. L'autosuficiència és sempre una temptació de l'esperit humà. La humilitat és essencial en la vida del monjo, però, per extensió, en la vida de tot cristià. És la condició de possibilitat per esdevenir deixeble. Solament qui sap que no sap, qui sap que és feble, qui sap que necessita ajuda, pot esdevenir deixeble i apropar-se al mestre.

Es parteix del següent text evangèlic: *Tot aquell qui s'enalteix, serà humiliat, però el qui s'humi-*

La Regla de Sant Benet (edició de 1499).

lia serà enaltit. La persona humil és conscient dels dons que ha rebut, de tot allò que li ha estat concedit per la naturalesa i per Déu. Sap, per dir-ho a la manera de santa Teresa de Lisieux, que tot és gràcia i per això és humil, perquè sap que res no és d'ell, ni patrimoni seu, ni mèrit seu. El qui s'enalteix, en canvi, creu que la qualitat que el fa brillar és

El lavatori dels peus, signe de màxima humilitat.
Giotto (segle XIII), capella Scrovegni de Pàdua.

seva, que el mèrit que posa de relleu és seu, que la bona obra que ha fet, li pertany, quan, de fet, és, en tothora, sostingut i nodrit per la força de Déu.

L'escala que presenta en el capítol VII permet dos moviments: l'ascens i el descens. Per tota escala s'hi pot pujar i baixar. *Per l'exaltació es baixa i per la humilitat es puja.* En efecte, a mesura que hom s'enalteix a si mateix, es vanta del seu ego, parla dels seus triomfs i de les seves virtuts, baixa, i, per tant, s'allunya de la caritat de Déu, mentre que, a mesura que practica la humilitat, puja, s'eleva cap a l'ordre de Déu.

Cada cristià està cridat a pujar l'escala, a identificar en quin graó està situat i ha de pujar cap a la glòria de Déu. Aquest ascens és, de fet, un moviment de transcendència, d'anar més enllà del que és immediat i útil, per elevar-se a l'ordre del diví. Aquest ascens, però, no és únicament fruit de l'esforç personal, ni de la intel·ligència individual, tampoc és conseqüència solament d'un coratjós acte de la voluntat. Cal recordar que la pujada és possible si hom es deixa empènyer per l'Esperit, si es posa en mans de Déu i confia en el seu poder que fa noves totes les coses.

Els dotze graons de l'ascens a la humilitat
Hi ha, com diu la Regla, *diversos graons d'humilitat i d'observança.*

El primer graó diu que el monjo *mantingui sempre davant els ulls el temor de Déu i eviti completament d'oblidar-lo.* El temor de Déu és, en el llenguatge de l'Església universal, un do de l'Esperit Sant. Sovint s'ha interpretat erròniament com a por o terror de Déu. Temor de Déu evoca respecte per la seva majestat, per la seva grandesa, per la seva transcendència. És un antídoto a tota forma de banalització i d'apropiació de Déu.

Déu és Déu i, en tant que Déu, és infinit i l'home, al seu costat, és finit i mortal. El temor de Déu és, doncs, el primer graó. Consisteix a no perdre de vista la diferència qualitativa infinita que existeix en Déu i l'home, en paraules de Søren Kierkegaard (1813-1855).

S'ha arribat al segon graó quan *no estimant la pròpia voluntat, l'home no es complau a satisfer els seus desigs.* Aquest graó és un pèl superior, perquè exigeix la negació de la pròpia voluntat, del propi desig, per conformar-se a la voluntat de Déu. La persona humil viu

Escala de Jacob de Marc Chagall.

segons la voluntat de Déu, no busca satisfer els seus desigs; sinó realitzar el que Déu espera d'ell, el pla que Déu li ha preparat. Consisteix, doncs, a *no fer la nostra voluntat*.

En el tercer graó: *El monjo, per amor a Déu, se sotmeti al superior amb tota obediència*. En aquest tercer graó, la humilitat s'enllaça amb l'obediència. Ser humil consisteix a obeir el superior, a acomplir les seves ordres, els seus consells, a assentir al seu criteri. Aquest gest d'obediència requereix docilitat, humilitat, mansuetud i buidament del propi ego.

S'arriba al quart graó *quan en la pràctica de l'obediència, en dificultats i en contradiccions, o fins en qualsevol mena d'injustícia que li facin, sense dir res, amb convicció, s'abraça a la paciència i, aguantant ferm, no defalleix ni es fa enrere*.

La pràctica de l'obediència esdevé difícil quan comporta sofrir adversitats i injustícies. Per tal de poder reeixir en l'acte de l'obediència, cal, a més a més de la humilitat, la paciència, és a dir, la capacitat de suportar amb serenitat allò que s'esdevé, acceptar-ho com un do, com una oportunitat, per difícil que sigui. La persona pacient accepta allò que la vida li aporta, ja sigui un do meravellós o un do amarg.

Hom arriba al cinquè graó *quan no amaga, sinó que manifesta humilment al seu abat tots els pensaments dolents que li venen al cor i les faltes comeses secretament*.

La confessió és un acte d'humilitat. Cal molta humilitat per alliberar els pensaments més negatius que hom té dins seu. Cal ser molt honest amb un mateix per poder identificar-los i comunicar-los. A la vegada, cal tenir molta confiança per revelar-los. Això exigeix a l'abat, destinatari d'aquests pensaments dolents, ser especialment atent amb la privadesa de cada monjo, a la seva intimitat i tenir-ne cura com si fos un delicat jardí. Solament el qui és humil és capaç de reconèixer l'ombra que hi ha en ell i comunicar-la a algú que li mereixi confiança.

La confessió de Giuseppe Molteni (1838).

El sisè graó, *és quan el monjo s'accontenta amb la cosa més baixa i més abjecta, i per a tot allò que li encomanen, es té per un operari inhàbil i indigne*. En relació a Déu, que és la plenitud, l'espera de la perfecció, allò que en si mateix representa la immensitat, tot ésser humà és un servidor indigne, feble, finit. Correspon a aquest graó de la humilitat no perdre de vista aquesta distància i saber accontentar-se amb el que és baix.

El setè graó *és quan no sols amb la llengua diu que és l'últim i el més vil de tots, sinó que ho sent també així al fons del seu cor*. En aquest nivell, el monjo reconeix la humilitat dins del seu cor. Molt sovint, la humilitat és verbal, però no cordial, perquè no és sentida interiorment. Quan s'arriba en aquest esglao, la humilitat és experimentada en el dedins de la persona.

El vuitè graó *és quan el monjo no fa altra cosa que allò a què l'animen la regla comuna del monestir i l'exemple dels majors*. Aquesta conformitat a la regla comuna i a l'exemple dels majors no s'ha d'interpretar com una forma de resignació, sinó d'acceptació serena i lliure d'un

estil de vida que rep com un do i com un camí de seguiment del Crist.

El novè graó és quan el monjo reprimeix la llengua de parlar i, guardant silenci, no parla fins que és preguntat. En aquest graó, apareix la màxima expressió de la continència verbal. El monjo ha assolit una gran observança i vigilància de si mateix i guarda silenci, silenci que el porta a escoltar els altres i l'Altre i, solament, l'interromp quan és preguntat.

En el desè graó, el monjo no riu fàcilment o de seguida. La riella fàcil és sempre la manifestació d'un esperit superficial. En el desè graó, el monjo és capaç també de dominar la seva riella i de ser-ne el sobirà. Això no significa que el seu posat hagi de ser trist o tràgic, sinó que modula i modera el seu llenguatge verbal i manté una gran harmonia interior i exterior.

L'onzè graó és quan el monjo, en parlar, ho fa suaument i sense riure, humilment i amb gravetat, i diu poques paraules assenyades, i sense esclats de veu. En aquest penúltim graó, cal subratllar el domini de l'expressió verbal a què arriba el monjo.

Emet poques paraules, pensades, però, rumiades, paraules que són assenyades i, a la vegada, controla el flux verbal, el to i el ritme. Aquest domini és una manifestació de la vigilància que ha assolit a través de l'ascens pels diferents graons.

En el dotzè i darrer graó és quan el monjo no té la humilitat només en el cor, sinó que fins en el cos la manifesta sempre als qui el veuen, això és, que a l'ofici diví, a l'oratori, al monestir, a l'hort, de viatge, al camp i a tot arreu, seient, caminant o dret, està sempre amb el cap cot, fets els ulls en terra.

Un cop pujada l'escala dels dotze graons, arriba a la caritat de Déu. Aleshores, el monjo viu amb naturalitat, sense coacció, sense por al més enllà, aquest amor immens cap als altres, la lògica del do, esdevé un servent de tots, algú entregat a la comunitat i al món, que s'ha oblidat dels seus petits desigs, de les seves petites preocupacions i que viu sostingut i empès per la força de l'Esperit.

Francesc Torralba

Guardar silenci és també un acte d'humilitat per aprendre a escoltar els altres.

REFLEXIONS SOBRE INTEL·LIGÈNCIA HUMANA I INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL: EL REPTA D'UNA INTEL·LIGÈNCIA LLIURE I CREATIVA

Una de les revolucions tecnològiques que ja és present entre nosaltres és l'anomenada Intel·ligència Artificial. Ens en parla Jaume Agustí Cullell, doctor en física, que ha treballat durant més de trenta anys a l'Institut d'Investigació en intel·ligència artificial.

Introducció

A inicis dels anys 80, quan vaig començar a ensenyar intel·ligència artificial (IA), aquesta vivia un període de gran eufòria. Tanta, que m'alarmà com es venia un futur de màquines intel·ligents, entre elles les biològiques humanes. Si el que pronosticaven arribés mai a complir-se, la humanitat acabaria esclava dels que posseïssin les màquines intel·ligents. Darrere tot plegat hi havia, i encara hi ha, una ignorància de la profunditat i unitat de la intel·ligència humana (IH), en la seva percepció sensitiva i mental de la totalitat, tan necessària en un món global com l'actual. La IH és molt més que les emocions, experiències i coneixements acumulats, i més que els pensaments que se'n desprenen, forçosament limitats, diversos i sovint egocèntrics i en conflicte entre ells. El gran perill no eren ni són les màquines, sinó la immaduresa i possible degradació de la IH, el que més endavant anomeno intel·ligència programada (IP).

Per simplicitat d'expressió, presento com afirmacions aparentment contundents

Les sigles

IA: intel·ligència artificial
IH: intel·ligència humana
IP: intel·ligència programada
IN: intel·ligència de les necessitats
TC: tecnociències
IL: intel·ligència alliberadora
CCC: capacitats creatives constitutives de la intel·ligència
IF: intel·ligència funcional
IAX: intel·ligència axiològica

el que en realitat son qüestions a investigar. Quan, per tal d'afrontar la complexitat i la incertesa del món actual, parlem de la simplicitat de l'origen (no el temporal lligat al pensament, sinó el creatiu propi de la intel·ligència), aleshores les paraules no descriuen res, són símbols que sols poden intentar estimular l'atenció, l'interès, la investigació, és a dir, moure la intel·ligència del lector vers la percepció directa dels fets tractats i l'acció espontània que se'n desprèn.

La necessària mutació d'espècie cultural

La percepció d'aquest perill, em portà a aprofundir una intuïció d'adolescent, després de quedar-me gravada aquella afirmació de Jaume Balmes al seu *El Criterio*: la veritat és la realitat. Rumiant-hi, m'adonava a poc a poc que de la veritat sempre se n'han volgut apoderar persones i institucions per tal d'influir –i fins i tot sotmetre– els altres

en el seu nom. Així vaig intuir que la realitat no podia ser altra cosa que pura llibertat, que sols es realitza i gaudeix en la creativitat de la intel·ligència, impossible de posseir ni de sotmetre. Sols la llibertat comporta la ve-

ritat. Posar aquesta intel·ligència totalment lliure i creativa al centre de la vida humana, en lloc de coneixements i pensaments sovint dirigits a dominar, és la mutació de l'*Homo sapiens*, el que sap per dominar l'*Homo quaerens* (home que busca), el que qüestiona per investigar i crear, gaudir-ne i posar-se al servei de la humanitat i de la vida. Aquesta és la proposta que trobareu a <https://www.homoquaerens.info/>

La unitat, totalitat i creativitat de la intel·ligència

La intel·ligència no és exclusiva de la humanitat, sinó l'activitat de la mateixa realitat, el seu agent creatiu. Per tant, la intel·ligència de la realitat és una i indivisible, sempre operativa en tot l'univers. Les diferents formes d'intel·ligència són distincions de la ment creades per la parla i el pensament. Entre aquestes formes d'intel·ligència destaca la intel·ligència humana (IH), en la qual em centraré. L'acotació i individuació de la realitat, particularment atribuir la intel·ligència als individus, és propi del pensament, de la psique, que en la seva cerca de seguretat crea un centre de referència, el jo, l'individu amb la seves necessitats i interessos a satisfer. La proposta de creació d'individus transhumans (cyborgs) és una mostra més del nefast individualisme imperant. Per tant, cal entendre la IH no en ella mateixa, individualitzada, sinó com a fet col·lectiu que es va constituint a través d'*intra-accions*¹ amb altres formes d'existència dins la unitat de la intel·ligència còsmica. Per entendre les futures IH i IA cal investigar la *intra-acció* a través de la qual ambdues s'aniran constituint. No té gaire sentit parlar de la IA com a eina neutral independent de la IH. Així,

¹ Defineixo *intra-accions* com interaccions primordials constitutives de cada existència, per distingir-les d'interaccions externes entre existències ja constituïdes.

Neil Harbisson és el primer cyborg (organisme amb tecnologia cibernètica incorporada), la primera persona que porta una antena implantada al cap. Això li permet rebre imatges, vídeos, música o trucades telefòniques directament al seu cap des d'aparells externs com ara mòbils o satèl·lits.

per tal de dirigir la intra-acció IH-IA a bon port evitant els seus perills, cal entendre-la començant per la IH.

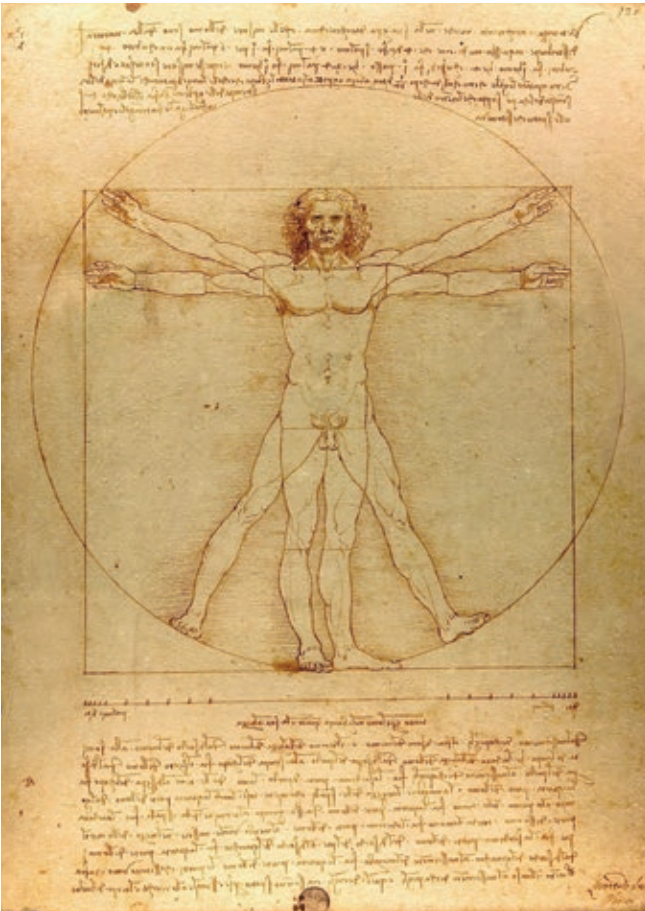
Dos nivells d'intel·ligència

Proposo distingir dos nivells de la IH, dues maneres d'entrar en contacte amb la mateixa realitat. D'una banda, la intel·ligència de les necessitats (IN), la intel·ligència d'una realitat enfront nostre, separada i relativa a les nostres necessitats i interessos, sentits i capacitats. Sempre perseguint objectius, ella crea els models de la realitat, molt comprensius i potents, en particular els de les tecnociències (TC). Aquests models són tan poderosos que tendim a confondre'ls amb la mateixa realitat. Tanmateix, no deixen de ser models, com el que crea la paparra amb els seus dos sentits, que cap-

ten la calor i suor dels mamífers per parasitar-los. D'altra banda, la intel·ligència alliberadora, (IL), la que ens connecta amb la realitat sense mediació, sense separacions (gaudir d'una flor sense pensaments, sense sentir-se'n separat). És un nivell subtil i profund, el contacte silenciós amb l'origen, la font de la llibertat creativa. En ella la IH troba l'energia, la pau i el gaudi incondicional de la vida. Encara que massa sovint inconscient o mig adormida, està sempre operativa —ens pot sorprendre amb un eureka mentre gaudim d'un bany. Contràriament a la IN, la IL no té res a assolir, però possibilita no quedar aferrats als models creats per la IN. Així, la IL permet també l'evolució de la IN, li dona la llibertat creativa necessària per anar ampliant i creant nous models de realitat, obrint noves possibilitats a la vida humana, per a bé o per a mal. Així s'han anat desenvolupant àmbits diversos de la IH, com les belles arts o les TC.

Un model general de realitat

Així les TC, ens han conduït a canviar el model general de realitat jeràrquic dominant a l'etapa preindustrial, però encara subreptíciament present en el poder d'imposició, amb formes molt més indirectes i subtils que les del passat. D'un model basat en entitats autàrquiques amb sentit propi, relacionades de forma externa i jeràrquica, hem passat a un model on res és autàrquic, ni té entitat pròpia independent. Ara el primordial són les intra-accions, les interaccions que contínuament van constituint l'autonomia de cada forma d'existència, la seva *autopoiesi*. Així, ens convé entendre la IH com agent dins aquest model d'intra-accions. Em centraré en cinc poders de la IH que anomeno **capacitats creatives constitutives de la intel·ligència (CCC): interès per la realitat, comunicació semiòtica, simbiosi subsidiària, investigació generalitzada i alliberament.**

L'home vitruvià, dibuix de Leonardo da Vinci (segle XVI), estudi de les mesures humanes. Quan en el Renaixement l'interès se centrà en el futur per crear-lo començà la segona gran mutació cultural de la Humanitat.

La mà creativa

Aquestes CCC les represento amb els cinc dits de la mà creativa. Les enuncio molt breument i a continuació faig notar alguns aspectes de la seva intra-dependència.

Interès per la realitat. L'interès és l'energia vectorial de la IH. El represento amb el dit índex, el dit de l'atenció, el que apunta a allò important que motiva i orienta. L'interès fa de la IH una intel·ligència primordialment sensitiva, emotiva i valorativa. Per copsar-ne la seva importància només cal considerar dos fets. Primer, quan l'interès en lloc d'apuntar vers la realitat apunta a

l'ego individual o col·lectiu, perverteix la resta de CCC, generant la societat de domini i explotació. Segon, quan durant el Renaixement europeu, l'interès canvià de direcció deixant d'apuntar al passat per repetir-lo, a fer-ho vers el futur per crear-lo, aleshores començà la segona gran mutació cultural de la humanitat deixant enrere l'agrícola: la mutació del *Sapiens* al *Quaerens*, tan necessària si no volem acabar malament.

Comunicació semiòtica. El seu primer exponent és la parla basada en sons articulats que transporten significats sobre un referent present o no. La represento amb el dit del mig, el mediador, l'eix de la mà creativa. La parla ens allibera del mecanisme estímul-resposta bàsic per a la vida animal. Entre estímul i resposta hi interposem la parla amb la seva riquesa de significats, la més meravellosa de les capacitats de la IH, obrint sense límits la imaginació humana. Així la IH és principalment lingüística, com també ho són els models que crea, entre ells la IA, fet que diferencia ambdues de la pura intel·ligència animal. Tot allò que incideix en la comunicació transforma la vida humana. Per tant és urgent investigar a fons l'actual impacte de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC), sobre la comunicació humana.

Simbiosi subsidiària. És la capacitat de vida en comú —incloent-hi la Terra— de cooperar, de servei mutu, que represento amb el dit anular, el de l'anell. L'anomeno simbiosi subsidiària per notar que ja no pot ser jeràrquica com en el passat preindustrial. Perquè la creativitat exigeix que cada organització humana posseeixi el màxim d'autonomia que pot exercir responsablement en intradependència amb les altres institucions, començant per l'individu fins a l'ONU.

Investigació generalitzada. És la distintiva de l'*Homo quaerens*. La represento amb el dit petit perquè ha estat l'última a créixer

sistemàticament a partir del Renaixement, però encara restringida a certes especialitats, particularment les tecnocientífiques. Qüestionar el conegut per arribar-lo a conèixer realment, i obrir-se al desconegut per a crear, és la dinàmica pròpia de la IH. Actualment, l'actitud investigadora no sols és necessària en certes especialitats, sinó en totes les activitats i per part de tothom, si no volem acabar desplaçats per màquines, més potents que nosaltres a l'hora de simplement usar coneixements, incloses les llengües.

Capacitat d'alliberament. És la capacitat central del que abans he anomenat intel·ligència alliberadora. Entenent que alliberar no vol dir negar sinó no estar sotmès. La represento amb el dit polze que ja els romans usaven com signe de vida o mort referit als gladiadors. Però actualment ho és per a tota la humanitat. És la capacitat d'acabar amb tota submissió, interna o externa. Interna o relativa a l'ego, format per desitjos, expectatives i temors, però també alliberar-se de l'aferrament a les pròpies emocions, coneixements i pensaments. I alliberar-nos de la submissió externa als mecanismes de dominació de l'actual societat d'explotació.

Intradependència de les CCC. No podem entendre ni exercir bé cap d'aquestes CCC sense tenir molt present la seva intradependència: el concurs de les altres en cada una d'elles. Vegem-ho molt breument. Sense el concurs de l'interès, les altres CCC no tindrien l'energia per actuar. I sense el bon funcionament de la resta de CCC, sobretot de la investigació i l'alliberament, l'interès es redueix als instints animals i, mogut per desitjos, expectatives i temors no es dirigeix vers la realitat sinó vers l'ego. Aleshores esdevé miop, egoista i corromp la resta de CCC: la comunicació no pot ser sincera, la simbiosi esdevé dominació, la investigació es posa al servei del millor postor

i l'alliberament ens fa insaciabls. La simbiosi es fonamenta en l'interès comú i la comunicació confiada, i així pot assolir nivells de simbiosi com les nacions, inassolibles pels altres animals. Interès comú, comunicació, simbiosi i l'alliberament de l'egoisme individualista, fan possible la investigació i la corresponent creativitat en equip, que hauríem de valorar per sobre de la individual en un món tan complex, incert i canviant, on l'individu esdevé cada cop més impotent. Així disminuiria la pressió per la productivitat de la recerca individual, tan perniciosa per a la seva qualitat i creativitat. Fa uns anys la investigació sobre la qualitat de les publicacions en revistes de medicina, va revelar que el 85% dels resultats publicats no eren del tot fiables. La investigació cal que la dirigeixi un fort interès per la realitat, la compassió i l'amor en lloc de la pura curiositat. Aquesta es posa fàcilment al servei de la plutocràcia i de l'imperialisme, com ho mostra la matei-

Fa uns anys es va revelar que el 85% dels resultats publicats en revistes de medicina no eren del tot fiables (no és el cas d'aquesta prestigiosa revista). Això és degut a la pressió per la productivitat de la recerca individual, tan perniciosa per a la seva qualitat i creativitat.

xa història de les TC. La curiositat tant pot curar el càncer com fer la bomba atòmica, anar a la lluna com deixar en segon lloc la investigació de la malària. Per resumir aquesta intradependència de les CCC, cal ressaltar la importància de l'alliberament, del dit polze de la mà creativa. Aquest dit fa pinça amb tots els altres dits, els potencia al màxim. Així, l'interès pot arribar al seu grau més alt, la compassió i l'amor incondicionals; la comunicació pot ser sincera i confiada fins a la comunitat en el silenci; la simbiosi subsidiària esdevé unitat en l'amor i servei; la investigació assoleix el grau més alt de creativitat en equip i es posa al servei de tota la humanitat.

Viure exercint la intel·ligència lliure i creativa

Tres usos de la IH

Els dos nivells de la IH, la IN i la IL presentats abans, els considero ara des de la perspectiva de les CCC. Segons com s'exerceixin les CCC, segons sigui el grau d'intensitat i prioritat d'unes sobre les altres, tindrem diferents usos d'una única IH. En destaco tres on les dues primeres són diferents usos de la IN. I la tercera és la mateixa IL.

La intel·ligència funcional (IF): quan l'interès pren la forma de curiositat pel funcionament del món; la comunicació crea el metallenguatge funcional-matemàtic basat en mesures, magnituds i càlculs; la simbiosi és simplement col·laboració; la investigació és fortament especialitzada i metòdica; i l'alliberament es limita a fer abstracció de qualitats i valors que podrien entorpir l'interès pel funcionament de les coses, aleshores tenim el que anomeno intel·ligència funcional (IF), la característica de les TC.

La intel·ligència axiològica (IAX): l'exercim quan l'interès és principalment sensitiu, artístic i valoratiu; la comunicació crea els relats que motiven i orienten; la

simbiosi, la cohesió social, el sentit d'equip, esdevenen centrals; la investigació és principalment sensitiva, artística i valorativa, atenta a l'autoconeixement; i l'alliberament ho és de les creacions i dels valors establerts, possibilitant la creació de nous valors capaços de dirigir la creativitat tecnocientífica en benefici de tota la humanitat. La IF i la IAX cobreixen dos tipus de necessitats de la IH, són usos de la IN. Creen models de la realitat: funcionals com les TC i valoratius com els sistemes de valors respectivament.

La intel·ligència alliberadora (IL), el nivell profund de la IH abans esmentat, és la centrada en la capacitat d'alliberament, sempre operativa tant per bé com per mal, això últim quan passa desapercibuda o ignorada. La IL tant pot portar l'interès a la compassió i l'amor, com fer insaciable la cobdícia quan l'interès esdevé egoista. L'alliberament ens permet l'exercici flexible de les CCC, no quedar sotmesos als models establerts, evitant esdevenir el que a continuació descriu molt breument com intel·ligències programades. Però, sobretot, la IL ens posa en contacte directe o immediat amb l'origen, amb la realitat lliure i creativa i la unitat, profunditat i simplicitat de la seva intel·ligència.

Les intel·ligències programades

La humanitat encara no ha assolit de viure exercint plenament la IH lliure i creativa en harmonia entre la IF, la IAX i la IL. Contràriament, la seva disharmonia encara s'accentuà més a partir de l'abans esmentada segona mutació cultural de la humanitat. El creixement exponencial accelerat de les TC, amb l'enorme impacte social dels seus productes i serveis, no ha anat acompanyat d'un creixement equivalent de nous models de la IAX ni de l'exercici creixent de la IL. Les tradicions religioses han sabut veure en el creixement de les TC, la necessitat i oportunitat de fomentar el creixement de la

Imatge de la guerra civil de Síria. La falta o pobresa de la intel·ligència d'alliberament fa que la intel·ligència humana es degradi fins al punt que la guerra esdevé la primera indústria mundial.

IL necessària per potenciar unes TC al servei de tota la humanitat. I això ja des de l'inici de la mutació cultural, a causa, en part, del conflicte entre una IF que ara es volia hegemònica i la IAX religiosa que ho havia estat durant l'etapa preindustrial. Aquesta pobresa social en l'exercici de la IL, té com a conseqüència inevitable la immaduresa, inclús la degradació de la IH: la guerra és la primera indústria mundial i la propaganda la segona. Es tracta del progressiu esmortiment, ja des del naixement, de les potencialitats de llibertat i creativitat de la IH. Així la intel·ligència de la majoria social esdevé pensament mecànic. En lloc d'investigar la percepció directa de la dinàmica dels fets, activitat pròpia de la intel·ligència, aquest pensament mecànic gira al voltant de la memòria, de les experiències i coneixements acumulats, sovint en conflicte, inclús contradictoris. Un pensament principalment mogut per desitjos, expectatives i temors. Un pensament que en lloc de percebre la realitat actual, projecta el passat sobre el fu-

tur. Per tant, es tracta d'un pensament molt manipulable pel poder de dominació. Així la veritable democràcia basada en la llibertat i la creativitat de la majoria social esdevé impossible.

Tot això no té res de nou en la història de la humanitat. Però ara aquesta dominació esdevé més realitzable, eficient i perillosament destructiva que mai. Per exemple, dictadures com la Xina estan utilitzant els *Big data* i altres tecnologies de la IA per controlar directament els ciutadans. A Occident també es practiquen aquests mètodes de dominació però de forma més indirecta i subtil. Així no sols ens hem acontentat a ser intel·ligències programades, és a dir aferrades als models de realitat controlats pel poder de dominació, sinó que hem creat IP artificials, IA, cada cop més potents. La reacció davant dels seus anunciats perills ha estat bàsicament centrar l'atenció en com hauria de ser la IA en lloc de fer-ho sobre la IH que crea la IA: es cerca una IA que obeeixi una ètica específica i fer-la més robusta, fiable i segura. Com si no hi haguessin prou casos de diagnòstics i remeis semblants aplicats a problemes molt més senzills però sense gaires resultats. El model de transport actual no sols és insostenible sinó que cada any causa més morts que totes les guerres juntes. El problema radica en la immaduresa de la IH, particularment en la intra-acció amb una IA que es vol cada cop més autònoma.

La conclusió es prou clara: el creixement de les tecnociències sols es pot conduir a bon port mitjançant una veritable democràcia creativa, una societat on tothom pugui realitzar la seva gran possibilitat: gaudir plenament de la intel·ligència humana veritablement lliure i creativa en tota activitat. Aquest no sols és el gran repte, sinó una qüestió de vida o mort.

Jaume Agustí Cullell

MIRAR-NOS LA TERRA COM UN BÉ

Respectar la natura només perquè no es revengi de nosaltres és una actitud correcta però limitada. Cal mirar la natura com un bé. Ens en parla el doctor Norbert Billbeny, catedràtic d'Ètica a la universitat de Barcelona i membre de la Germandat de Poblet.

Per a escriure aquestes ratlles m'he inspirat en una estada recent al monestir de Poblet. Dins la clausura, un vell portal, a peu de muralla, ens obre a un camp on els monjos han cultivat durant segles oliveres, ametllers i tota mena d'arbres fruiters. Fa uns cinquanta anys hi predominà l'avellana.

Des de fa un quart de segle, però, tot és vinya, en aquest terreny, estès en un suau pendent i envoltat per la muralla, amb els seus típics merlets en punta i una alçada que deixa veure prou bé el pla de la Conca de Barberà. Haig de dir que entre els segles IX i XII es produí a Catalunya un ressorgir de la viticultura, gràcies a més de 150 monestirs benedictins que ajudaren a crear granges o comunitats agrícoles fora de les viles.

Les vinyes de Poblet

En un dia de maig, clar com el de la meua visita, la vinya de Poblet té l'encant propi de la temporada. Sobre un sòl pedregós i grisenc, centenars, milers de ceps, alts i ben alineats, despleguen els seus petits pàmpols de color verd cridaner a l'aire transparent de la primavera. Les fulles que donaran ombra als futurs raïms es retallen contra el blau del cel i tremolen amb el vent que baixa, suau, de les muntanyes de Prades i acarona, al seu pas, les vinyes de Riudabella i Milmanda, fins que el vent topa amb aquests vells murs i torres de Poblet. A la tardor vindrà la vere-

ma i seran cremats els sarments de la vinya en un marge del camp, prop de la riera, amb aquella olor que desprenen, a voltes dolça i a voltes amarga, com l'últim senyal de vida dels ceps que han donat ja el seu fruit. M'he informat que Poblet importà de Borgonya, fa cinc-cents anys, la varietat de raïm Pinot. Però vingué el daltabaix, i Poblet tancà, i el vi s'acabà. Els monjos, però, tornaren, i el vi, ara amb celler i tot.

Vinyes de Riudabella.

La vinya de Poblet, com tots els camps de la Terra, està feta gràcies als quatre elements, terra, aigua, foc i aire, i a la seva adequada harmonia. La viticultura ens posa en contacte amb els elements, però tam-

El monestir de Poblet i les vinyes del voltant.

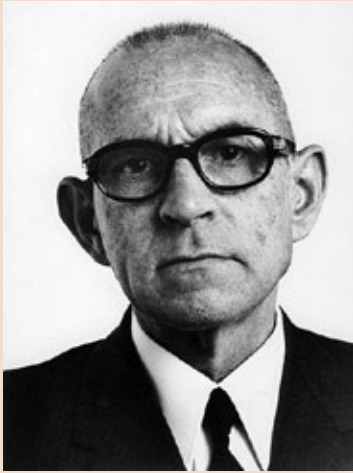
bé amb les estacions, els punts cardinals, i fins amb les virtuts considerades, segons els grecs, essencials de l'home, que també són quatre: coratge, mesura, saviesa i justícia. Si no, ¿com donaria fruit la terra? ¿Com continuaria ella viva, esperant la nostra sembra i el pacient cultiu, no la brutal explotació que la deixa estèril i deserta? Segons Mircea Eliade, a la Deessa Mare se li donà primitivament el nom de "Deessa Cep de Vinya", com a símbol de la perennitat de la vida. Sant Isidor, a les *Etimologies*, diu que al cep se l'anomena cep (*vitis*) per la seva força (*vis*) d'arrelar ràpidament. El visitant, quan contempla, com ara, la vinya de Poblet, hi pot veure sobre els pàmpols la dansa dels quatre elements. S'hi endevina una harmonia entre la composició del terreny, la qualitat de l'aire, el grau d'humitat i el tipus d'insolació. I encara hi podria percebre l'empremta del pas de les estacions, de la roda dels vents, o la de les quatre virtuts mateixes.

El camp ben treballat: mirall d'intel·ligència i de bondat

Perquè un camp ben treballat, com un medi ben preservat, són un mirall d'intel·ligència i de bondat. Ja era un lloc comú en els clàssics grecolatins —d'Homer a Virgili— el pensament que els homes sortiren de la barbàrie quan van domesticar la vinya. La fulla de parra sempre ha estat un símbol de vida; però la vinya sencera ho ha estat de cultura. Ara tornem a mirar aquest camp d'aspres ceps i de fulles tremoloses que s'ordena al nostre davant, i ens venen de seguida als llavis aquells versos d'Espriu que canta Raimon:

*Quan la pluja porta l'olor de la pols
de les fulles aspres de llunyans alocs
he mirat aquesta terra/
he mirat aquesta terra...*

Espriu parla de *la son dels sarments*, i insisteix: *...he mirat aquesta terra/he mirat aquesta terra.*

Salvador Espriu: He mirat aquesta terra...

Déu creà el món, diu el llibre del *Gènesi*. Però la vinya l'ha creat l'home. Déu veié, després de cada dia de la creació, que *tot estava bé*. El mateix relat diu: *Déu anomenà el continent terra, i les aigües reunides mars. I Déu veié que estava bé*. Però l'home, pensem, també ho podria dir després de cada dia de treball ben fet, com aquest de la vinya de Poblet o el de totes les del voltant. Ens agrada mirar aquesta terra. I diríem, com el poeta Jorge Guillén, a *Cántico*, que *El mundo está bien hecho*. Tota mirada és bona per a fer-se mirada de bé, i tota mirada de bé és bona per al coneixement de la natura i el seu reconeixement com un bé. Mira una estona la terra i veuràs que la terra et mira a tu. Com més sentim la natura, més en podem saber, i viceversa. Més comprendrem, com diu el filòsof canadenc Thomas Heyd, la seva autonomia i la necessitat, per part nostra, de preservar-la.

La mirada sobre la terra ha de ser una mirada de bé. Ha de trobar i esperar ben fetes les coses. Perquè mirar no és simplement veure. Mirar és sempre un mirament. En canvi, veure, només això, ho pot fer l'ull considerat i el desconsiderat. "Mirar" ve

del llatí *mirari*, que vol dir, literalment, admirar-se. Qui mira és que es fixa en allò que veu, i hi posa l'atenció. Una persona "mirada" ho serà tot, menys desconsiderada. Mirar i el mirament ens fan considerar les coses; ser "considerats", és a dir, respectuosos amb elles. Per això dic que la mirada sobre la terra, com sobre qualsevol cosa, no el simple "veure" o l'interessat "esguardar", és, no podria ser d'una altra manera, una *mirada de bé*. Allò que sembla que hem perdut, avui, davant del món i la naturalesa. La filosofia va començar a Occident amb els pensadors dits "presocràtics", a Grècia, fa 2.400 anys, que "miraren" l'espectacle de la natura i, efectivament, s'*admiraren*. Després, l'escriptor llatí Marc Terenci Varró, amic de Juli Cèsar i de Ciceró, farà una cosa semblant quan en el seu llibre *De Re Rustica*, un dels primers sobre l'agricultura, no deixa d'associar les coses i els fruits del camp amb uns "béns" per admirar: l'*aqua bona*, la *terra bona*, i el *bonum vinum*, de pas (llibre I, capítol VI). Per a ell, l'agricultura és un art i la "vida del camp" és superior a la "vida pastoral". En aquesta, la natura, tot són coses, i quantitat. En la primera, el camp, tot són béns i valorem

Jorge Guillén: el mundo está bien hecho.

la qualitat. *Un terreny* —escriu— *deu la seva configuració a la naturalesa, que l'ha disposat bé o malament, o a la mà de l'home, que l'ha transformat, per la cultura, en bé (bonum) o mal.* L'agricultura és cultiu, o sigui, en la mateixa llengua llatina, *cultura*. I Terenci Varró posa també l'exemple de la vinya (capítol VIII).

La terra és un bé

La terra és un *bonum*, un bé, una cosa que té valor per ella mateixa i no com a simple instrument. Què és un "bé"? Un bé és una cosa que valorem. Però no totes les coses les valorem igual. Quan ho fem perquè són, d'una forma o altra, explotables, o perquè ens són útils, el bé és en aquest cas *instrumental*. Quan, en canvi, les valorem per elles mateixes, més enllà que puguin ser o no un mitjà, el bé ho és en si mateix, i diem per això que és un bé *moral*. Les persones no haurien de ser anomenades "recursos humans". L'home no és un recurs. La terra és un recurs, però també i sobretot és un *bonum*, un bé en si mateix i, com de seguida explicaré, un bé moral. Un amic m'ensenyava, des del balcó del seu mas, l'extensió de la seva finca de secà. "Fins allà on t'arriba la vista, tot això és meu", em digué, cofoi. Un altre potser hauria dit: "Mira quina preciositat", o "Guaita, que ben cuidat!". Ens rememoria al bé en si mateix. La filosofia del *bonum* és inesgotable, com el món. La filosofia del nostre temps ens torna la vista al *bonum* de la terra i del món. Però ara, a diferència dels antics grecs, ens el mirem, aquest món, amb uns ulls regalats de preocupació. Estem malferint la Terra i pot ser que ella s'hi torni. Ja ho fa, avisant-nos, de mica en mica, sobre la temeritat de la nostra indústria i comerç, inconscients de les seves conseqüències en la generació actual i les següents. James Lovelock, el teòric del planeta Terra com un sistema de vida global i integrat, escriu en el seu llibre *La venjança de la Terra* que nosaltres

James Lovelock, científic anglès, que postula que la Terra funciona com un superorganisme.

podem ser també els seus propis salvadors: *Hem de ser —consigna— el cor i la ment de la Terra, no la seva pertorbació.* I és que ja no podem separar la situació de l'home al món, com la mateixa condició humana, de la realitat física i de l'esdevenidor de la Terra.

L'ecologisme és un humanisme

L'ecologisme és un humanisme. Diu el filòsof Kant, a les seves primerenques *Lliçons d'Ètica*, que no tenim uns manaments especials per a les coses i les criatures que no són els éssers humans. Però que fins i tot amb això, per exemple amb els animals o el paisatge, hi tenim, sosté, uns "deures indirectes"; perquè tal com els tractem, estem tractant igual a les persones que hi estan involucrades, siguin d'aquesta generació o de les futures. *S'ha de tenir en compte els altres homes*, conclou. Però en un dels seus darrers llibres, la *Metafísica dels costums*, va més enllà i assumeix que maltractar la natura, fins i tot la inanimada, és en si mateix un mal (*Doctrina de la virtut*, secció II, paràgraf 17). Fer malbé la natura, escriu, *...és contrari al deure de l'home vers ell mateix, perquè destrueix el sentiment pre-moral d'estimar qualsevol cosa independentment de la seva utilitat, sent aquest sentiment afavoridor, no obstant, de la moral.* El pitjor cas, afegeix Kant, de destrucció d'aquest sentiment és la crueltat amb els animals, perquè elimina el sentiment de

simpatia cap als éssers que sofreixen, el qual és un sentiment que predisposa a la moral. Però nosaltres podríem afegir que succeeix igual amb la destrucció de l'entorn natural: elimina el sentiment de respecte cap a la naturalesa, del qual participa també el de respecte a la llei moral.

El tracte que donem a la natura és un mirall del tracte que donem als éssers humans i que donem a la nostra pròpia persona. Mirar-nos la natura com un bé indica la disposició i la capacitat per veure qualsevol altre cosa, natural o no, vivent o no, humana o no, també com un bé. I si som capaços de veure el complex de tots els éssers com un bé, podem també, un pas més enllà, considerar que tots i cada un d'aquests éssers *són* un bé en si mateix, independentment de si els mirem així o no. Però fins a aquest punt no arriba Kant ni la majoria dels pensadors. Consideren que els animals i la natura no són agents morals, no pensen, no decideixen, i per tant que no tenen un estatus moral. Però la conclusió no sembla encertada. És obvi que no són agents morals, i fins i tot que no tenen de manera

El filòsof Immanuel Kant (1724-1804).

intrínseca, inscrit a la seva naturalesa, aquell estatus moral. Però res no impedeix que nosaltres, els humans, els ho adjudiquem. Tot exigeix, afegiria, que així ho fem. És a dir, que en virtut de la nostra consideració, o mirada atenta, sobre els éssers del món, els atribuïm un *standing* o estatus moral que faci que mereixin respecte i una preservació, en el cas del medi ambient i de les altres espècies vives. És tot just això: una atribució, però ja és prou. No hi ha res que no puguem fer objecte de la nostra consideració. Tots els éssers tenen una considerabilitat moral. És una idea que defenso en els meus darrers treballs, també el dedicat a l'ètica mediambiental.

Siguem considerats amb tot, i tot al nostre voltant i la persona mateixa adquiriran el valor que els fa mereixedors d'un tracte moral, encara que una cosa o una persona no puguin parlar ni actuar com a agents morals. Pensem, si més no, en els qui no poden raonar o han perdut la memòria: som els altres els qui ens fem portadors de la dignitat que els incapacitats no poden reivindicar. A la fi, amb Kant i més enllà de Kant, podem fer-ho més simple, i dir, amb sant Tomàs d'Aquino: *Bonum est faciendum et malum vitandum*. S'ha de fer el bé i evitar el mal (*Summa Teològica*, I-II, q. 94 a2).

L'home és, per naturalesa, "frugívor": un ésser que recull i menja fruits. Però s'ha convertit en *frugicida*, un ésser devorador i destructor de fruits, els primers dels quals són els béns de la terra. La *frugalitat* o moderació en el consum dels fruits de la terra és la moral que truca cada vegada amb més força a la porta, però molts s'hi fan encara el sord. La vinya i l'agricultura sàvia, com aquesta de Poblet i els seus voltants, ens recorden que podem produir i gaudir dels fruits sense convertir-nos en frugicides o depredadors. Ensenyances del camp.

Norbert Bilbeny

EL PODER I LA GLÒRIA

En aquest text el doctor Salvador de Brocà, catedràtic emèrit de Filosofia a la Universitat Rovira i Virgili i membre de la Germandat de Poblet, ens descriu les raons per les quals en les elits de l'Edat Moderna va néixer una oposició creixent a l'Església catòlica.

*Felç la nació que té el Senyor per Déu
Felç el poble que ell ha escollit per heretat.
(Salm 33)*

Introducció

L'era de la raó va posar en marxa tot un seguit d'idees que marcaren l'evolució social i política d'Europa i del món més enllà de l'època coneguda amb el nom d'Edat Moderna (1453-1789). Els pensadors de la Il·lustració centraren en la recerca de la felicitat la finalitat última de tots els homes, quelcom, d'altra banda, present com a aspiració a la tradició cristiana occidental. La diferència entre els enciclopedistes i aquesta tradició, de la qual ells també eren hereus, consistia en el fet que ells proposaven, per arribar-hi, el camí filosòfic basat en l'exaltació de la raó i, tot seguint la línia oberta en el Renaixement, en una exaltació igualment entusiasta de la natura. En aquest context, el catolicisme del segle XVIII presentava signes de decadència tant en l'àmbit de la vida quotidiana com en l'àmbit del pensament. La influència i la crítica dels enciclopedistes posava al descobert les mancances racionals de la fe cristiana alhora que generava, progressivament, una resistència militant per part dels quadres dirigents del catolicisme. D'altra banda, l'impuls renovador aparegut amb la Reforma s'havia anat aclimatant al ritme dels nous temps, a mesura que s'imposaven els reptes d'una situació política obertament indefugible pel progrés i la consolidació de les idees de Luter.

Sant Tomàs d'Aquino de Carlo Crivelli.

El deisme, la prèdica d'una religió natural i el materialisme sensualista eren incompatibles amb els principis de la religió cristiana. El racionalisme dut a les seves últimes conseqüències, pugnava i destruïa la fe en allò sobrenatural, mentre que l'individualisme religiós, seqüela del protestantisme i antecedent de l'individualisme polític, dispersava la comunitat dels creients, base de l'acció eclesial. Sant Tomàs, Ramon Llull i Nicolau de Cusa, entre d'altres, havien separat la condemna de l'error de la condemna dels qui erraven, però els teòrics de la Il·lustra-

ció, en defensar una tolerància dogmàtica, basada en el relativisme, l'indiferentisme i el dubte, partien del supòsit de l'equivalència entre la veritat i l'error. Això representava la mort de qualsevol religió positiva i s'enfrontava directament amb l'essència del cristianisme.

El gal·licanisme

Un obstacle no menor en el procés de disgregació experimentat per l'Església catòlica fou el gal·licanisme francès que defensava la subordinació de l'església de França a la superior jerarquia del monarca absolut. La premissa que volia justificar aquest plantejament era, tot just, la mateixa de l'absolutisme polític. Un Estat totpoderós, font decisiva del dret públic, havia d'intervenir tots els àmbits de la vida ciutadana i, congruentment, també les diverses esglésies, en aquest cas, la protestant i la catòlica que eren les principals de França. El tema de fons era frenar la ingerència de la Santa Seu, amb la pretensió de sostenir-se sobre els drets adquirits antigament. La doctrina afirmava la independència del rei en relació a la jurisdicció papal. De fet la signatura de la pragmàtica sanció de Bourges (1438) per part de Carles VII, convertí el rei de França en el veritable cap de l'Església gal·licana fins el 1790.

El gal·licanisme arrelà a la monarquia dels Valois. Una prova fefaent ens remunta als decrets del Concili de Trento que no foren promulgats en els dominis del rei francès. Posteriorment, ja en el segle XVII, la corona francesa i els parlaments consideraren que el dret del rei era diví i sostenien, doncs, la seva plena independència del poder eclesiàstic. Tesis constituents d'un regalisme exacerbada, segons el qual tota la disciplina exterior de l'Església podia estar subordinada a la potestat reial. La qüestió de les regalies, és a dir, els diners

Concili de Trento. Els decrets d'aquest concili no foren promulgats a França.

que rebia el monarca de les seues episcopals vacants, obligà Lluís XIV a convocar l'any 1682 una assemblea general del clergat, de la qual sortí la *Déclaration du clergé de France*. El bisbe de Meaux, Jacques-Bénigne Bossuet (1627-1704), redactà quatre articles que resumien les bases tradicionals del gal·licanisme: 1/ la corona no està sotmesa a la jurisdicció eclesiàstica en matèria temporal; 2/ el papa té ple poder espiritual, però el concili li és superior; 3/ l'autoritat legislativa i judicial eclesiàstica està limitada pels cànons, els usos i la constitució del regne de França; i 4/ la constitució està subordinada al judici de l'Església universal, que pot reformar-la. El papa Inocenci IX es negà a acceptar aquests postulats i refusà la investidura pontifícia als nous bisbes nomenats pel rei, que havien intervingut en l'assemblea del 1682. Un pontífex posterior, Alexandre VIII, condemnà l'abans esmentada *Déclaration du clergé de France* amb la butlla *Inter multiples* i Pius VI, el 1794, reiterà la condemna en ple domini del Terror revolucionari.

De fet, el gal·licanisme constitueix la base teòrica i conceptual d'una situació de fet de molts catòlics, francesos, els quals entenien que es podia ser perfectament cristià i seguir sense fissures l'esperit evangèlic sense acceptar el caràcter absolut del papat del seu temps. L'accentuació de l'absolutisme es va posar de manifest, a fi de comptes, com la pugna de dos poders que maldaven per ser absoluts: el poder civil i el poder eclesiàstic.

La difusió del gal·licanisme i l'expulsió del jesuïtes

Com era d'esperar, la difusió d'una doctrina segons la qual l'Estat posseïa tots els drets sobre les esglésies, trigà ben poc a fer fortuna a la resta d'Europa. Frederic II de Prússia, Josep II d'Àustria i Carles III d'Espanya adoptaren les idees gal·licanes als seus regnes respectius. Una de les conseqüències més rellevants de l'aplicació de la nova doctrina fou l'expulsió de la Companyia de Jesús dels esmentats països, a més de Portugal, que inicià la persecució contra els jesuïtes, prèvia expropiació dels seus béns. Els

Jean Baptiste Bossuet, bisbe de Meaux (1627-1704), redactà les bases fonamentals del gal·licanisme.

il·lustrats acusaven l'orde jesuïta d'intrusió en els assumptes de l'educació, en els afers del govern i d'exercir una indesitjable influència en tots els aspectes de la vida. La dependència del papat era una nota parti-

Gravat que representa l'expulsió dels jesuïtes de França.

Breu Dominus ac Redemptor en llatí i francès pel qual el papa Climent XIV suprímia la Companyia de Jesús (1773).

cularment ominosa als ulls dels reformadors enciclopedistes, incompatible, d'altra banda, amb el deisme i la religió natural.

A França, el Parlament aconseguí que els jesuïtes abandonessin l'ensenyança, una prohibició argumentada sobre la base que els estatuts de l'orde eren contraris a la monarquia (1761). A l'any següent demanà l'expulsió de la Companyia amb el suport de nombrosos enciclopedistes com D'Alembert i Voltaire, una mesura adoptada finalment a les darreries de l'any 1764. Poc més tard, el rei d'Espanya, Carles III, inspirat per Aranda i Campomanes, decretava l'expulsió de l'orde de la metròpoli i de les colònies el 1767, justificada per una suposada complicitat en el motí d'Esquilache (1766). Àustria, al seu torn, tampoc no va obviar el corrent il·lustrat sota el mandat de Maria Teresa (1740-1780) i del ministre Kaunitz, un eximi exemple de despotisme i regalisme que continuà Josep II (1780-1790). Aquest últim per la Patent de tolerància (1781), va establir la llibertat de culte, reformant i considerant els ordes religiosos, els mones-

tirs, els bisbats i els seminaris eclesials dins l'esfera competencial de l'Estat, en el marc ideològic de l'esperit racionalista.

L'àmbit protestant

Pel que fa al protestantisme, un element important en l'evolució cultural dels països germànics al llarg del segle XVIII, és el pietisme, una secta de l'Església luterana apareguda a finals del segle XVII, l'origen de la qual es troba en el descontent popular per l'àrid dogmatisme que, com a conseqüència de la permanent disputa amb Ginebra i Roma, havia esdevingut endèmic als púlpits luterans. La branca més moderada postulava la tolerància, una certa afició a la dimensió visionària i una valoració del sentiment i de la vida moral en un nivell essencialment individual, en vistes a la salvació de l'ànima. Malgrat les evidents divergències amb la filosofia de la Il·lustració, ambdós corrents concordaven en la defensa dels drets individuals i en la crítica de la ciència tradicional en el seu vessant més formalista.

En tot cas, és ben cert que, a diferència del que succeí en l'àmbit catòlic, l'*Aufklärung* aconseguí infiltrar-se en l'Església luterana. Un grup de teòlegs cercaven l'equilibri entre la raó i la revelació, ja fos per l'aspiració d'una teologia natural o bé per una renovació en la interpretació de les fonts bíbliques. L'atac al dogma fou introduït pels teòlegs que reberen el nom de neòlegs. No negaven la revelació, però seleccionaven o interpretaven els dogmes a la seva manera, tot i que, al final, s'esborraren els dogmes i es posà de manifest el nucli de la revelació, la religió de la raó, fundada en Déu, la llibertat, la moral i la immortalitat. És així com en l'Alemanya protestant es posà en marxa la teologia de la Il·lustració en una mesura i proporció impensable per a la teologia catòlica, lligada als dogmes i sobretot al magisteri. Els resultats foren l'escepti-

cisme davant la revelació, la negació de les afirmacions sacramentals i escatològiques i la supervaloració de l'esser humà enfront del concepte del pecat original, el triomf de la raó i de la cultura laica per damunt de la fe i de la cultura tradicionals.

El deisme anglès

Pel que respecta al món del deisme anglès, hi va haver una ànsia per construir una religió filosòfica que havia de ser cristiana. Es tractava d'un moviment no uniforme, dominat de dalt a baix pels grans interessos de la tolerància, que situava la raó per damunt de l'obediència i significava la negativa oberta a qualsevol proposta religiosa basada en el principi d'autoritat. La sola raó havia de judicar sobre la veritat, tant en matèria religiosa com en qualsevol altra. Si cal cercar un cristianisme raonable, cal fer-ho en allò que és comú a tothom, i això és la religió de la raó.

Tanmateix, la insatisfacció moral provinent del racionalisme afavorí una reacció envers les doctrines místiques, que al Regne Unit apareix en el moviment evangèlic conegut com a metodisme. L'any 1729, el germans John i Charles Wesley, amb la intenció de promoure a l'església anglicana un renaixement de la vida cristiana, fundaren a Oxford un grup religiós, el *Holy Club*, al qual imposaren una rígida disciplina acadèmica i religiosa. Preocupats per una forma de vida espiritual estricta i per l'evangelització de les masses, en particular del món obrer, donaven una importància secundària al contingut doctrinal, mentre feien èmfasi en la recerca personal de la salvació en Crist. La seva concepció del cristianisme era la d'un evangeli, un missatge i un mode de vida més que no pas un credo dogmàtic. Acceptaven un sacerdoci universal que integrava el ministeri dels laics i reconeixia els sagraments del baptisme i l'eucaristia, alhora que valoraven la llibertat social i la formació i cura dels

pobres i dels ancians. El seu èxit anà d'Anglaterra a Escòcia i s'estengué a les colònies americanes a partir de la segona meitat del segle XVIII.

Els germans Charles Wesley (1707-1788) i John Wesley (1703-1791) van ser els fundadors del moviment metodista anglès.

Pierre Bayle (1647-1706)

Però la persona a la qual cal interpel·lar per tal de comprendre millor el deisme és, de ben segur, Pierre Bayle, un home que, com Spinoza, s'havia refugiat a Holanda. Educat en el protestantisme, es convertí al catolicisme per retornar, finalment, a la fe reformada, sempre en polèmica viva amb la intolerància en matèria de religió. Elaborà un considerable diccionari per tal d'examinar críticament tots els problemes debatuts a la seva època, teològics, metafísics, històrics i morals, amb la pretensió d'alliberar-los dels prejudicis, analitzar-los a fons i denunciar la impostura que suposava prescindir dels fets històrics a l'hora de promoure hipòtesis inconsistentes. Es proposava cercar una veritat abstracta i una veritat concreta que fos una prova de la primera. No és sorprenent que

Portada del diccionari històric i crític de Pierre Bayle.

fos Voltaire qui dugués el seu missatge als homes i dones cultes de la seva societat.

El *Diccionari* de Bayle havia volgut mostrar la col·lecció dels errors comesos tant per aquells que havien fet els diccionaris, com per altres escriptors i que pogués reproduir la totalitat dels errors concernents a tal home o a tal ciutat (*Carta a Naudé*, 22 de maig de 1692). No es tractava, en cap cas, d'alterar la moral de l'evangeli, sinó de redefinir la religió per tal de fer-la més senzilla. La seva actitud crítica davant la tradició afectava, certament, la filosofia i evidenciava les contradiccions mig amagades en la pretesa resolució de problemes com el mal, la providència, la llibertat o la gràcia. Calia admetre la incapacitat de la raó i acceptar amb humilitat la paraula de Déu, abans que enganyar-se un mateix amb proves fictícies i demostracions no concloents. L'eco de la tradició escèptica, també present en Montaigne amb uns aires més senyorials, travessa els escrits d'aquest primer representant de la Il·lustració francesa i fundador de la crítica històrica.

John Locke (1632-1704)

Per aquells anys, John Locke ajudava a construir l'estructura racional de la fe en el seu llibre *Reasonableness of Christianity* (la raonabilitat del cristianisme) publicat el 1695. Justament perquè els homes, sostenia el filòsof anglès, s'havien allunyat, en matèria religiosa, de la definició mínima basada en la raó, Europa es trobava immersa en la confusió, la divisió i les guerres de religió. Per a Locke, el cristianisme fa referència a la moral i no al dogma, i la moral no és més que la recerca prudent i a llarg termini de la felicitat. El nucli essencial de la fe cristiana és el reconeixement de Crist com a Messies i l'acceptació de la verdadera naturalesa de Déu, quelcom adequat a la comprensió de les persones cultes i de les més senzilles, lliure de les subtileses dels teòlegs. La rao-

nabilitat és connatural al cristianisme, bo i tenint present que la raó, diu Locke, esdevé intrínseca al propi missatge de Crist que ha vingut a deslliurar la humanitat dels antics compromisos i tradicions. Així, la nova fe

L'irlandès John Toland va ser el primer que va utilitzar l'expressió "lliurepensador".

és una promulgació més ampla i més útil de la llei moral i de les veritats que regeixen la vida humana.

En línia clarament cartesiana, Locke derivava del coneixement que tenim de nosaltres mateixos, l'immediat coneixement de Déu. Si és cert que no sabem de l'existència dels objectes que hi ha fora de nosaltres sinó per la mediació dels nostres sentits, l'única excepció és l'existència de Déu, de la qual tenim certesa pel saber de la

nostra pròpia finitud, on ja ve continguda la idea de Déu, *something must be of eternity*¹. Allò que existeix des de l'eternitat ha de ser un esperit, ja que únicament un esperit podria crear éssers pensants com nosaltres.

Els lliurepensadors britànics tractaren de racionalitzar la religió des de llurs plantejaments empiristes, és a dir, fundant la certesa de la creença en els raonaments específics que Locke havia reconegut com a propis de la raó. L'irlandès John Toland (1670-1722) amb la seva obra *Christianity not mysterious* (1696) va redactar el text fonamental del deisme a les Illes Britàniques. Reduí el cristianisme a una mera religió racional, criticà la fe en la revelació i els miracles i va deixar de banda tot allò que posseïa caràcter sobrenatural. Fou el primer, segons que sembla, que utilitzà el terme "lliurepensador" (*freethinker*).

François Marie Arouet, Voltaire (1694-1778)

El filòsof francès François Marie Arouet, "Voltaire", portaveu significat de la Il·lustració francesa, va ser qui dugué el sentit anglès del deisme, en la seva forma a favor de la llibertat de pensament i de tolerància, en contra de la fe bíblica en la revelació i en la providència, a la seva plasmació literària i conceptual més afortunada. Les seves reflexions sobre el problema religiós, del qual s'ocupà quasi obsessivament tota la vida, giraven en la defensa del deisme i en contra de l'ateisme i del teisme. A través d'una anàlisi del món que l'envolta, Voltaire pensa que l'autèntica religió es troba en la moral, l'eficàcia de la qual hauria de ser el criteri vàlid per discernir la veritat d'una creença religiosa. Com que la religió institucionalitzada és un dels elements centrals de l'acció política,

¹ JOHN LOCKE, *An Essay concerning of human understanding*, IV, 10,13, ed. A. Campbell Fraser, 1894, reimpressió 1959.

Escultura de Voltaire, de Jean Antoine Houdon (1781).

esdevé inevitablement un instrument de la hipocresia social, del domini de les consciències i de quelcom ben allunyat dels seus orígens evangèlics. La religió de l'home raonable, al seu entendre, ha d'acceptar la creença en un Déu creador, principi i causa de l'univers, però ha d'abandonar el ritual, les oracions i les espelmes tant com la por. En altres paraules, es tracta de redefinir la religió per tal que reaparegui amb una forma més senzilla, neta dels prejudicis, la superstició i l'afany de domini, causa de la inhumanitat i el fanatisme en què ha derivat l'Església catòlica. Si d'una banda, el missatge de Voltaire presenta una confiança optimista, una decidida lluita contra el mal govern i la intolerància, de l'altra, en les últimes dèca-

des de la seva llarga vida, el seu criteri sobre la naturalesa humana i la possibilitat d'un progrés humà indefinit esdevé cada vegada més cínic. El pessimisme i el quietisme que fonamenten la novel·la *Candide* (1759) mostren que el seu autor ha abandonat la fe en el progrés a través de la llum i la raó, ja que desespera de poder curar el món de la cobdícia, la violència i l'estupidesa. L'únic camí que li resta a l'home savi és retirar-se i cultivar el seu jardí.

Tanmateix, cal recordar que Voltaire va encetar una història del món des d'una perspectiva cultural. En ella mostra que els períodes de civilització són escassos: segons ell només Atenes, l'antiga Roma, el Renaixement i l'època de Lluís XIV. Hom pot dir que Vico i Voltaire són els primers autors d'una història nacional i cultural alhora, que trobaria entre els seus coetanis, com Gibbon o Hume, un significatiu ressò. Propagandista incansable de les idees il·lustrades, va publicar també, a més de les seves comèdies i relats històrics, un assaig divulgatiu sobre la filosofia de Newton, fruit de la seva admiració per la Gran Bretanya, on romangué exiliat un parell d'anys. Un exili fecund per al propi autor, però també per a la nació francesa, que es veié estimulada a una certa anglofilia ran de l'èxit literari assolit per les seves *Lettres sur les Anglais*, publicades a Londres l'any 1724 i a París el 1784. Hi ha escassos dubtes que la ciència newtoniana i els nous plantejaments polítics de Locke contribuïren a airejar el panorama il·lustrat francès, en gran mesura gràcies al prestigi intel·lectual de Voltaire.

El declivi de les formes tradicionals de la religió

Dues causes expliquen, a bastament, el declivi creixent de les formes tradicionals de la religió durant el segle XVIII. D'entrada, el desplegament d'un criticisme textual

i històric dels relats bíblics, en particular els de l'Antic Testament. Spinoza, en el *Tractat teològic i polític* havia descarregat el primer cop seriós a l'antropomòrfic Déu jueu i a una religió entesa com al servei d'una política nacionalista, legalista i centrada en l'obediència. Subratllava les contradiccions internes de la Bíblia com a narració històrica i minava la idea de la seva suposada infal·libilitat. Els coneixements, cada vegada més amples, del món oriental, i en concret, de la Xina, conduïren a considerar el Diluvi com un esdeveniment purament local, mentre l'admiració que generava la gran civilització xinesa, la seva relativa estabilitat social i la seva qualitat moral, fomentaren l'escepticisme respecte de la pretesa superioritat de la cultura cristiana.

La segona causa de l'esmentat declivi religiós vingué de l'auge de la física i l'astronomia. La nova imatge del món, fruit del destronament de les idees cosmològiques de base aristotèlica, afebliren la tradicional visió d'un univers tancat i modificaren la noció de Déu. Despullat, per dir-ho així, de la seva qualitat de monarca absolut, fou considerat com la font de la simetria i de la regularitat que dominaven l'univers, com l'artesà còsmic supervisor dels afers de la màquina que havia creat i que ara funcionava per ella mateixa. Aquesta noció procedia del cartesianisme i Leibniz havia parlat de la natura dient que *el bell ordre que hi ha sorgeix del fet que és el rellotge de Déu*². Leibniz mirava d'harmonitzar plenament el Déu de la raó amb el Déu de la fe, amb el benentès que el Déu de la raó té la primacia. En tot cas, dominava la creença segons la qual tots els homes posseïen certes idees innates, i entre

2 GOTTFRIED W. LEIBNIZ, "Lletra a David Thomasius", dins *Die philosophischen Schriften* (cit. nota 54), vol. 1, p. 25: "In natura nulla sit sapientia, nullus appetitus, ordo vero pulcher ex eo oritur quia est horlogium Dei".

El filòsof i matemàtic Gottfried Leibniz (1646-1716).

elles el coneixement de l'existència de Déu i d'una sanció positiva per a la virtut i negativa per al mal moral en alguna mena de vida futura. Les virtuts quotidianes i la moralitat de l'home senzill, més que el dogma o els viaranys teològics, eren la verdadera essència de la religió, i no el cerimonial litúrgic i les disputes acadèmiques.

Un semblant clima d'opinió afavorí la tolerància religiosa, un exemple de la qual va ser la recuperació, pels protestants francesos, d'una significativa part dels seus drets civils l'any 1787. Al Regne Unit, d'una manera similar, les restriccions legals imposades als catòlics començaren a retirar-se a partir del 1778 i a l'imperi dels Habsburg millorà la situació legal i social dels jueus, alhora que es difonia arreu d'Europa la francmaçoneria, una forma particular de deïsmes, amb un gust un xic estrafolari pels rituals que ells creien història. Veneraven el gran arquitecte còsmic i observaven pràctiques suposadament heretades de l'antic Egipte. Haydn i Mozart varen compondre algunes obres per a l'orde

maçònic, com és ben notori a *La flauta màgica* d'aquest últim gran músic.

A despit de les condemnes papals de 1738 i 1751, la francmaçoneria seguí viva a Europa i fins i tot emigrà al continent americà, on nombrosos pares fundadors a Nord-Amèrica engrandiren la seva nòmina. Si bé, en tot cas, no cal oblidar que les tendències liberals, la tolerància, el deisme i la religió natural eren força limitades pel que fa al seu abast, restringides arreu a les minories cultes. En la major part de l'Europa catòlica ni tan sols les classes més altes estaven familiaritzades amb les noves idees sobre assumptes religiosos, i la superstició inquisitorial era encara prou viva arreu de totes les classes socials. Les temences i les fòbies ancestrals es trobaven presents a totes les escales de la societat en un segle en què el notable afebliment del papat i la hostilitat dels poders seculars envers molts aspectes de l'Església catòlica va culminar en la supressió de la Companyia de Jesús. No deixa d'esdevenir una violenta paradoxa que el baluard de la Contrareforma fos escombrat

sense miraments per la mateixa institució per a la defensa de la qual havia estat creat dos segles abans.

Una última qüestió. El nucli filosòfic del deisme venia de la naturalització de la idea de Déu per Spinoza —un Déu que existeix i actua només per necessitat de la seva naturalesa— i de la matematització platonitzant de Déu per obra de Leibniz. En un context polític on la religió anava perdent la seva primacia a favor de la nació, quelcom ja visible a les obres de Shakespeare, el Déu dels deistes era un ésser suprem adorat universalment per tots els homes de bé, una mena de demiürg benèfic o rellotger suprem que ajustava puntualment l'enorme màquina d'aquest món. El rastre espectral del Déu d'Abraham, d'Isaac i de Jacob, si el considerem com objecte del culte. Com objecte d'especulació filosòfica, senzillament, un mite, ja denunciat per Spinoza en parlar del caràcter fabulós de qualsevol Déu que es volgués revelat.

Salvador de Brocà

El compàs i l'escaire, símbols de la francmaçoneria. (Fotografia de Felipe Micaroni Lalli).

EL ARCHIVO DE POBLET

El archivo de Poblet es tan antiguo como el propio monasterio, y ha sido siempre desde su fundación un auténtico tesoro de datos y noticias, no sólo para la historia del propio monasterio, sino para la de Cataluña y la de España. Nos habla de él, Xabier Añoveros Trías de Bes, miembro de la Germandat y doctor en Derecho, Económicas y Humanidades.

Ubicación y contenido

El archivo de Poblet se encontraba situado en las tres salas a la derecha del dormitorio de los novicios, sobre la Sala Capitular. Eduardo Toda en su *Memòria sobre la reconstrucció de Poblet*¹ dice: *al costat de la Sagristia vella, es troba la gran sala anomenada del Dormitori de Novicis, en qual part dreta s'obren les cambres de l'antic Arxiu del Monestir. Les tanca un cos d'edifici construït al segle XV per a guarda dels papers i pergamins de la casa, destí tingut fins a l'abandó de 1835 (...) Vers el segle XVII, la sala gran fou partida per una paret i en la part superior d'aquest lloc, així com en l'altra sala de mà esquerra, es posaren voltes de rajola, formant dues golfes per a depositar objectes menys interessants de l'Arxiu, como herbaris, motllos de trepar les grans lletres dels cantorals, un monetari i papers de poca importància.*

Por su parte Martinell², también nos ofrece una descripción de como era el Archivo: *Del Dormitorio se pasa por una puertecita al Archivo, construcción que se debió hacer una vez construido aquel, a principios del siglo XIV. Está emplazado encima de la sacristía vieja, un tercio de la Sala capitular y parte del Locutorio (...). El Archivo es una construcción larga y estrecha, subdividida en tres departamentos. Reciben iluminación por seis arcos apuntados, bipartidos por mainells (sic), con calados góticos y columnitas románicas. Los capiteles de estas ventanitas, con trenzados y finas lacerías de tradición*

morisca, son de los más interesantes de la Casa. Hemos de suponer que las fechas extremas de su construcción son el 1297, año en el que según la donación de Berenguer de Puigvert se trabajaba aun en el Dormitorio, y el año 1316, en el que comenzó el abadiato de Copons.

Los documentos, antes de la primera exclaustación en 1822 estaban guardados en sesenta y seis muebles-armarios que Toda llama cajones³. Toda pudo rehacer en parte su numeración, así como el título o rótulo que indicaba el contenido de cada uno de ellos, si bien no pudo completarla. Contenían donaciones, escrituras, contratos y convenios de las diferentes propiedades que poseía Poblet por todo el Reino de Aragón.

Cada mueble-armario estaba dividido en quince o veinte ligaduras y en cada una de ellas se encontraban todos los documentos relativos a un mismo asunto o tema. Al decir de Toda⁴ los tres primeros armarios, rotulados como *Regia* eran los que contenían la documentación más importante, ya que albergaban cartas reales de los Condes de Barcelona, de los reyes de Aragón y de los de España, comprendiendo el período que va desde 1149 hasta la destrucción de Poblet. Así mismo los armarios 4, 5 y 6, los rotulados como *Papalia* contenían las bulas y breves de casi todos los papas que desde Alejandro III se sucedieron en la sede pontificia, así como pergaminos y papeles suma-

1 E. TODA: *Memòria sobre la reconstrucció de Poblet*. Poblet: 1935, pág. 28.

2 C. MARTINELL: *El Monestir de Poblet*. Barcino. Barcelona: 1927, págs.159-160.

3 E. TODA: *Recorts de la conca de Barberá*. La Renai-xensa. Barcelona: 1883, pág. 94.

4 E. TODA: *op. cit.*, pág. 95.

Foto: Josep M. Polau.

mente interesantes, de un valor histórico incalculable, ya que se referían a concesiones y confirmaciones de privilegios de los que gozaba el monasterio.

Su organización, al decir de Morgades⁵, era perfecta, gracias al celo y disposición que demostraron permanentemente los abades de todos los tiempos, que no ahorraron esfuerzos económicos ni medios para la custodia y conservación de aquel tesoro que poseía el monasterio.

No se puede saber con exactitud lo que realmente contenía el Archivo, ya que la desaparición de índices, registros y catálogos de los documentos es casi total y lo que se conserva en el Archivo Histórico Nacional de Madrid, en el Archivo de la Corona de Aragón y en el propio monasterio de Poblet, no es ni mucho menos todo lo que contenía el antiguo Archivo, que aproximadamente se calcula que alcanzaba la impor-

tantísima cifra de cien mil documentos, de los que actualmente se conservan en los lugares indicados a penas veinticinco mil.

Como indica Morgades⁶ el riquísimo archivo de Poblet lo constituían multitud de Privilegios pontificios y reales otorgados a Poblet desde su fundación hasta los últimos tiempos cuando se inicia la dispersión, escritos en numerosos pergaminos; correspondencia real; títulos de propiedades del monasterio, como casas, tierras, castillos y baronías, con la administración de los mismos; la legislación peculiar y modélica relativa a unos veinte mil súbditos, en los que hay que destacar multitud de procesos, libros de rentas, de censos y de laudemios; los protocolos de las escrituras hechas ante los monjes archiveros, reconocidos como notarios reales y con facultad de actuar como tales, desde el comienzo del siglo XIII, y la documentación de la comunidad,

⁵ B. MORGADES: *Historia de Poblet*. Barcelona: 1948, pág. 388

⁶ B. MORGADES: *op. cit.*, pág. 387

de gran importancia dada la universalidad que siempre conservó.

Por su parte Martinell⁷ nos dice que el Archivo era rico en documentos y entre ellos se encontraba, por ejemplo, la causa original de Antonio Pérez, Juan de Luna, Diego de Heredia y una reseña histórica del Príncipe de Viana.

Más explícito es Víctor Balaguer que comprobó personalmente la documentación recién llegada al Archivo Histórico Nacional en 1884 y nos lo relata de la siguiente forma: *Procedentes de Poblet, y salvados del incendio que devoró muchos papeles, y del saqueo que ha esparcido muchos libros por bibliotecas nacionales y extranjeras, la Academia de la Historia posee: 1.º.- 20.762 documentos, entre pergaminos y papeles...2.º.- Varios libros manuscritos, cartularios etc. 3.º.- 46 volúmenes de procesos.*

Víctor Balaguer i Cirera (Barcelona, 1824 - Madrid, 1901).

De lo primero, o sea de los 20.762 documentos no hay índice ni catálogo alguno. La Academia de la Historia traspasó, por falta de medios, todos estos documentos al Archivo Histórico Nacional para que pudieran irse catalogando....

7 C. MARTINELL: *op. cit.*, pág. 160

Hace algunos meses, con ocasión de hallarse en Madrid el joven, ilustrado y entusiasta catalanista, D. Eduardo Toda, visitó el Archivo Histórico por recomendación mía, y pasó algunos días registrando, con laudable celo, la infinidad de documentos que existen, revueltos y confundidos, en cajas...La imparcialidad y la justicia me obligan a consignar este tributo de gratitud al Sr. Toda, ya que sin él no pudiera dar ni siquiera la escasa noticia de aquellos documentos que me propongo ofrecer aquí a los investigadores y amantes de la historia patria...⁸

Todo ello nos puede dar una idea de lo que llegó a ser y representar el Archivo de Poblet: un verdadero, variado y rico arsenal de cultura, principalmente histórica, ya que en él se encontraba documentalmente representada la larga y densa historia del monasterio desde su fundación.

Su destrucción y dispersión.

Según nos narra el padre Altisent⁹ el archivo salió del monasterio por primera vez en 1822, cuando se hallaba en las llamadas Cámaras Reales, año que los delegados del Crédito Público ordenaron su traslado a Tarragona. Fue cargado en ocho carros y el 1 de julio se realizó la triste mudanza. En opinión de Toda la totalidad del material que había salido en 1822, debió de volver al monasterio en 1825. En cambio Guitert i Fontseré en sus dos libros dedicados a Poblet¹⁰, mantiene que el archivo no regresó al monasterio y que el año 1836 lo único que se llevó *Xafarrucs* fue la biblioteca y los documentos del nuevo archivo formado entre 1822 y 1835.

8 V. BALAGUER: *Las ruinas de Poblet*. Barcelona: 1885, págs. 328-333.

9 A. ALTISENT: *Història de Poblet*. Abadía de Poblet: 1974, pág. 639.

10 J. GUITERT: *Real Monasterio de Poblet*. Casa provincial de Caridad. Barcelona: 1929. Y también del mismo autor: *La época contemporánea del Real Monasterio de Poblet*. Orbis. Barcelona: 1955.

Así, pues, Jacint Pla, el tristemente llamado *Xafarrucs*, cogió todo lo que encontró: pergaminos, papeles y manuscritos y se los llevó, junto con todos los libros que encontró en la biblioteca, a sus almacenes de Reus. De ahí, en 1838, pasaron a Tarragona, juntamente con los documentos salidos de Santes Creus y Scala Dei y fueron depositados todos ellos, de muy mala manera y en pésimas condiciones en los sótanos de la Delegación de Hacienda, si bien parece probable que muchos pergaminos, así como libros de coro, fueron vendidos a precios bajísimos, con el fin de reutilizar el pergamino para la fabricación de timbales¹¹. Por

1838 y 27 de marzo de 1841, por las que se ordenaba que todos los archivos religiosos de Cataluña fuesen entregados al Archivo de la Corona de Aragón, cosa que desgraciadamente no se cumplió nunca con la pérdida irreparable que ese incumplimiento supuso para la historia de Cataluña¹². Hacia 1852 se trasladó todo lo que permanecía desde hacía catorce años, en tan malas condiciones en Tarragona, a la Biblioteca de la Real Academia de la Historia de Madrid y más tarde al Archivo Histórico Nacional de la misma ciudad. Posteriormente una pequeña parte de los fondos que aun permanecían olvidados en los sótanos de la Delegación de

Fachada del Archivo Histórico Nacional en el nº 115 de la Calle de Serrano de Madrid.

todo ello se echaron a perder muchísimos y valiosísimos documentos, además de los que se habían perdido a su paso por los almacenes de *Xafarrucs*.

Todo este saqueo fue anterior a la Real Orden de 22 de noviembre de 1822, reiterada el 30 de enero de 1836, 26 de mayo de

Hacienda tarraconense, fueron trasladados a Archivo de la Corona de Aragón en Barcelona y de lo que aún quedó en Tarragona se hizo cargo el Patronato de Poblet, que acabó llevándose al monasterio cuando éste estuvo suficientemente acondicionado para ello.

11 J. BASSEGODA: *Història de la restauració de Poblet*. Abadia de Poblet: 1983, pág. 52.

12 J. BASSEGODA: *op. cit.*, pág. 35.

En suma, se puede decir que, al contrario de lo que pasó con la biblioteca, el archivo de Poblet se pudo salvar en una parte, por lo menos lo más importante y fundamental, aunque ha quedado disperso en diferentes archivos de distintas ciudades como Madrid, Barcelona, Poblet y Tarragona.

En 1871 se publicó el *Inventario del Archivo de Poblet* depositado en la Academia de la Historia de Madrid desde 1844, fondo que como hemos indicado anteriormente se trasladó más tarde al Archivo Histórico Nacional de Madrid.

El fondo pobletano de pergaminos, es el más voluminoso de la *Sección de Clero secular y regular* del Archivo citado, donde se encuentran perfectamente ordenados cronológicamente gracias a la inmensa y callada labor y dedicación de Pilar Loscertales de Valdeavellano, directora que fue hasta su fallecimiento de la citada sección sobre el Clero del Archivo Nacional¹³.

Los monjes archiveros

Los archiveros de Poblet tenían la consideración de notarios, ya que el 14 de noviembre de 1207, encontrándose en Montblanc el rey Pedro II de Aragón, concedió un privilegio al monasterio de Poblet por el que otorgaba la categoría de notario real y escribano público al fraile de ese monasterio que el abad destinase al cuidado de su archivo. Es de justicia, y por eso nos complace traerlos aquí, hacer mención de algunos de los monjes que tuvieron a su cargo la custodia y organización del rico y copioso archivo pobletano en su ya larga historia.

Cabe destacar en el siglo XVI al padre Martí Marquina, que además fue el primer historiador de Poblet cronológicamente hablando, que revisó y ordenó toda la documentación que hasta entonces se había

acumulado en el monasterio. Desgraciadamente, como nos relata el padre Morgades¹⁴, su meritísima labor apenas ha podido conservarse y muy imperfectamente manejarla, dado que el papel que utilizó era de muy mala calidad y la tinta con la que escribió, contenía un exceso de óxido de hierro, que ha impedido conservar muchas páginas y párrafos de su importante obra.

En el siglo XVII no podemos por menos que hacer mención del padre Joan Vallespinosa que también fue historiador de Poblet, persona dotada de una vasta y profunda cultura que abarcaba muchas ramas del saber como la historia y el arte, así como de las disciplinas y doctrinas eclesiásticas, que organizó y catalogó de una forma más moderna el archivo, confeccionando una colección de índices y ordenando la construcción de unos muebles-armarios que permitían, por una parte mantener los documentos en mejores condiciones, lo que redundaba en su conservación, y por otra, hacían más fácil y accesible el acceso a la documentación archivada.

El archivero más destacado del siglo XVIII fue el padre Justo Coll, que pasó toda la vida leyendo, estudiando y ordenando uno a uno los miles de documentos contenidos en el archivo. Confeccionó nuevos índices que ofrecían un fiel extracto de cada documento. Índices que afortunadamente se conservan, y aunque parcialmente, si que disponemos de lo más esencial de ellos.

El último gran archivero pobletano fue el padre Agustí Altisent quien, aunque no tuvo una excesiva afición ni interés por la archivística en sí, se ocupó del orden y clasificación moderna del archivo, más por su amor al documento y su conservación que por la ciencia de ordenación de los archivos en particular.

13 A. ALTISENT: *op. cit.*, pág. 639

14 B. MORGADES: *op. cit.*, pág. 388

El Archivo actual

Está ubicado en el edificio intermedio cabe la torre de Armas y consta de tres salas contiguas. La sala norte, es donde se encuentra el propio archivo del monasterio con sus seis armarios, en la sala central se halla actualmente el archivo de la Hermandad y el Patronato así como una pequeña biblioteca con libros sobre archivística y en la sala sur existe una zona de lectura y estudio, hoy en día solamente dispuesta para uso interno y particular de los monjes. No está a disposición directa de investigadores que utilizan habitualmente las mesas de la biblioteca y en ese lugar les es entregada, para su estudio, la documentación que soliciten.

Estas dependencias habían sido anterior y sucesivamente cámaras abaciales y cámaras reales. Hubo una primera etapa de restauración en los años 1930 a 1933, que Masoliver¹⁵ denomina fase Toda-Martorell,

que especialmente se dedicó a la limpieza y desescombro de las dependencias destinadas a albergar el Archivo. A continuación, en los años 1940 y 1941 bajo la dirección del arquitecto de Valls, César Martinell, el edificio fue dotado de vigas de madera y unas bovedillas de obra. En una tercera etapa en los años sesenta bajo la dirección técnica de los arquitectos Alejandro Ferrant y Francisco Monravá, se hicieron los techos y se levantaron las paredes divisorias de las distintas dependencias de las tres salas. La obra se finalizó en 1973 dirigida por los citados arquitectos.

En 1928 Eduard Toda redactó un Proyecto para el archivo¹⁶ muy interesante, que se titula concretamente *Proyecto de Restauración y Agrupación de sus fondos dispersos*. En dicho proyecto, Toda demuestra un gran conocimiento de la localización de los documentos pobletanos depositados en los distintos ar-

Foto: Josep M. Potau.

15 A. MASOLIVER: *L'arxiu President Tarradellas a Poblet*. Poblet:1982, pág. 88.

16 Se encuentra actualmente en el Archivo de Poblet, armario VI, cajón 13.

Eduard Toda (1855-1944).

chivos y bibliotecas. En él, el prócer reusen- se indica que en su castillo de Escornalbou había reunido 16.000 documentos de Poblet. También añadía que los había restaurado y religado, formando con todos ellos una colección de 80 volúmenes, siguiendo las divisiones del viejo Archivo, con sus 61 cajones. Toda quería comprometerse, con este proyecto, a reunir y restaurar, a su costa, todos los documentos dispersos que habían pertenecido al monasterio. Se trata, en opinión de Masoliver, de un excelente trabajo, en el que nos demuestra su gran interés en relación con la documentación pobletana y por tanto para la historia de este cenobio cisterciense. Estos documentos serán la base de los futuros trabajos historiográficos de Eduard Toda.¹⁷

El archivo, o mejor dicho la parte de él que llegó al monasterio y se almacenó provisionalmente, por orden de Eduard Toda en la Casa del Maestro de Novicios, fue debi-

damente ordenado inicialmente, en esa época, por Jesús Ernesto Martínez Ferrando, a la sazón director del Archivo de la Corona de Aragón. Aunque, como hemos indicado, la parte principal del contenido del antiguo archivo pobletano se encuentra en el Archivo Histórico Nacional de Madrid, Eduard Toda, así como otros benefactores de Poblet y la comunidad cisterciense, desde el inicio de la restauración consiguieron el retorno al monasterio de una parte de la documentación propia dispersa, así como la aportación de otros documentos de origen diverso. En la actualidad en el Archivo de Poblet se conservan 404 documentos en pergamino: 243 que proceden del antiguo archivo pobletano, 60 de Trasobares, 16 de Santes Creus, 13 de Veruela, 6 de Scala Dei, y los 66 restantes provenientes de otras instituciones, así como de diversos particulares y familias.¹⁸

Foto: Josep M. Potau.

¹⁷ A. Masoliver: "Introducció. Eduard Toda i la "Davallada de Poblet" en *La Davallada de Poblet. (Poblet en els segles XVII i XVIII)*. Abadía de Poblet: 1997, pág. 7.

¹⁸ "Guía del Arxiu de Poblet", en *Analecta Sacra Tarraconensia*, nº 71. 1998.

Como nos dice Torné Cubells¹⁹, el valor jurídico de los pergaminos citados presenta una variedad considerable: cartas apostólicas, cartas reales, estatutos y comisiones del capítulo general cisterciense, decretos de visita, actas capitulares, cédulas de profesión y de oblación, nombramientos, títulos académicos, concordias, salvoconductos, dispensas, sentencias, donaciones, testamentos, ventas, inventarios, exenciones, establecimientos enfitéuticos, recibos, privilegios, dispensas etc. En todos ellos se refleja la vida regular monacal cisterciense, las relaciones de la abadía con sus súbditos, las donaciones y adquisiciones de nuevos dominios, los conflictos y litigios con los vecinos y colindantes, las intervenciones de la Santa Sede y de los condes/reyes de Cataluña y Aragón.

Naturalmente la gran historia política ha dejado su huella en todos los pergaminos (la lucha contra los sarracenos, el Cisma de Occidente, la guerra civil catalana, las revoluciones contra los distintos reyes etc.) y también la historia cultural (las obras de las sepulturas reales, la capilla de la Asunción de Santes Creus, los poetas Masdovelles, la familia Boscán), pero mayor rastro nos ha dejado aun la vida cotidiana del monasterio con sus pequeños asuntos, con la presencia de las minorías (judíos, moriscos, gascones), con su compleja red de vínculos familiares, económicos o políticos y sus inevitables conflictos.

Los 404 pergaminos (392 de una sola hoja y 12 formando cuadernos o libros) han sido ordenados cronológicamente y catalogados por el P. Josep Torné i Cubells. La catalogación ha sido publicada en el libro *Catàleg dels pergamins de l'actual arxiu del Monestir de Poblet* (Abadía de Poblet, 2010). El resto

19 J. TORNÉ: "Catàleg de pergamins de l'actual arxiu del monestir de Poblet" en *Arxiu de textos catalans antics*, n.º 26. Barcelona: 2007, pág. 1

Foto: Josep M. Potari.

de la documentación se encuentra en seis armarios y ha sido ordenada y clasificada también por el P. Josep Torné i Cubells en diversas secciones. Los armarios segundo y tercero han sido catalogados por el profesor Valentí Gual Vilà. La catalogación ha sido publicada en los libros titulados *Justícia i terra* (Abadía de Poblet, 2003) y *Poblet, senyor feudal* (Abadía de Poblet, 2007). El anterior archivero fue, tal como ya hemos indicado anteriormente, el historiador pobletano padre Agustí Altisent que lo fue hasta su fallecimiento el año 2004, fecha en la que se hizo cargo del archivo el que lo es en la actualidad, fra Xavier Guanter.

El actual archivo, pálido resto de lo que fue antes de la exclaustación, contiene un gran número de documentos, si bien no se puede comparar a lo que fue anteriormente, ni en la cifra ni en la importancia de los mismos. De hecho, el archivo histórico de Poblet representa la memoria histórica del monasterio y preserva el patrimonio cultural y cotidiano generado por las distintas generaciones de monjes pobletanos, asegurando su custodia y difusión.

Xabier Añoberos

LA HERMANA CARINA RAMOS

RELIGIOSA DE LA CONGREGACIÓN DE HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSIMO REDENTOR

Carina Ramos, licenciada en Psicología, es hermana de la Congregación de Hermanas Oblatas del Santísimo Redentor. Actualmente vive en la comunidad que la Congregación tiene en el Raval de Barcelona. La entrevistamos en la Facultat de Teologia de Catalunya donde asiste regularmente a clase para completar su formación bíblica, moral i teológica.

Para situarnos, Carina, empecemos por tus orígenes. ¿Dónde naciste? ¿Qué edad tienes ahora?

Nací en Tenerife, en San Cristóbal de la Laguna. Tengo 33 años.

¿Qué recuerdas de tu infancia y de tu entorno familiar?

Viví mi infancia y mi juventud en la Laguna... a excepción de un curso que hice fuera de Tenerife dentro de los estudios de Psicología. Pero viví siempre en La Laguna, con mis padres. Soy hija única, aunque siempre tuve a mi familia cerca.

¿Cuál era la profesión de tu padre?

Mi padre es electricista y todavía trabaja.

¿Y tu madre?

Mi madre es dependienta en una frutería.

¿De pequeña y adolescente te formaste en una escuela religiosa?

Sí. Fui alumna en el colegio religioso de la Pureza de María, en el barrio de La Cuesta de La Laguna hasta el final de la ESO. El bachillerato lo cursé en un Instituto público.

¿La vivencia de la fe te viene de familia, de la escuela o ha llegado por otro camino?

Mi familia es católica, aunque quizás no

excesivamente practicante. Ahora bien, me educaron en los valores de la fe. Y, por supuesto, en la escuela también, aunque yo no participaba en los grupos de fe, por así llamarlos, que se organizaban en el colegio. Iba a misa con una cierta asiduidad, pero no estaba implicada en la parroquia más allá de tareas de voluntariado.

¿Del bachillerato pasaste a la Universidad?

Me matriculé en la universidad de La Laguna donde cursé un primer año de Filosofía. Fue un año muy interesante, aunque al final me di cuenta de que la filosofía no era lo que

yo me esperaba. Mi vocación personal estaba más encaminada a ayudar a los demás y, ¡claro!, esta salida, con la filosofía, no la acababa de ver. Aproveché durante este primer curso para realizar diversas actividades, estudiar idiomas y también asistía de oyente a algunas clases de Psicología. Quería descubrir si estos estudios podían canalizar lo que yo buscaba. Y, efectivamente, al año siguiente entré en Psicología.

Así, pues, la carrera de Psicología te permitía pensar en una profesión que podía ayudar a los demás de una manera más explícita que no la filosofía. Exactamente.

¿Esta vocación de ayuda a los demás tenía alguna relación con tu fe?
El tema de la fe, mientras estudiaba, lo aparqué.

¿Mientras estudiabas Psicología?
Ya al principio mientras estudiaba filosofía me empecé a cuestionar muchísimas cosas. No me sentía identificada con la estructura eclesíástica, aunque sí con el mensaje de Jesús. O sea: Jesús me parecía alguien vivo, alguien que tenía un mensaje válido y que de alguna forma yo también era heredera de ese mensaje. Lo relacionaba con la entrega a los demás y con una vida llena de sentido. Sin embargo, en aquel momento no lo vivía desde la dimensión de fe. Incluso recuerdo que admiraba a la gente que tenía una fe sólida, que podía con-

jugar su ser en la Iglesia y al tiempo vivir su compromiso de fe ayudando a la gente. Este testimonio me maravillaba. Por eso los misioneros fueron personas muy importantes para mí en este momento de "transición" personal, porque eran personas que, a pesar de sus dificultades como todo el mundo, vivían ese compromiso desde la fe. Personas como Casaldàliga, fueron importantes en ese proceso.

¿Cuándo sentiste la llamada para comprometerte con la Congregación de las Hermanas Oblatas?

Empecé un voluntariado en *La Casita*, un proyecto de las Hermanas Oblatas en Tenerife. Cuando llegué allí como voluntaria me dije: esto es lo que andaba buscando. Pero antes de esta certeza había habido todo un proceso. Empezó en Málaga. Aunque estudiaba la carrera en La Laguna cursé un año allí con un programa de intercambio. Y ahí comenzó a producirse un lento despertar. A medida que la carrera se estaba acabando —me faltaban sólo un par de asignaturas para terminarla—, llegaba el momento de tomar decisiones... Y la opción de la vida religiosa la veía como algo natural porque había estudiado en un colegio de monjas. No era algo...

¿Excepcional?

Exacto. De todas maneras, el proceso fue lento. Hay gente que se casa, hay gente que permanece soltera y gente que entra

«Me matriculé en la universidad de La Laguna donde cursé un primer año de Filosofía. Fue un año muy interesante, aunque al final me di cuenta de que la filosofía no era lo que yo me esperaba. Mi vocación personal estaba más encaminada a ayudar a los demás y, ¡claro!, esta salida, con la filosofía, no la acababa de ver.»

«Empecé un voluntariado en La Casita, un proyecto de las Hermanas Oblatas en Tenerife. Cuando llegué allí como voluntaria me dije: esto es lo que andaba buscando.»

en la vida religiosa. Optar por una vida religiosa no me resultaba algo raro. Pero no sabía si yo encajaba... O por lo menos aún no creía que la vida religiosa encajara conmigo... Pero siempre estaba con esa duda... Por eso en Málaga se despertaron muchas inquietudes y empecé a contactar con algunas congregaciones religiosas, un poco para conocer sus finalidades, sus maneras, sus carismas... Así, poco a poco, fui superando mitos y prejuicios...

Volvamos al principio. Te vas de Málaga y regresas a Tenerife.

Cuando regresé a Tenerife buscaba un proyecto de ayuda a las mujeres porque, eso sí, era lo único que había tenido siempre claro: quería ayudar a las mujeres. Ya había hecho varios voluntariados antes en Tenerife, y en Málaga también, con distintos colectivos. Cuando llegué a Tenerife me dije: "bueno, voy a buscar un sitio para hacer voluntariado". Puse en el Google "voluntariado" o "programa para la mujer"—no me acuerdo exactamente qué es lo que puse en el buscador— y lo primero que apareció fue *La Casita* de las Hermanas Oblatas.

¿Qué es esto de La Casita, exactamente?

Como dije anteriormente, *La Casita* es un centro de atención a las mujeres que las Hermanas Oblatas tienen en Tenerife. Fue el nombre que le pusieron las propias mujeres allí atendidas porque este centro que era como su "casita", como su casa. De ahí viene el nombre.

¿Y pediste el ingreso en la Congregación?

« Cuando regresé a Tenerife buscaba un proyecto de ayuda a las mujeres porque, eso sí, era lo único que había tenido siempre claro: quería ayudar a las mujeres. »

« Nuestro carisma nació en la Iglesia para atender a las mujeres que ejercen la prostitución. »

Cuando encontré el programa de *La Casita* estaba aún en un momento de búsqueda personal. Decidí, de momento, comprometerme como voluntaria con ellas para ver qué pasaba. Me llamó la atención la dedicación hacia la mujer, la acogida... en fin, los valores que se respiraban en el proyec-

to. También me gustó la normalidad con la que vivían las hermanas, un ambiente que no había percibido con tanta intensidad en otros lugares.

¿Este proyecto también era para mujeres que vivían en entornos de prostitución?

Sí. Nuestro carisma nació en la Iglesia para atender a las mujeres que ejercen la prostitución.

¿Y cuando llegó la vocación?

Ahí empezó todo... Al principio estuve vinculada durante un tiempo en el voluntariado y en el grupo de laicado. Y poco a poco me di cuenta de que tenía que tomar decisiones vitales. La pregunta por mi vocación seguía estando ahí. Había comenzado un proceso de discernimiento, de descubrir cuál era el sueño de Dios para mi vida y cómo darle respuesta

desde la implicación y el compromiso con las mujeres a las que me sentía llamada. Desde ahí, la participación con las Hermanas Oblatas, era el cauce con el que sentía que podía dar respuesta a esta pregunta interior.

Y te decidiste.

Sí. Empecé un acompañamiento con una hermana oblata y vimos que efectivamente...

...ese era tu camino.
Sí, sí.

¿Cuál es el carisma de tu congregación? Así, de una manera sencilla ¿cómo nos lo podrías explicar? Porque ha quedado claro que una de las cosas que a ti te motivaron fue que esta Congregación está dedicada al trabajo con mujeres en situación de exclusión o a la igualdad de la mujer, etc. Se trata de una congregación relativamente reciente ¿no?

Del siglo XIX. La Congregación se fundó en el año 1870 de la mano del obispo mataronés José María Benito Serra y la venerable Antonia María de Oviedo y Schönthal. Es una Congregación de mujeres que caminan con mujeres. Se trata de concretar los valores evangélicos en la acogida y la atención a mujeres que por distintas circunstancias han llegado a una situación de prostitución ante la cual nadie les abre una puerta. No se trata en absoluto de una acogida paternalista ni de ejercer sobre ellas ninguna especie de tutela. Se trata de empoderar a estas mujeres, de dotarlas de herramientas para que puedan tomar decisiones por sí mismas y no sean engañadas ni explotadas.

¿Cuántos años llevas tú en esta congregación?

Pues contando todo el proceso seis años.

¿Y aun no has hecho los votos perpetuos?

No, los perpetuos todavía no.

¿Cuándo se realizan los votos perpetuos?

Yo estoy ahora en la etapa de formación del juniorado, que es la etapa de la formación

inicial tras la primera profesión. Dura de seis a nueve años. Renovamos nuestros votos cada año y a partir del sexto, ya podemos pedir los votos perpetuos.

Ahora estás estudiando teología. ¿Qué sentido tiene para ti ahora en estos momentos estudiar teología?

No se trata de tener currículum o de disponer de una nueva titulación. Estudio teología porque me ayuda a fundamentar la fe y a dar respuesta a las muchas preguntas que me formulo y que hace también la gente.

Cuando me preguntan por mi fe, yo les puedo dar mi testimonio vocacional, que puede gustar más o menos. Pero cuando me preguntan por la razón de mi fe, la teología me aporta una historia y una tradición que la fundamenta.

O sea, que estudias teología fundamentalmente para ser capaz de dar razón de tu fe. Exactamente, sí.

«No se trata en absoluto de una acogida paternalista ni de ejercer sobre ellas ninguna especie de tutela. Se trata de empoderar a estas mujeres, de dotarlas de herramientas para que puedan tomar decisiones por sí mismas y no sean engañadas ni explotadas.»

La hermana Carina Ramos el día de su profesión temporal.

Y en la vida religiosa, ¿qué es lo que más te cuesta?

(Ríe)

... si es que me permites la pregunta.

Una de las dificultades es la distancia generacional que hoy vivimos en la vida religiosa. Las comunidades están formadas por gente mayor y, en ocasiones, el salto de edad hace que tengamos puntos de vistas diferentes y diferentes concepciones de lo que hoy puede ser la vida religiosa.

¿Y qué es lo que más valoras?

¡Uy, muchas cosas...! La vida religiosa es un estilo de vida en el que valoro, por encima de todo, la posibilidad de participar con otras personas en la construcción del Reino. La vida comunitaria sigue siendo hoy un signo profético donde vivir la comunión, la fraternidad, la cotidianidad con las hermanas. Seguir a Jesús desde la Vida Consagrada y poder compartirlo es lo que me hace feliz.

¿Y cómo es que siendo oriunda de Tenerife y habiendo en Tenerife también una comunidad de las Hermanas Oblatas estás en Barcelona?

Una de las características de la vida religiosa es la disponibilidad y vivir la vocación con alegría allí donde eres enviada. En mi caso, he realizado cada etapa de mi proceso formativo en un lugar diferente. En Sevilla hice el postulante, en Madrid el noviciado, en San Benedetto del Tronto (Italia) la experiencia de misión que tenemos antes de los primeros votos y ahora esta etapa del juniorado aquí, en Barcelona.

¿Te encuentras bien en Catalunya?

Sí. Muy bien.

Hay una pregunta que también resulta forzosa: ¿a dónde crees que va la vida religiosa? Por lo menos en Europa que es donde estamos.

Me gustaría que fuese hacia una mayor apertura. Creo que estamos en un momento de transición, incluso socialmente hablando. La vida

religiosa no es ajena a esta situación. Toda la sociedad está en un proceso de cambio acelerado. Creo que este cambio nos obligará a ir soltando como lastre algunas cosas que siempre se habían considerado fundamentales y no lo eran. O que ya no lo son. El seguimiento de Jesús es lo fundamental. Es lo que nos sostiene. Otras cosas quizás son más prescindibles.

Como por ejemplo el no llevar hábito.

Por ejemplo, el no llevar hábito, sí.

«La vida religiosa es un estilo de vida en el que valoro, por encima de todo, la posibilidad de participar con otras personas en la construcción del Reino.»

«Llevar el hábito podía suponer una barrera de cara al acercamiento a las mujeres. Para nosotras hoy, el símbolo externo lo centramos en el estar con las mujeres y en el modo de relacionarnos con ellas.»

Porque inicialmente sí que debían llevar hábito las hermanas ¿no?

Sí.

¿Y cuándo decidisteis no llevar hábito? ¿O cuándo se decidió?

A raíz del Concilio Vaticano II, la Congregación hizo una reflexión sobre dónde tenía que hacerse presente para vivir el carisma de manera profética. Por ello, hizo una opción por abandonar las grandes estructuras y ubicarse en los barrios donde estaban las mujeres. Las hermanas vivían en pisos, como unas vecinas más. Llevar el hábito podía suponer una barrera de cara al acercamiento a las mujeres. Para no-

La hermana Carina Ramos en un momento de la entrevista.

sotras hoy, el símbolo externo lo centramos en el estar con las mujeres y en el modo de relacionarnos con ellas.

Hablando de otra cosa... ¿A qué crees que se debe la falta de vocaciones a la vida religiosa?

En la vida religiosa hoy no hay tantas vocaciones como nos gustaría. De todas maneras, creo que esta opción de vida es como la levadura en la masa. Yo al menos lo vivo así. Quizás no debamos ser tantos o tantas... Lo importante es que seamos significativos. Somos los que somos y lo importante es que vayamos construyendo el Reino con la

gente. Por otra parte, el Espíritu quizás esté inspirando nuevos caminos para la vocación laical en el servicio de la Iglesia. Creo que hay mucha gente que está redescubriendo esta vocación.

Hay una pregunta que es obligado formular a una religiosa, especialmente si además es joven: ¿Cómo ves el papel de la mujer en la Iglesia? ¿Hacia dónde debería evolucionar? Es un tema que aparece reiteradamente en la prensa, casi siempre en relación con la prohibición del acceso de la mujer al sacerdocio. Tengo la impresión que el problema es más profundo. Seguramente tienes tus ideas y tus sufrimientos sobre esta cuestión.

Coincido contigo en que el papel de la mujer en la Iglesia no puede reducirse a si podemos o no podemos tener acceso al orden sacerdotal. Yo creo que el papel de la mujer en la Iglesia va muchísimo más allá. Tenemos que hacer un trabajo desde las propias comunidades y plantearnos claramente qué papel estamos ocupando ahora mismo en las iglesias locales. A veces parece que se reduce a ser catequista. Es necesario, en mi opinión, abrirnos a otros servicios de la comunidad, en lugares de toma de decisiones... Hay mucho trabajo por hacer y uno de estos trabajos consiste en formarnos a

fondo, en teología, en ciencias religiosas o en lo que cada una considere oportuno para el servicio de la Iglesia. Es necesario tener una buena preparación para poder responder y para poder cuestionar.

«**Coincido contigo en que el papel de la mujer en la Iglesia no puede reducirse a si podemos o no podemos tener acceso al orden sacerdotal. Yo creo que el papel de la mujer en la Iglesia va muchísimo más allá.**»

Quizás no se trate de la igualdad que supone acceder al ministerio ordenado sino de que la voz de la mujer

Nuria Calduch-Benages ha sigut la primera dona en llegir el Sermó de les Set Paraules a Valladolid.

se escuche y esté presente en la Iglesia. En todos los actos oficiales y litúrgicos, la presencia masculina es absoluta. Sin entrar en disquisiciones teológicas, no parece que haya inconveniente teológico alguno para

que una mujer no pueda ser la responsable de un dicasterio en el Vaticano u ocupar una nunciatura apostólica, etc. ¿Hay alguna teóloga en la Congregación de la doctrina de la fe, por ejemplo?

Hemos de ser conscientes de que hemos heredado una tradición en la que el varón ha tenido un papel central. Cambiar eso de la noche a la mañana es imposible.

Por eso creo que el trabajo de cambio progresivo se tiene que hacer desde la base y esto pasa por la formación. Creo que ya se van haciendo cambios. Pienso, por ejemplo, Núria Calduch a quien el papa Francisco ha nombrado miembro de la Pontificia

Comisión Bíblica. Vamos dando pequeños pasos, aunque reconozco que es difícil llegar al objetivo de una mayor igualdad. Y, sí, es verdad: no se trata solo de acceder al orden sacerdotal, sino de cambiar la forma

de concebir el poder o la estructura de gobierno de la Iglesia. De ahí, que necesitemos entrar en una etapa de cambios profundos.

Y para acabar: ¿qué planes tienes para tu futuro inmediato?

Bueno, pues de momento terminar la teología, seguir participando del *Lloc de la Dona* (nuestro proyecto aquí en Barcelona) y tratar de vivir mi vocación oblata con mayor coherencia y entrega.

Muchas gracias, hermana, por tus palabras.

Cristòfol-A. Trepàt

« Hemos de ser conscientes de que hemos heredado una tradición en la que el varón ha tenido un papel central. Cambiar eso de la noche a la mañana es imposible. »

Fotos: Sam Soler

A la segona meitat del segle XVIII —i serveixi de prova de la vitalitat de la comunitat cistercenca d'aleshores— després de bastir la gran sagristia nova, els monjos encarregaren al mateix mestre de cases de l'Aleixar (Baix Camp), Tomàs Monguillot, un ambiciós projecte que havia de modificar el conjunt del monestir.

Es conserven els plànols a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid i, per això, coneixem amb gran detall l'obra que es volia construir i que havia de resseguir la muralla medieval del segle XIV, des de les Torres Reials fins a l'anomenada torre de les Hòsties, al costat de la sagristia nova. Es va començar la construcció per la façana de llevant, entre les torres de les Armes i la del Racó, l'únic tram del projecte que, afortunadament, van poder construir abans de la seva interrupció definitiva. Havien de ser unes cases per als monjos jubilats i per als abats quadriennals dimissionaris. De fet, la part construïda cor-

respon a tres cases, com es pot veure encara per les portes d'entrada al porxo. A la part interior de la clausura hi hauria un gran porxo, i a la part superior de la façana exterior una galeria seguida que comunicaria les diverses cases al nivell de les habitacions.

La ruïna del segle XIX, provocada després de l'exclaustració de 1835, només va deixar dempeus aquesta façana exterior i el porxo interior, que és el que avui podem contemplar. Es tracta d'una obra de gran elegància i de disseny simple, alhora que d'una gran qualitat i austeritat cistercenca.

Restaurat tot el conjunt el 1932 es va destinar a museu i, amb el retorn dels monjos el 1945, passà a ser un conjunt de dependències de la vida comunitària. En enjardinar l'entorn s'hi va emplaçar una font gòtica de la qual desconecem la primitiva ubicació en el monestir.

Jesús M. Oliver

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De novembre de 2018 a abril del 2019

NOVEMBRE

Dia 1, dijous: A la sala capitular, després de Laudes, F. Joaquim Cervera ha renovat per un any la professió temporal.

Mons. Salvador Cristau, bisbe auxiliar de Terrassa, ha presidit la missa conventual.

Dia 2, divendres: Al vespre, F. Ricard Miró ha mort al Pius Hospital de Valls. Tenia 91 anys d'edat i en feia 69 que era monjo.

Dia 5, dilluns: Al matí, ha tingut lloc la missa exequial i l'enterrament de F. Ricard Miró.

Dia 7, dimecres: A la tarda, el P. Abat ha anat a Barcelona per assistir a un acte en commemoració de l'Any Vidal i Barraquer, que ha tingut lloc al palau de la Generalitat i que ha estat presidit per Quim Torra, President de la Generalitat.

Dia 8, dijous: Al vespre, el P. Abat ha presidit al monestir de Valldonzella de Barcelona una missa per als difunts d'enguany de la Germandat de Poblet.

Dia 9, divendres: A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una conferència dins del cicle sobre els Salms.

Dia 10, dissabte: A la nit, ha tingut lloc el primer concert del VI Festival Internacional d'Orgue de Poblet. L'organista polonesa Maria-Magdalena Kaczor ha interpretat un programa amb peces de Johann Sebastian Bach, Georg Boehm, Ludwig van Beethoven i Otto Barblan.

Dia 15, dijous: Ha tingut lloc a Poblet el 10è Capítol de la Congregació Cistercenca de la Corona d'Aragó. La sessió s'ha desenvolupat a la sala de reunions del palau de l'abat. Sota la presidència del P. Abat Octavi Vilà, Abat president, s'hi han reunit els representants de Poblet, Solius, Vallbona i Valldonzella. Aquests eren: el P. Rafel Barruè, el P. Josep Alegre, F. Xavier Guanter i el P. Maties Prades, per Poblet; el P. Josep Peñarroya i F. Albert Fontanet, per Solius; la M. Anna M. Camprubí i S. Sara Picher, per Vallbona; la M. Núria Illas i S. Àngels Cornellà per Valldonzella. Al migdia els membres del Capítol de la Congregació han compartit el dinar i la recreació amb la comunitat de Poblet.

Dia 16, divendres: El P. Rafel Barruè ha anat al Museu de la Vida Rural de l'Espluga de Francolí per participar en les V Jornades del Bosc de Poblet i de les Muntanyes de Prades.

Dia 17, dissabte: Hi ha hagut a Poblet la VIII Trobada d'Intel·lectuals i Professionals Catòlics. Al matí, Anna Pou van den Bossche ha parlat sobre «L'evolució de la figura de Maria en la història de l'art» i Montserrat Escribano sobre «Maria de Natzaret i el paper de la dona en l'Església d'avui». A la tarda, hi ha hagut una taula rodona sobre el tema: «L'experiència

de Maria en la teva vida: què té a dir-nos a les dones i homes d'avui?», amb la participació d'Àngela Volpini i Teresa Forcades.

A la nit, ha tingut lloc el segon concert del VI Festival Internacional d'Orgue de Poblet. L'organista russa Daria Burlak ha interpretat un programa amb peces de Dietrich Buxtehude, Domenico Scarlatti i Johann Sebastian Bach.

Dia 19, dilluns: El P. Abat ha anat al convent de caputxins d'Arenys de Mar per participar en la Reunió d'Abats i Provincials de Catalunya. Després ha anat al monestir de Solius, on s'estarà fins dijous al matí.

Dia 24, dissabte: A la nit, ha tingut lloc el tercer concert del VI Festival Internacional d'Orgue de Poblet. L'organista alemany Christian Schmitt ha interpretat un programa amb peces de Johann Sebastian Bach, Johann Pachelbel, Jean Langlais i Arvo Pärt.

DESEMBRE

Dia 1, dissabte: Ha tingut lloc el recés d'Advent de la Germandat de Poblet. La jornada ha començat amb la missa conventual, seguida d'una xerrada i presentació de la «lectio divina» a càrrec del F. Borja Peyra amb el tema «El Senyor ve». A continuació, per grups, s'ha fet la «lectio divina». Després de la Sexta, cantada a l'església, ha tingut lloc el dinar a l'hostatgeria externa. A la tarda, s'ha posat en comú la «lectio divina» i el P. Josep Alegre ha presentat el seu comentari a les antífores de la O. La jornada ha acabat amb el res de les primeres Vespres del primer diumenge d'Advent.

Dia 3, dilluns: Ha visitat el monestir i ha dinat amb la comunitat M. Josepa Figueras, Rectora de la Universitat Rovira i Virgili. Anava acompanyada dels vicerectors Misericòrdia Camps i Francesc Medina, de Francesc Benet, President del Consell Comarcal de la Conca de Barberà, i de Jordi Miró, Conseller comarcal de Turisme.

Dia 4, dimarts: Al matí, ha vingut Jorge Trías Sagnier per visitar l'Arxiu del President Tarradellas.

El P. Josep Alegre ha anat al monestir de Solius per predicar-hi un recés.

Dia 9, diumenge: Mons. Joan Josep Omella, cardenal-arquebisbe de Barcelona, ha vingut a Poblet. Ha participat a la missa conventual, al dinar amb la comunitat, a la recreació i a les Vespres.

Dia 10, dilluns: Mons. Joan Enric Vives, bisbe d'Urgell, ha vingut a Poblet, venint de Vila-real, al País Valencià. Ha dinat amb la comunitat i ha participat en la recreació.

Dia 13, dijous: Al matí, el P. Abat ha anat a la Facultat de Teologia de Barcelona per fer una primera classe sobre l'exhortació apostòlica «Gaudete et exultate» del Papa Francesc.

A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una xerrada dins del cicle sobre els Salms.

Dia 17, dilluns: S'ha traslladat la tomba de Philip Wharton, de l'antic cementiri de monjos, situat rere els absis de l'església, on estava actualment, a la capella del Sant Enterrament a la galilea de l'església, on havia estat fins a mitjans del segle XX.

A la tarda, el P. Abat ha anat a Barcelona per presentar, juntament amb dues religioses, a la Llibreria Claret el llibre «La força de la vocació: la vida consagrada avui», que és un llibre entrevista del claretí Fernando Prado amb el Papa Francesc.

Dia 20, dijous: El P. Abat ha anat a la Facultat de Teologia de Barcelona per donar una segona classe sobre l'exhortació apostòlica «Gaudete et exultate» del Papa Francesc a l'Aula de Formació Permanent.

Dia 21, divendres: Al vespre, el P. Abat ha anat a Figuerola del Camp per presidir les Completes i predicar la Novena amb motiu de la coronació de la Mare de Déu de l'Esperança, cerimònia que oficiarà l'endemà Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona.

Dia 25, dimarts: A la missa del gall i a la missa del dia de Nadal s'han cantat tots el cants tant del propi com de l'ordinari en gregorià.

Dia 28, divendres: A la tarda, el P. Abat ha anat a Vallbona amb el P. Lluç Torcal, Procurador general de l'Orde, per tractar del document de la Sagrada Congregació de Religiosos «Cor orans».

Dia 30, diumenge: Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, ha vingut a Poblet. Ha compartit amb la comunitat el res de la Sexta, el dinar i la recreació.

ANY 2019

GENER

Dia 6, diumenge: Avui, solemnitat de l'Epifania, han estat cantades les Matines amb tons gregorians. La missa conventual s'ha cantat en gregorià, tant les peces de l'ordinari com del propi.

Dia 7, dilluns: El P. Abat i F. Joaquim Cervera han anat al monestir de Vallbona per a uns dies de recés preparatori de la professió solemne d'aquest darrer.

Dia 12, dissabte: El P. Salvador Batet ha anat a Igualada per participar en l'eucaristia d'acció de gràcies pels 50 anys de la parròquia de la Sagrada Família.

Dia 16, dimecres: A la tarda, el P. Abat ha rebut els participants en la Jornada de Formació en Identitat i Missió de la Fundació Blanquerna, que eren reunits a l'hostatgeria externa.

Dia 17, dijous: A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una xerrada dins del cicle sobre els Salms.

Dia 24, dijous: Juan Carlos Asensio, professor de l'Escola Superior de Música de Catalunya i del Real Conservatorio Superior de Música de Madrid, ha vingut a Poblet per donar unes classes de cant gregorià, al grup dels cantors al matí, i a tota la comunitat a la tarda.

Dia 26, dissabte: En la solemnitat dels sants abats de Cister Robert, Alberic i Esteve, a la missa conventual, presidida pel P. Abat, F. Joaquim Cervera ha fet la professió solemne. Al matí, el P. Abat ha rebut membres de l'Agrupació d'Antics Jugadors del Futbol Club Barcelona.

Dia 29, dimarts: El P. Abat, junt amb Josep Tarradellas i Macià i Josep M. Carbonell, ha anat a Barcelona per visitar Roger Torrent, President del Parlament de Catalunya. Han parlat sobre l'Arxiu del President Tarradellas i les possibles formes d'ajut per part de la Generalitat. Després, tots tres, han anat a visitar Teresa Cunillera, delegada del Govern Espanyol a Catalunya, per tractar de les relacions de l'Estat amb el monestir i possibles ajuts.

Dia 30, dimecres: Han vingut a Poblet: Elsa Ibar, directora general del Patrimoni Cultural de la Generalitat, Francesc Balada, director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, i Jordi Agràs, director dels Serveis Territorials de Cultura a Tarragona. Han tractat amb el P. Abat de diverses col·laboracions pendents amb el monestir.

Dia 31, dijous: Ha vingut a Poblet el capità de fragata Lorenzo Machado, Comandant Naval de Tarragona. S'ha entrevistat amb el P. Abat, ha assistit al res de la Pregària del Migdia i ha dinat amb la comunitat al refector.

FEBRER

Dia 1, divendres: El P. Abat ha anat a Solsona per assistir a l'eucaristia en memòria del bisbe emèrit d'aquella diòcesi, Mons. Jaume Traseria, traspasat la setmana passada.

Dia 2, dissabte: Enric Mas, lloctinent de l'Orde del Sant Sepulcre a Espanya Oriental, ha visitat el P. Abat.

Dia 4, dilluns: El P. Abat ha anat a Barcelona per entrevistar-se amb Laura Borràs, consellera de Cultura de la Generalitat, per parlar de l'Arxiu del President Tarradellas i altres col·laboracions.

Dia 5, dimarts: El P. Abat ha anat al convent Carmelites Descalces de Tarragona per assistir al funeral de la germana Magdalena.

Dia 10, diumenge: El P. Josep Alegre i el P. Maties Prades han anat a Ulldemolins i Vilanova de Prades per dir la missa dominical en substitució del rector Mn. Joan Roig.

Dia 11, dilluns: El P. Abat ha rebut Encarnació Ricart Martí i Carmen Gómez Buendía, professores de la Universitat Rovira i Virgili.

Dia 14, dijous: A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una xerrada dins del cicle sobre els Salms.

Dia 15, divendres: El P. Abat ha rebut Albert Vallvé, vicepresident d'Òmnium Cultural.

A la tarda, el P. Abat ha anat a celebrar la missa al convent de les Carmelites Descalces de Tarragona.

Dia 16, dissabte: Un grup de l'Associació d'Amics del Cister de Santa Maria les Franqueses de Balaguer ha vingut al monestir. També ha vingut un grup de la Parròquia de la Selva del Camp, amb Mn. Manuel Fuentes, el seu rector.

Dia 19, dimarts: El P. Rafael Barruè, prior, ha anat a Barcelona per assistir a una jornada de treball sobre la prevenció dels abusos a menors i la protecció de la infància, organitzada per la Unió de Religiosos de Catalunya.

A la tarda, el P. Abat ha anat a Tarragona per entrevistar-se amb Josep Poblet, President de la Diputació.

MARÇ

Dia 1, divendres: S'ha celebrat a l'hostatgeria externa el III Seminari Romanístic Internacional Salvius Iulianus, organitzat per la Universitat Rovira i Virgili.

Dia 6, dimecres: A la tarda, el P. Abat ha anat a Barcelona, al monestir de Valldonzella, on s'estarà fins divendres.

Dia 7, dijous: A la tarda, el P. Abat, junt amb Josep Tarradellas i Macià, el P. Lluç Torcal i Antoni González Senmartí, ha anat al Parlament de Catalunya per entrevistar-se amb Roger Torrent, President del Parlament, i Laura Borràs, Consellera de Cultura. Han parlat de la gestió de l'Arxiu del President Tarradellas.

Dia 9, dissabte: Reunió de la Junta de la Germandat de Poblet.

Dia 11, dilluns: Avui ha començat un curset sobre la «Carta caritatis» que durarà fins divendres i que serà impartit pel monjo trapenc d'Osseira P. Juan María de la Torre. Enguany se celebra el novè centenari de la «Carta caritatis prior».

Dia 16, dissabte: El P. Abat ha anat a Barcelona al col·legi Jesús Maria de Sant Gervasi per presidir el funeral de la seva tia, la Gna. Roser Vilà Tintoré. Després ha anat al monestir d'Hauterive (Suïssa) per a la celebració del 60 aniversari del P. Mauro-Giuseppe Lepori, Abat general de l'Orde. S'hi estarà fins dimarts vinent.

Dia 20, dimecres: Teresa Cunillera, Delegada del Govern d'Espanya a Catalunya, junt amb Óscar López, President Conseller Delegat de Paradores Nacionales, han vingut al monestir per parlar amb el P. Abat.

Dia 21, dijous: Al matí, F. David Renart, acompanyat del P. Abat, ha anat a Tarragona, on, a la capella del palau episcopal, en presència de Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, ha estat admès als ordes.

A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una conferència dins del cicle sobre els Salms.

Dia 22, divendres: Maria Josepa Figueras Salvat, rectora de la Universitat Rovira i Virgili, junt amb el seu equip rectoral han dinat al refector del monestir amb la comunitat. Estan passant uns dies reunits a l'hostatgeria externa.

Dia 23, dissabte: Al matí, el P. Abat, junt amb el P. Salvador Batet, F. David Renart i F. Jurijus Šablinskis, han anat a la catedral de Tarragona per assistir a la beatificació de Marià Mullerat, màrtir de la persecució religiosa del segle XX i laic, nascut a Santa Coloma de Queralt.

Dia 25, dilluns: Ha començat la setmana d'exercicis espirituals. Enguany seran predicats pel P. Francisco Rafael de Pascual, monjo del monestir trapenc de Viaceli (Cantàbria).

ABRIL

Dia 1, dilluns: F. Borja Peyra ha anat a la cartoixa de Montalegre per a fer-hi un recés preparatori de l'ordenació presbiteral.

Dia 4, dijous: El P. Abat ha anat a la cartoixa de Montalegre, on s'estarà fins demà i tornarà amb F. Borja.

Dia 6, dissabte: Al matí, el P. Abat ha anat al col·legi La Salle de Tarragona per presidir l'eucaristia amb motiu del III Centenari de la mort de sant Joan Baptista de la Salle. A la tarda, s'ha reunit un grup de membres de la Germandat de Poblet per a llegir i meditar la Sagrada Escripura.

Al vespre, el P. Abat ha anat a Montblanc on, a l'església de Sant Marçal, ha llegit el pregó de Setmana Santa.

Dia 8, dilluns: Al matí, F. David Renart, acompanyat del P. Abat, ha anat a Tarragona, on, a la capella del palau episcopal, Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, li ha conferit els ministeris d'acòlit i de lector. Després han anat al monestir de Montserrat, on F. David hi farà uns dies de recés per a preparar-se a l'ordenació diaconal.

Dia 9, dimarts: Al matí, Bertrand Bayle, President dels Amics de Fontfreda, ha visitat el P. Abat.

El P. Abat ha anat al tanatori Ronda de Dalt de Barcelona per a donar el condol a la família de Felio A. Vilarrubias i Solanes, que va morir ahir i que durant molts anys fou secretari de la Germandat de Poblet.

Dia 10, dimecres: El P. Rafel Barruè ha anat al matí a Barcelona per participar en el funeral de Felio A. Vilarrubias, que s'ha celebrat a la basílica de la Concepció.

El P. Abat ha participat a la Jornada del grup d'empresaris Gresol que s'han reunit al palau de l'abat i que ha acabat amb un concert d'orgue.

Dia 12, divendres: A la tarda, el P. Abat ha rebut Jordi Agràs, director dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat a Tarragona.

Dia 15, dilluns: El P. Abat ha anat a la catedral de Tarragona per participar a la missa crismal.

Dia 17, dimecres: Josep Poblet, President de la Diputació de Tarragona, ha vingut al monestir per visitar les obres del Museu de Poblet. També ha dinat amb la comunitat.

Dia 18, dijous: Al matí, la comunitat ha pogut visitar les noves instal·lacions del Museu de Poblet a la sala de l'abat Copons i a la sala de l'abat Mengucho. A la tarda, s'han obert al públic. També s'obriran al públic demà Divendres Sant a la tarda.

Dia 19, divendres: Avui, Divendres Sant, F. Lluís Solà ha donat una conferència al palau de l'abat: «Deixa't abraçar pel Crucificat».

Dia 20, dissabte: Avui, Dissabte Sant, el P. Abat ha donat una conferència al palau de l'abat: «Dona, per què plores? Qui busques? Joan 20: la tomba buida».

Dia 21, diumenge: A la missa del dia de Pasqua s'han cantat tots el cants tant del propi com de l'ordinari en gregorià.

Dia 25, dijous: A la tarda, la germana Olga Nicolau, priora de Sant Benet de Montserrat, ha donat una conferència dins del cicle sobre els Salms.

Dia 26, divendres: Josep M. Cruset, President del Port de Tarragona, acompanyat de David Rovira, alcalde de l'Espluga de Francolí, han visitat el monestir i han dinat amb la comunitat.

Dia 27, dissabte: A la missa conventual del matí, presidida per Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, F. Borja Peyra ha estat ordenat de prevere, i F. David Renart i F. Bernat Folcrà han estat ordenats de diaques.

Dia 28, diumenge: La missa conventual ha estat la primera missa presidida pel P. Borja Peyra.

Dia 29, dilluns: El P. Abat ha anat a CaixaFòrum de Barcelona on junt amb Jordi Savall ha presentat el VII Festival de Música Antiga, que tindrà lloc del 16 al 18 d'agost.

Dia 30, dimarts: Reunió anual a Poblet del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya. Han tingut una missa a la capella de Sant Jordi, presidida pel P. Borja Peyra, i han dinat amb la comunitat.

Xavier Guanter

NOTÍCIA NECROLÒGICA

El P. Jordi Gibert ha estat admès a participar de la litúrgia del cel

El dia 25 de febrer de 2015 va morir a l'Abadia trapenca de Viaceli, Cóbreces (Cantàbria), el P. Jordi Gibert Tarruell. Jordi Gibert, nascut a Badalona el 1931, va professar com a monjo a Poblet, el 13 de novembre de 1951, amb el nom monàstic de Guiu. Fou ordenat de prevere el 7 d'octubre de 1956 i es llicencià en teologia a Roma el 1958, al Pontifici Ateneu de Sant Anselm. A Poblet va ser secretari de l'abat Edmon M. Garreta i mestre de novicis, a més de prefecte d'estudis, professor i bibliotecari. Va formar part del grup de monjos fundadors de Santa Maria de Solius, del 1967 al 1970, en què retornà a Roma. Es doctorà en teologia litúrgica a Roma el 1975, i fou professor del Pontifici Institut Litúrgic fins al 1992, a més de treballar al Vaticà, a la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, com a responsable de la secció de les llengües espanyola i portuguesa. El 1992 fou nomenat prior de la nova fundació cistercenca de Valdediós. Dissolta la comunitat de Valdediós el 2008 es va retirar al monestir de Santa Maria de Viaceli, de l'Es-tricta Observança, a Cóbreces (Cantàbria), on ha mort piadosament aquest 25 de febrer. Li dediquem aquesta pregària de la Litúrgia Hispànica, que ell tant va estimar i fomentar:

Sant, beneït i gloriós, piados i ple de misericòrdia és en veritat el nostre Senyor Jesucrist, el vostre Fill, ja que sempre fa costat als indignes amb la grandesa de la seva clemència i en tot moment es mostra disponible per als qui no tenen cap mèrit. És per això que us demanem, Déu sant, que, perdonant tots els seus pecats, il·lumineu amb llum celestial el nostre germà difunt. I si va quedar tacat per algun mal de la terra, que quedi net pel perdó de la vostra misericòrdia, per Crist, Senyor i Redemptor etern.

Lluís Solà

VIII TROBADA D'INTEL·LECTUALS I PROFESSIONALS CATÒLICS A POBLET

16 i 17 de novembre

El divendres 16 i el dissabte 17 de novembre, va tenir lloc al monestir de Poblet la VIII *Trobada d'intel·lectuals i professionals catòlics*. La jornada es va iniciar amb les Vespres monàstiques del divendres i amb la meditació cristiana a la capella de Santa Caterina per, finalment, participar en l'hora de Completes a l'església abacial, on els assistents, al final, van rebre la benedicció del P. Abat. De 9 a 10 del vespre es va oferir un sopar a l'hostatgeria externa i a les 10 del vespre, al primer pis del Palau de l'Abat, la cantant Assumpta Mateu i el clarinetista Oriol Romaní van oferir un concert sense aplaudiments embolcallat de silenci, basat en improvisacions personals i en un repertori caracteritzat per allò que els suggeria la imatge de Maria de Natzaret. Es tractava d'un concert en què la música s'identificava amb la dimensió espiritual i el tema de la Trobada.

El dissabte, després de la missa conventual, van començar les ponències a la sala gran del Palau de l'Abat. Aquest cop es va haver de realitzar l'acte a la sala gran perquè el nombre d'assistents pràcticament s'havia doblat respecte de les edicions anteriors (més de 130 persones). Enguany el tema triat, com sempre formulat en forma de pregunta, era el següent: *¿És Maria de Natzaret encara un model per a la dona de l'Església en el segle XXI?* Com ja és tradicional, la Trobada no pretén respondre a la pregunta sinó obrir camins de reflexió i debat que puguin enriquir la meditació i la pregària. En definitiva: fer camí.

L'acte va començar amb unes paraules de benvinguda del P. Abat, fra Octavi Vilà. A continuació va parlar un dels organitzadors

de la Trobada per situar el tema i explicar el seu sentit així com el fil previst que unia les diverses intervencions. La primera ponència anà a càrrec de la professora Anna Pou van den Bossche, que va tractar sobre l'evolució de la imatge de Maria al llarg de l'art occidental. Després d'un breu descans, Montserrat Escribano-Cárcel, doctora en teologia, va dissertar sobre el tema *Maria de Natzaret i el paper de les dones en l'església d'avui. Vers una mariologia crítica*. En acabar cadascuna de les ponències es va deixar un temps per a un animat col·loqui amb el públic. A dos quarts de dues, a la mateixa aula, dirigits per fra Lluís Solà, els presents van resar l'hora de Sexta i, en acabat, van dirigir-se a l'hostatgeria per al dinar.

Així com les ponències del matí intenten situar intel·lectualment el tema objecte de la Trobada, la finalitat de les comunicacions de la tarda consisteix a mostrar experiències personals sobre la mateixa qüestió, en aquest cas què ha representat Maria de Nazaret en la vida de cadascuna de les persones que van parlar. Coordinades per la doctora Mar Galceran, una de les organitzadores, van parlar la italiana Angela Volpini, com a testimoni d'una experiència mística mariana molt intensa, i la germana benedictina Teresa Forcades que va exposar com vivia la figura de Maria en la seva vida espiritual. Un cop finalitzades les dues intervencions es va iniciar una taula rodona, coordinada pel doctor Francesc Torralba, en què van in-

tervenir també les ponents del matí. Va ser molt animada i amb molta participació del públic assistent.

Quan eren les 18:00 hores, Francesc Torralba, va iniciar la clausura de la Trobada tot recordant que del contingut d'aquestes ponències i comunicacions se'n farà una publicació perquè en quedi constància que s'oferirà a la venda a la botiga del monestir. També es va anunciar que la Germandat de Poblet té la idea de convocar una Congrés Internacional d'Espiritualitat per al novembre del 2020. Finalment va resumir el contingut i els lligams de tot el que s'havia parlat al llarg de la jornada. Amb l'assistència a les Vespres del dissabte es va donar per acabada aquesta VIII Trobada.

CAPÍTOL DE LA CONGREGACIÓ CISTERCENCA DE LA CORONA D'ARAGÓ

El dijous 15 de novembre de 2018 va tenir lloc a Poblet el capítol ordinari de la Congregació Cistercenca de la Corona d'Aragó, que aplega els monestirs de Poblet, Vallbona, Valldonzella i Solius. Hi participaven, com a membres capitulars, de Poblet, a banda del P. Abat, el P. Rafel Barruè, el P. Josep Alegre, F. Xavier i el P. Maties. De Vallbona, a banda de la M. Abadessa, sor Sara Picher i sor Josepa Pont; de Valldonzella, a banda de la M. Priora, les germanes Sagrari Franco i Àngels Cornellà; i de Solius, a banda del P. Prior, el germà Albert Fontanet. Hi assistia també, com a membre convidat, el P. Procurador de l'Orde Lluç Torcal.

Després de participar en la missa conventual de la comunitat, a les 10.00 h., que aquell dia era la pròpia de la festa de Tots els Sants que seguiren la Regla de sant Benet, començà la sessió del matí a la sala de jun-

tes de l'Arxiu Tarradellas, al Palau de l'Abat. El cant del *Veni Creator* i la pregària del P. Abat Octavi, president de la Congregació i del Capítol, donava inici als treballs dels capitulars, que versaren sobre l'anàlisi de la situació actual dels monestirs, una reflexió sobre la formació permanent, l'estudi d'un document recent de la Santa Seu, *Cor orans*, que afecta les monges, i d'alguns punts de la Regla de sant Benet.

Els treballs s'interromperen a migdia per tal de participar en la pregària de sexta, el dinar al refector amb la comunitat i la recreació posterior. Tot seguit es van reprendre els treballs de la sessió de la tarda, que culminaven poc abans de les Vespres, amb el l'himne d'acció de gràcies *Ob Déu us lloem*.

Lluís Solà

REBEU-ME, SENYOR, SEGONS LA VOSTRA PARAULA, I VIURÉ, QUE NO VEGI CONFOSA LA MEVA ESPERANÇA

Professió monàstica solemne de fra Joaquim Cervera

El dia 26 de gener de 2019, solemnitat dels sants Robert, Alberic i Esteve, abats de Cister, va fer la seva professió solemne el nostre germà Joaquim Cervera.

Fra Joaquim, natural de la Vall de Gallinera (Marina Alta, País Valencià), va vestir l'hàbit de novici el dia de Tots Sants de 2014, i va emetre els vots temporals el mateix dia de l'any següent.

Un dels moments emotius del ritual de la professió és quan el monjo, dret davant l'altar, canta tres vegades aquest verset: *Rebeu-me, Senyor, segons la vostra paraula, i viuré, que no vegi confosa la meva esperança*. Cada vegada la

comunitat el repeteix juntament amb ell, i finalment tots hi afegeixen el *Glòria al Pare*. Forma part d'un ritual molt antic, establert pel mateix sant Benet a la seva Regla (capítol 58).

Aquest verset (116), manllevat d'un salm molt especial, el 118, que és un elogi i una meditació de la Paraula, de la Llei de Déu com a camí de vida i de felicitat, expressa bé el significat del gest que va fer el nostre fra Joaquim. Posar-se, amb confiança, a les mans de Déu, confiar-li el seu camí, el seu projecte, perquè Déu en faci també un camí i un projecte divins.

És quelcom molt semblant al que van fer el centurió de l'evangeli, o els apòstols en aquella nit de la pesca miraculosa: refiar-se de la Paraula de Déu, de Jesús, penjar-hi, en aquesta Paraula, tot el pes de la pròpia vida, amb les seves plenituds i les seves buidors: *Mestre –deia Simó– ens hi hem escarrassat tota la nit i no hem agafat res, però, d'acord amb la teua paraula, calaré les xarxes»* (Lc 5,5), i el centurió: *Senyor, jo no sóc digne que entris a casa meua, però digues només una paraula i el meu criat es posarà bo* (Mt 8,8).

Li desitgem, a fra Joaquim, un camí ple d'alegria i de confiança, les mateixes amb què els seus germans l'han acollit a formar part de la família pobletana. Li desitgem, sobretot, que creixi ell amb aquesta Paraula, i que la Paraula creixi en el seu cor.

Lluís Solà

FRA BORJA PEYRA, PREVERE FRA DAVID RENART I FRA BERNAT FOLCRÀ, DIAQUES

Ordenacions a Poblet, 27 d'abril de 2019

En la pràctica antiga (des del papa Gelasi, any 494), l'església, mare sàvia i prudent, reservava per a les ordenacions (diaconals i sacerdotals) el dissabte de tèmposes, preferentment el de les tèmposes de Quaresma. El calendari litúrgic d'abans del Vaticà II contemplava la celebració de quatre tèmposes, uns dies especials (dimecres, divendres i dissabte) de dejuni, pregària i ensembles d'acció de gràcies, vinculades al cicle estacional: les tèmposes de primavera, la segona setmana de Quaresma; les d'estiu, la primera setmana després de Pentecosta; les de tardor, després del 14 de setembre, i les d'hivern,

durant l'Advent. Aquest ambient intens de dejuni i pregària de tota la comunitat cristiana, semblava el més propici per a la preparació i la recepció dels ordes sagrats.

Per això, la litúrgia del dissabte de l'octava de Pasqua quedava, d'entrada, com una mica desajustada com a marc de l'ordenació sacerdotal del nostre fra Borja Peyra i diaconal dels nostres fra David Renart i fra Bernat Folcrà. En efecte, el dissabte «in albis» era el dia en què els neòfits, els qui havien rebut el baptisme la nit de Pasqua, deixaven les vestidures blanques que havien portat durant tota la setmana, mentre eren introdu-

its en els misteris de la seva fe. La col·lecta d'aquest dia es veu que va adreçada a ells i, per extensió a tots els batejats: *Oh Déu, que amb l'abundor de la vostra gràcia multipliquen els pobles que creuen en vós, mireu benignament els vostres elegits que pel baptisme han renascut a una nova vida i revestiu-los de la immortalitat.* En deixar les vestes blanques, es demanava que fossin revestits de la immortalitat: *Tots els qui heu estat batejats en Crist us heu revestit de Crist, al-leluia* (Ga 3,27), precisa el cant de comunió.

Fent, doncs, un esforç de composició litúrgica, hem procurat viure aquest esdeveniment important per a la nostra comunitat i, és clar, per als nostres tres germans, com una concreció de la gràcia del misteri pasqual; no debades, el sant crisma, que conté la presència de l'Esperit Sant, i amb el qual ha estat ungit el nou sacerdot, va ser consagrat pel bisbe el matí del dijous sant, durant la missa crismal, en estreta correlació amb el tridu pasqual a punt d'iniciar-se.

Desitgem als nostres germans Borja, David i Bernat, ben abundosos, els fruits de la

Pasqua, els fruits de l'Esperit Sant, ells que han experimentat en aquest esdeveniment sacramental el pas del Senyor que els configura al seu ofici de servidor humil dels germans. Ho han viscut ben acompanyats dels seus familiars i amics, amb l'escalf de tota la comunitat i amb la dispensació amatent del Sr. Arquebisbe Jaume Pujol, que els ha ordenats, al qual el P. Abat ha agraït la proximitat i l'afecte que sempre ens ha reservat. Sense oblidar la bona intervenció de Mn. Josep Queraltó com a cerimonier, i la de Mn. Josep Manuel González, secretari del Sr. Arquebisbe, que l'ha assistit com a diaca.

Que Déu els beneeixi, i ens beneeixi a tots pel ministeri dels nous diaques i preveres.

Lluís Solà

INVITACIÓ A LA LECTURA

Títol: LOS RELÁMPAGOS DE AGOSTO

Autor: Jorge Ibarguengoitia

Editorial: Booket

Jorge Ibarguengoitia nasqué a la ciutat de Guanajuato a Mèxic el 1928 i morí a Madrid el 1983. Està considerat com un referent en les lletres mexicanes i és un dels escriptors més reconeguts en la literatura hispanoamericana. El 1965 va rebre el premi *Casa de las Américas* per l'obra *Los relámpagos de agosto*.

Aquesta novel·la és un retrat de l'última fase de la Revolució mexicana i de la conformació político-militar que la formava. L'autor ha satiritzat la societat revolucionària que pretenia canviar la situació política de la nació. L'estructura de l'obra està enquadrada en forma de biografia. Jorge Ibarguengoitia narra les memòries d'un militar retirat el qual, ja en el pròleg, ens avisa que ell, José Guadalupe Arroyo, dicta aquestes memòries a un individu que se dice escritor mejicano, perquè el militar és més destre amb l'espasa que amb la ploma i ho fa perquè vol aclarir uns fets del passat. Altres militars també han escrit les seves memòries i José Arroyo se sent vilipendiat en els escrits. L'escriptor que recull les històries del militar és, naturalment, Jorge Ibarguengoitia.

Los relámpagos de agosto és una narració molt divertida. Els militars, els polítics i fins i tot les institucions són ridiculitzades amb ironia. En conjunt tota la història del general de divisió José Arroyo és una sàtira de les ambicions dels revolucionaris. A la novel·la llegirem també el naixement dels inicis del partit PRI (Partit Revolucionari Institucional), el partit que governaria Mèxic durant 70 anys consecutius. Sens dubte riuríem molt més amb aquesta novel·la si no sabéssim que aquesta obra és una denúncia dels fets reals que es van esdevenir a Mèxic.

La prosa de Jorge Ibarguengoitia és àgil i concisa; els vint capítols que conformen la novel·la es llegeixen ràpidament, i ens trobem amb un final realment sorprenent. També és rellevant assistir a uns episodis històrics, on només trobem homes; cap dona participa en els esdeveniments ni apareix a la novel·la si no és com a esposes o criades, la qual cosa ja ens indica el profund masclisme que pateix la societat mexicana actual.

Un llibre tan humorístic com aquest no acaba al capítol vint. Encara que el final és molt enginyós, l'autor remata la narració amb una: *nota explicativa para los ignorantes en materia de Historia de México*. Aquest resum comença explicant-nos qui era Porfirio Díaz i com va començar la Revolució Constitucional de 1913. En aquest punt, el text és una narració informativa escrita amb un to irònic, continua sent amè, però de la ironia s'ha passat al sarcasme. La realitat d'aquest període és més aviat amarga. Tanmateix *Los relámpagos de agosto* té la virtut de ser una gran obra literària, atemporal, sintètica, profunda i esperançadora, perquè tota obra que denuncia fets, esdeveniments, organitzacions o càrrecs, el que vol ressaltar és la injustícia que es va patir, el coneixement de la qual podria servir per no repetir-la.

(Lina Zulueta)

Títol: LA OTRA HISTORIA DE LOS ESTADOS UNIDOS

Autor: Howard Zinn

Editorial: Siete Cuentos Editorial

Howard Zinn (1922-2010) estudià Història i Ciències Polítiques al *Spelman College* d'Atlanta i a la Universitat de Boston, on va ser professor de Ciència Política. Durant la Segona Guerra Mundial serví en un bombarder a las forces aèries dels Estats Units a Europa. En acabar el conflicte es va fer activista contra la guerra, convertint-se en un referent dels drets civils i del moviment antibèl·lic als Estats Units.

L'assaig *La otra historia de los Estados Unidos* és l'obra més famosa d'aquest autor. Va ser publicada l'any 1980 i el 2003 fou guardonada amb el premi *Prix des Amis du Monde Diplomatique*. Des de llavors continua sent llegida, i la seva influència pels coneixements que transmet arriba a persones de tot el món.

La història narrada parteix del 1492, amb l'arribada dels europeus al continent americà i es tanca amb les manifestacions de protesta de l'any 2003 per la invasió d'Iraq. En 24 capítols i un epíleg coneixem la Història des d'una altra perspectiva. L'autor ja de bon començament ens avisa que el seu punt de vista és explicar la història del descobriment d'Amèrica des del punt de vista dels arawaks; la de la Constitució des de la posició dels esclaus; la de la Guerra Civil com la van viure els irlandesos de Nova York; la de la guerra de Mèxic des del punt de vista dels desertors de l'exèrcit d'Scott; l'eclosió de la industrialització, tal com la van viure les joves obreres de les fàbriques tèxtils de Lowell; la de la guerra Hispanoamericana vista pels cubans; la de la conquesta de les Filipines tal com la veurien els negres de Luzón; la de l'edat d'or, tal com la visqueren els agricultors del sud; la de la Guerra Mundial des del punt de vista dels socialistes; la de la Segona Guerra Mundial vista pels pacifistes; el *New Deal* de Roosevelt, tal com la sentiren els negres de Harlem; la de l'Imperi Americà de postguerra, des del punt de vista dels peons de Llatinoamèrica. És a dir, ens explica la Història des del punt de vista d'aquelles persones que no apareixen als llibres d'Història, però que visqueren les conseqüències dels esdeveniments.

És un llibre magistral, escrit amb un alt sentit crític, argumentat amb documents que desemmascaren els arguments oficials. El professor Zinn narra totes les etapes amb entusiasme, a pesar del dolor que implica descriure les injustícies infringides a tantes poblacions. Tal com escriu Eduard Galeano *la història no sol ser democràtica, redueix el passat als acords i desacords, heroïsmes i infàmies d'un grup d'elegits, que sovint són blancs, mascles, militars i rics*. En canvi, Howard Zinn ens mostra un altre panorama, el de la majoria obligada a guardar silenci.

Llegida l'obra entendrem, entre d'altres molts temes, per què el racisme està tan present encara al país, el paper dels Estats Units en el món i per què és la primera economia mundial. Tot i així la lectura de *La otra historia de los Estados Unidos* és agradable i molt recomanable per comprendre la Història des d'una perspectiva molt més humana i més entenedora. És un llibre que commou i que tots haurien de llegir per entendre la complexitat del passat i saber el que haurien de canviar en el present.

(Lina Zulueta)

¿ÉS MARIA DE NATZARET, ENCARA AVUI, UN MODEL PER A LA DONA EN L'ESGLÉSIA?

Els passats dies 16 i 17 de novembre de 2018 va tenir lloc a Poblet la VIII Trobada d'intel·lectuals i professionals catòlics. Tal i com s'ha esdevingut des de la primera d'aquestes Trobades, els ponents i comunicadors han desenvolupat per escrit, sovint ampliant-los, els continguts de les seves intervencions. La qüestió al voltant de la qual van girar les diverses ponències i comunicacions de la VIII Trobada va ser la següent pregunta: *¿És Maria de Natzaret, encara avui, un model per a la dona en l'Església?* El volum que ressenyem, i que forma part de la col·lecció *Scriptorium Populeti* (núm. 28) conté, doncs, d'una manera sistematitzada els temes que s'hi van tractar. El volum ve encapçalat per un pròleg de fra Octavi Vilà, abat de Poblet, i una presentació general a càrrec del coordinador. La resta s'estructura en quatre parts que es corresponen a les dues ponències del matí i a les dues comunicacions de la tarda. S'hi afegeix un annex final amb cites evangèliques i altres textos sobre Maria.

És autor del primer capítol la professora Anna Pou van den Bossche, llicenciada en Història de l'Art. Va dissertar sobre el tema de *L'evolució de la imatge de Maria en l'art occiden-*

tal, tot presentant-nos la iconografia mariana des de les catacumbes fins als artistes contemporanis. El segon capítol es correspon amb la segona ponència, *María de Natzaret y el papel de las mujeres en la iglesia de hoy. Hacia una mariología crítica*, la qual va anar a càrrec de la jove doctora en teologia Montserrat Escribano-Cárcel.

El tercer i quart capítols es corresponen a les comunicacions de la italiana Angela Volpini i de la doctora en medicina i teologia, la germana benedictina Teresa Forcades. Totes dues, com és habitual en les Trobades, ens van comunicar les seves experiències personals en relació al tema que es tractava. Així, tant la senyora Angela Volpini com la germana Teresa Forcades ens van parlar sobre què pot dir Maria als homes i dones d'avui. La germana Teresa va enfocar les seves experiències en funció dels quatre dogmes fonamentals sobre Maria:

la maternitat divina, la virginitat, la immaculada concepció i l'assumpció en cos i ànima al cel.

El llibre acaba amb un annex on es recullen les cites bíbliques que es refereixen directament a Maria i alguns textos del papa Francesc.

LA COMUNITAT DEL CENACLE

<https://www.maredeudemedjugorje.org/mapa/cenacle>

La Comunitat del Cenacle és una associació cristiana que acull joves drogoaddictes. Va ser fundada el 1983 per una dona, la germana Elvira Petrozzi, a Saluzzo (Itàlia). Actualment la Comunitat compta amb 27 fraternitats distribuïdes per tot el món i acull uns 1800 nois i noies. A Catalunya en tenim dues: a Cornudella de Montsant i a Sant Cristòfol de Fogars de Montclús, al massís del Turó de l'Home.

La medicina d'aquesta comunitat es basa en tres pilars essencials: l'amistat, el treball i l'oració. Parteixen de la base que per a ells, anteriorment, l'amistat ha sigut un joc de carretes. Et dono si em dones, saber dir a cada u el que vol escoltar i un tou de relacions fonamentades en la mentida. Per tant, es comença a descobrir l'amistat autèntica: aquell que t'estima i et diu la veritat, aquell que està al teu costat per ajudar-te, etc.

La Comunitat viu de la Providència. Del treball que surt de les seves mans com l'hort, els animals, etc. I allò que arriba de la bona voluntat de la gent. Quan falta alguna cosa necessària a la casa, simplement es demana al bon Déu. A les dues de la matinada es resa una novena davant del Santíssim Sagrament.

Treballen la fusta, al bosc, el camp... I la pregària. La Santa Missa, tres Rosaris al dia, l'Adoració Eucarística, i l'oració personal. Evidentment la majoria d'ells quan arriben ni creuen en Déu ni mai han sigut practicants, però als que porten més temps els expliquen que a ells tot això els ha canviat l'existència, perquè s'han trobat amb Jesucrist i han resuscitat a una nova vida. L'alternativa a les estones de capella és anar a treballar, per tant, sigui per l'exemple dels altres o bé per la comoditat, tots comencen aquesta relació amb Déu que tant se'ls estima.

En entrar a la Comunitat, al nouvingut se li assigna un altre noi que ja ha superat la seva situació de drogoaddicte i li fa de guia. Està les vint-i-quatre hores amb ell, l'acompanya arreu, si no es vol fer el llit, li fa ell, etc.

En el web de la Comunitat hi trobareu dues sèries de pestanyes. A dalt a la dreta hi trobareu en línia la pàgina d'inici, la història, missatges, notícies i galeria. I a l'esquerra una columna amb moltíssima informació que va des del que en diu l'Església fins a testimonis i galeria de fotos.

Cristòfol-A. Trepat.

INFORMACIÓ DEL MONESTIR DE POBLET

HORARI DE CULTES

FESTES DE PRECEPTE

5,15 h. MATINES
7,30 h. LAUDES
10 h. MISSA CONVENTUAL
13 h. MISSA PER AL POBLE
18 h. MISSA PER AL POBLE
19 h. VESPRES I EXPOSICIÓ
21 h. COMPLETES I SALVE

DIES FEINERS

5,15 h. MATINES
7 h. LAUDES
8 h. MISSA CONVENTUAL
18,30 h. VESPRES (15/9 al 14/6)
19 h. VESPRES (15/6 al 14/9)
20,30 h. COMPLETES I SALVE (15/9 al 14/6)
21 h. COMPLETES I SALVE (15/6 al 14/9)

HORARIS DE VISITA AL MONESTIR

- **Hivern (del 13 d'octubre al 15 de març):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 17:30
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Primavera (del 16 de març al 14 de juny):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Estiu (del 15 de juny al 14 de setembre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 18:00
- **Tardor (del 15 de setembre al 12 d'octubre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30

*EL MONESTIR NO ES VISITA ELS DIES DE NADAL, SANT ESTEVE I CAP D'ANY.
REIS, DIJOURS I DIVENDRES SANT I DILLUNS DE PASQUA, TANCAT A LA TARDA.*

TELÈFONS I CORREUS ELECTRÒNICS:

MONESTIR-COMUNITAT: Tel. 977 870 089

WEB MONESTIR DE POBLET: www.poblet.cat

MONESTIR: info@poblet.cat

ADMINISTRACIÓ: admin@poblet.cat – Tel. 977 870 089 (ext. 260)

HOSTATGERIA INTERNA: hostatgeriadepoblet@gmail.com

ARXIU TARRADELLAS: atarradellas@poblet.cat – Tel. 977 870 089 (ext. 234)

HOSTATGERIA EXTERNA: Tel. 977 871 201

hostatgeria@poblet.cat // gerencia@poblet.cat // comptes@poblet.cat

CONSERGERIA (GUIES MONESTIR): Tel. i Fax: 977 870 254 – visita@poblet.cat

TRESORERIA GERMANDAT: germandatdepoblet@gmail.com

Monestir de Poblet